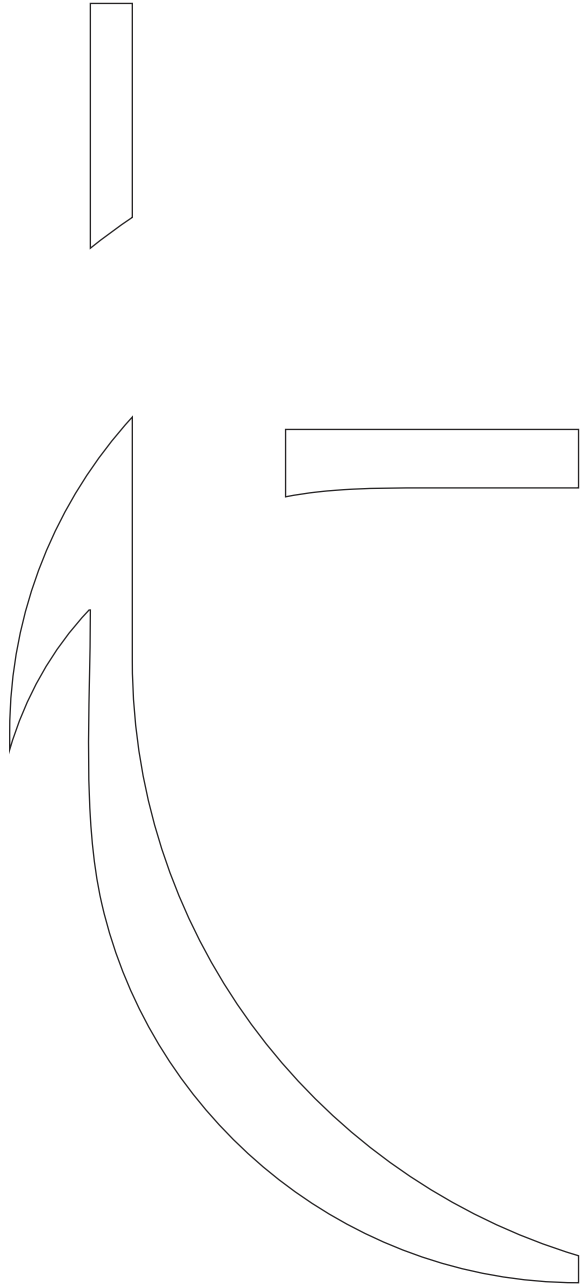

ART LINES
KÉP-TÁR XVI.

2021.4

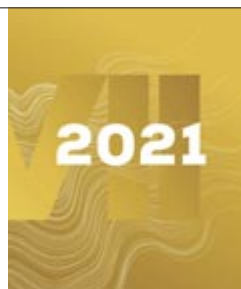
TATABÁNYA

TARTALOM • CONTENTS

I. TEXTIL ART

- 5 Molnár Eszter: Bárkák sodrásban.
Textiltiennálé a covid árnyékában Szombathelyen
- 17 Ľudovít Petránky: A Textile Art of Today hatodik kiállítása

II. ACÉLMŰVÉSZET

- 27 Ébli Gábor: Kizökkentés. Acélművészeti kiállítási sorozat és gyűjtemény Kecskeméten

III. 28. BIB/POZSONYI ILLUSZTRÁCIÓS BIENNÁLÉ – 2021

- 37 Révész Emese: Visszatérés a manualitáshoz.
Pozsonyi Illusztrációs Biennálé
- 45 Barbara Brathová: Jana Kiselová-Siteková selyemkönnyű álma

IV. 2. BUDAPESTI ILLUSZTRÁCIÓS FESZTIVÁL

- 51 Dudás Barbara: BILLUFESZT 2.0
- 61 Kollár Árpád: Mit?

V. ÉREMBIENNÁLÉ

- 67 L. Kovásznai Viktória: A XXIII. Soproni Érembiennáléről
- 71 Tokai Gábor: A XXIII. Országos Érembiennálé Sopronban

VI. TÁRLATNÉZŐ

- 79 Csiszár Róbert: Szlávicsztól – Szlávicsig. Idősebb és ifjabb Szlávics László életmű kiállítása

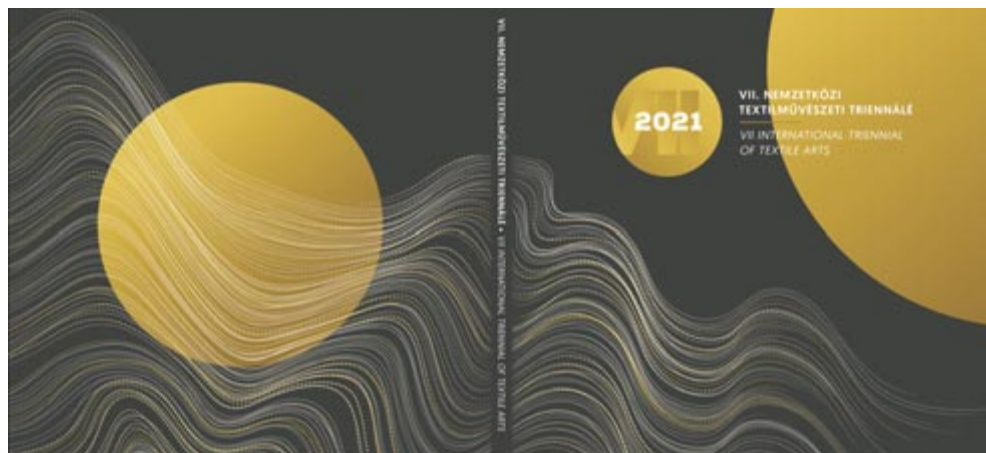

VII. IN MEMORIAM

- 87 Ninkov K. Olga: A vajdasági szecessziós építészet első kutatója és műemlékvédője. (Bela Duranci, 1931–2021)
- 89 Ajtókat nyitott a képzelet világába. (Miroslav Cipár, 1935–2021)

VIII. KIEGÉSZÍTÉSEK

- 93 Kiegészítések az Art Limes esztergomi és tatai képzőművészeti számaihoz

Molnár Eszter

BÁRKÁK SODRÁSBAN

TEXTILTRIENNÁLÉ A COVID ÁRNYÉKÁBAN SZOMBATHELYEN

A VII. Nemzetközi Szombathelyi Textiltriennálé ezúttal is az év egyik legfontosabb kulturális eseményéhez méltó színvonalon valósult meg, első-sorban Cebula Anna képtárigazgatónak, illetve a *Kulturális Alapítvány a Textilművészetért* című, szakemberekből álló csapat profi munkájának köszönhetően.

A 2021-es tárlat rendezésének egyik legszembevetőbb nívója a világítástechnika fejlesztése volt, de a kiállítás arculata és változatos design-elemei a címcédulától, a molinón át a katalógusgrafikáig szintén magas színvonalat képviseltek. A nemzetközi textiltárlat öt (képző- és iparművészeti) kategóriában vonultatott fel műveket. Cebula Anna, a Szombathelyi Képtár igazgatója a kiállítás katalógusában már megfogalmazta, hogy az idei tárlat megrendezése, fogadtatása, illetve a művek által megfogalmazott üzenetek éppen a sajnálatos világeseemények tükrében tértek el valamelyest a korábbi szombathelyi seregszemléktől. „Amikor a Kulturális Alapítvány

a Textilművészetért kuratóriuma 2019-ben megfogalmazta a soron következő triennálé témáját, a Sodrást, még nem gondolta, hogy ez a fogalom a művészek alkotótevékenységének inspirációján túl olyan asszociációkat is előhív, amelyek az egész emberiséget magával sodró, napjainkban zajló folyamatokra utalnak.”¹

Ennek ellenére a hatvan fal- és tértextil, illetve a minitextilek között mégsem volt kiemelkedően sok olyan alkotás, amely tematikailag is szorosan kapcsolódott a világjárvány témájához. A járványhoz kapcsolódó közvetlen, már-már banális referencialitásnak az egyik végpontját Sándor Eszter *Rossz álmom* (2021) című „házketrecbe” zárt lebegő vörös vírusfigurája, illetve Orient Enikő két leporellója (*Az élet sodrásában I.-II., Beszédmaszkok*, 2020–2021) képviselték. Az elemelt és szimbolikus megközelítést a világot megborzongató, drámai eseményekre Balogh Edit *Rezonancia* (2021) című falikárpitja, Kiss Katalin *Átkelő* (2021) című hímzéssel

1 Cebula Anna: Köszöntő. In VII. Nemzetközi Textilművészeti Triennálé, Szombathelyi Képtár, 2021. június 18. – augusztus 28. A kiállítást rendezte a Kulturális Alapítvány a Textilművészetért a Szombathelyi Képtár közreműködésével (kiállítási katalógus), 2021. 8.

Sándor Eszter: *Felebarátaim*, 2021. 120 x 130 x 5 cm; drót, fonal, vászon, filc, vegyes technika (részlet). Fotó: Papp Zoltán

és applikációval filcre, selyemre és organzára készített textilképe és Pázmány Judit *Örvény* (2020–2021) című installációja képviselték, sok más kiváló alkotás mellett. A két végpont közötti megközelítést képviselte Sándor Eszter *Felebarátaim* (2021) című, drótból, fonalból, vászonból kialakított vegyes technikájú installációja, vagy Rományi László *Tartsuk a távolságot!* (2021) című álarcsorozata, mely a maszkokkal megjelenített virtuális világba száműzött alakjait a maszk alatt némán tátogó egyenarcú tömeget viszonylag lakonikusan, mégis hatásosan fogalmazta meg. Jackowiak Renata *Időben* című munkája a vírus terjedésének gócpontjait piros és fekete gömbökkel kifejezve a világszínpadon terjedő szellemi és testi ármányok hálózatosságát mutatta meg, túllépve a médiában megjelenő olykor propagandisztikus üzenetekre való zsigeri reflexión. „A világ mintha

2020 tavaszán megállt volna egy hosszú pillanatra, és a kényszerpihenő alatt szinte minden más megvilágításba került: felértékelődött például annak a lehetősége, hogy bemehetünk egy múzeumba, egy levegőt szívhatunk az alkotókkal, és közvetlen közelről vehetjük szemügyre a művészek által megálmodott, kigondolt, megvalósított és számunkra is elérhető műalkotásokat”² – írja Cebula a kiállítás katalógusában. Az első, leglátványosabb kategóriába, a fal- és tértexilek mezőnyébe hatvan művész alkotásait válogatta be a zsűri. Ide azok a faliképek (muráliák), illetve térbeli textilek kerültek, amelyeket par excellence képzőművészetnek tekinthetünk. A kiállítás rendezésében erőteljesen érzékeltették a kurátorok, hogy mely műveket tartják a mezőny legkiemelkedőbb alkotásainak. Ezek közül most néhányat külön is kiemelünk. A kiállítás központi terméké

Sándor Eszter: *Rossz álom*, 2021. 20 x 20 x 20 cm; drót, fonal, vászon, filc, vegyes technika. Fotó: Rácz Norbert

Jackowiak, Renata: *Időben*, 2020. 20 x 18 x 18 cm; pamut, plexi, drót, papírgolyó, egyéni technika. Fotó: Jackowiak, Renata

Rajmon Mária: *Sodrásban*, 2021. 198x122 cm; gyapjú, szövés.
Fotó: Rajmon László

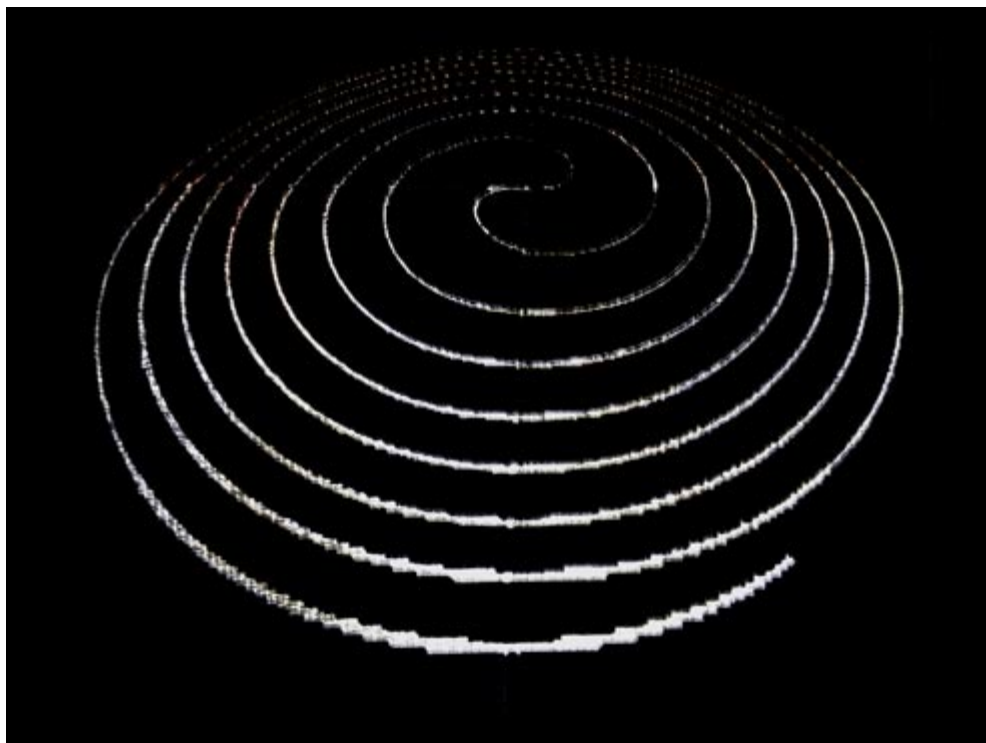
Söptei Eszter: *Sodródás a pandémiában*, 2019. 300x70 cm; 50% PPE poliészter, 50% pamut, jacquard szövés (részlet). Fotó: Söptei Eszter

bal oldali főfalára került Balogh Edit 2021-ben készített (190x200 cm), gyapjúval, selyemmel és fémszállal szőtt faliképe. Balogh művészetében központi szerepet kap a fény szellemi természetének és transzcendens vonatkozásának sokoldalú (például ezüstsálakkal vagy LED-es világító sálakkal

gazdagított kárpitok, illetve installációk) megjelenítése. A *Rezonancián* három meghatározó vizuális elemet különíthetünk el. Az első a vízhullámok terjedéséhez hasonló mozgású, önmagába visszatérő spirálvonal; a második egy-egy vertikális és horizontális tengelyvonal – előbbi a Föld nemrégiben kikökkent

Rományi László: *Tartsuk a távolságot!*, 2021.
90x100x35 cm; acéldrót, pamutfonal, egyéni technika.
Fotó: Rácz Norbert

Balogh Edit: *Rezonancia*, 2021. 190 x 200 cm; gyapjú, selyem, fémszál, szövött falikárpit. Fotó: Olajos Ilka

forgástengelyszögének megfelelő finom diagonálisban; – harmadik pedig a háttérét képviselő kék, arany fényszikrákkal finoman meghintett színfelület. Balogh Edit műveiben egyre emblematikusabbá, lassan védjeggyé válik az indigókék szín használata, amelyet a művész a fehérrel, az arannyal és a szivárványszínekkel társít. Önmagában remény és hitvallás, hogy az emberiség létezésének terét, amelyen a spirálvonalakkal kifejezett hullámmás, maga a történelem zajlik, Balogh Edit e munkájában nem a mindent elnyelő fekete szín határozza meg, hanem a transzcendens kék; melybe mintha csillagpor hullana. Vagy éppen az éjszakai tengeren megcsillanó holdfény millió kis világító pilácsait látnánk a színes gyapjúsálakból felvillanó fénypontokban. Balogh Edit műve nem reagál, hanem felmutat. Az emberiség történelmének egy sötét, zavaros, járványokkal terhelt időszakában, a hit és szeretet fényenergiáját kifejező, reménykeltő mű született.

A kiállítás jobb oldali főfalán kapott helyett Kiss Katalin *Átkelő* (2021) című munkája. Technikájában eltér ugyan, de a mű folytatja Kiss Katalin haute lisse francia gobelin technikával készített archetipikus tematikájú sorozatát (*Ég I–III., Víz, Táj, Havas táj*). A sorozatba tartozó *Sorszámozott tájlemlék* (2017) a (tenger)vízfelület ragyogó csillogásának festői megfogalmazása, ami ugyanakkor az impresszionista tájkép spektakuláris jellegén túllépve, a kárpit médiumában önképszerűvé sűrűsödik. A mű még egy finom utalással reflektál a szellemileg kiüresedő, ám a látványos képeket milliárdszámra termelő, a technikai sokszorosíthatóság révén vizuálisan túlhajszolt, túltelített baudrillard-i szimulákrum-világra, egy leginkább a képtári vagy múzeumi pecsétekre hasonlító, vagy akár marhabélyegként azonosítható vörös sorszámmal. A kék és vörös szín az *Átkelő* című hímezett textiltájképen is kiemelkedő szerepet kap. Egy szép impresszionista látványtól alapkarakterében még nem eltérő, fényekkel, vízhullámokkal jellemzett, látszólag

Kiss Katalin: *Árkelő*, 2021. 150x202 cm; filc, selyem, organza, cérna, hímzés, applikáció. Fotó: Olajos Ilka

nyugodt vízfelület szokványosságát lefelé fordított vörös bárkák ringása töri meg és teszi drámaivá. A hatást fokozza, hogy a bárkák piros árnyéka, felsértve a víz csendes kétségét, a bárkákat körülövező kis területen a kép által kimerevített világpillanatban kisebb foltokban átvérzi a tengert. Realista, egyben kissé bújtatottan pesszimista olvasata ez a jelennek, amelyben az egyént felőrli, felzabálja, de legalábbis súlytalanná teszi, legrosszabb esetben végül teljesen eltünteti mindaz, ami körülveszi. A tenger lehet a képi információk áradatának, sőt vízözönének metaforája, amelyből egy-egy Noé teljes akaratát és figyelmét tengerbe vető lasszójával sem biztos, hogy képes átmenteni bármit is, ami igazán értékes az egyén vagy a közösség számára. A remény azonban, ahogyan Balogh Edit munkájában, itt is felcsillan a tenger horizontján felfénylő ezüstös

csillogásban, mely mintha mégis hinne egy későbbi, egy távolabbi időben kiteljesedő erőben, amely képes a bárkákat ismét felfelé, a vízre fordítani.

A kiállítás főtermének harmadik látványos és emblematisz műve, mely a belépőt azonnal megéri, Pázmány Judit monumentális méretű, *Örvény* (2020–2021) című, fémszállal, damillal, kötéssel megalkotott installációja. Az installáció két részből áll. Az örvény „testét” a fátyolszerűen transzparens, vattaszerűen puha, mégis óriási dinamikával felfelé szélesedő koncentrikus spirálformába forgó szalagszerkezet képviseli. A posztamensre helyezett szintén spirális ezüsthamszín forma pedig talán az örvénytesttől térben elválasztott „örvénymagot” jelképezheti. Az örvény az őrült karneváli világban sodródó emberiség helyzetét fejezi ki Hamvas Béla *Karnevál* című regényében,³ és Pázmány Judit munkájában is

3 Danyi Zoltán: Hamvas Béla ezoterizmusa, Alkímia, hermetika mágia A *Karnevál* című regényben Interneten: <https://mek.oszk.hu/01300/01369/01369.htm> Letöltés ideje: 2021-11-09

Pázmány Judit: *Örvény* – installáció, 2020–2021. 270 x 150 x 140 cm, 30 x 30 x 10 cm; fémszál, damil, kötés. Fotó: Orovecz István

számolnunk kell a 2020-as és 2021-es évet meghatározó pandémia eseménysorára történő utalásra. „Az örvényekre jellemző, hogy az általános körmozgás elvével éppen ellentétesen a centrifugális kerületi sebesség annál kisebb, minél távolabb mérjük azt

a centrumát képező magjától, vagyis a sebesség az örvény magjában a legnagyobb, ezért ott a legcsekélyebb a nyomás értéke és ezért kényszerül minden a magba. Az örvényképződés a teljes közeg áramlását csökkenteni igyekszik, miközben az áramlás energiáját, az áramló tömegekkel együtt, az örvényben koncentrálja.”⁴ Az örvény metaforája lehet mindenféle káros vagy csak ellenállhatatlanul erős, emberre ható erőnek, mely az egyén autonómiáját felőrölve beszippantja, elkapja, elsodorja azt, így lehet a szerelem vagy a függőségek jelképe is.

A triennálé százhatvan alkotó kétszáznégy munkáját mutatta be, három kontinens tizenkilenc országából. A miniatűrtextilek közül Tomasz Frasoński alkotását aktualitása miatt kell kiemelni, ugyanis világunk hálózatoságát *Összekapcsoltság* (2020) című papírfonal munkájában kék négyzet formájú, papírszigeteket összekötő vörös fonallal jeleníti meg. Latin Anna *Szokatlan körülmény* (2020) című, pamut, papír, üveg és vegyes technikával készített műve mintha a hálózatos, internet által összekapcsolt világ anomáliáit, illetve lehetséges menekülési útvonalaait jelenítené meg a kapcsolókból kifutó, elmenekülő kábelszálaival. T. Dorombi Mária *Tánc* (2020) című, drótszálból készült minitextiljének a drótörvényből kiemelkedő nonfiguratív alakjai pedig mintha a minden nehéz körülmény ellenére derűjét megőrző emberiség részét világát képviselnék.

A textiltiennáléra beadott munkák legjellegzetesebb témakörei között elsősorban a természeti képeket említhetjük. Például Noriko Steiner-Obota vertikális elrendezésű, gépi varrással létrehozott, a szalag kategóriában szereplő, kimonókból készített tájképét (*Az élet folyama*, 2020), melyen a lét hűs, kék habjait a behatárolt idejű emberi élet lila-piros folyama szeli át. Tóth Livia sodort nemezelt gyapjából készült alkotásában (*Indafolyam*, 2021) zsenge levélmustrát mintázott meg. Cygan Włodzimierz *Organikus 3.* (2019) című szalagja a pávatollak szerkezetét, színeit idézi meg. Szunyog Júlia nyírfakéregből összevarrt monumentális munkája pedig nemcsak megidézi, hanem anyagában is felmutatja a természet változatos szépségét (Cserzett, 2019).

4 Interneten: https://futotuz.blog.hu/2010/05/02/az_overny_1 Letöltés ideje: 2021-11-13

A természeti képek mellett nagy számban szerepeltek geometrikus-absztrakt tárgyak is a tárlaton. Söptei Eszter *Sodródás a pandémiában* (2019) című, poliészter-pamut, jacquard szövessel elkészített fekete-fehér textilje, vagy Csíkszentmihályi Réka hideg szín-áramlatú, négyzetek riportjaiból összeállított lakástextil kollekciója, az *Architextúra* (2018–2020), vagy Rajmon Mária *Sodrásban* (2021) kárpitja lehet példa erre.

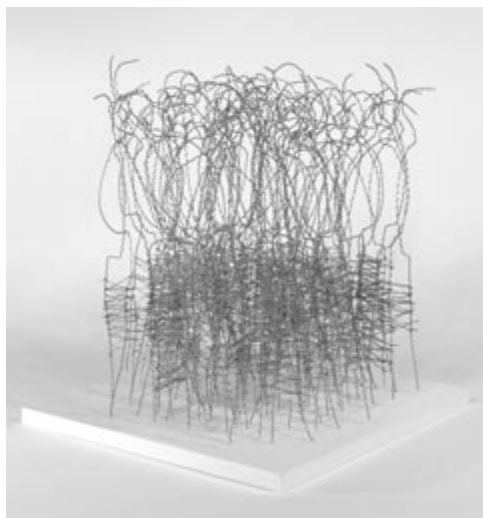
Az áramlás, a flow energiáját grafikusán Kókay Krisztina *Érzelmű hullámok sodrása* (2021) című, textílfestékek lenvászonra rajzolt munkája, vagy az anyag gyűrődéseivel Kovács Móni *Moment* (2020) című, rézhuzalból, pamutból kézi szövessel készített alkotása fejezte ki.

A kiállításon szereplő művek tehát nemcsak változatos technikai elemek alkalmazásával reagáltak a sodrás témájára, hanem ahogyan Wehner Tibor fogalmazott: a „kor művésze és a világ között pulzáló konfliktusok, konfrontációk szépségei és kínjai, éles ellentétei és puha megegyezése!”⁵ is feltáruhattak a kiállításra frissen felújított Szombathelyi Képtár kiállítóterében.

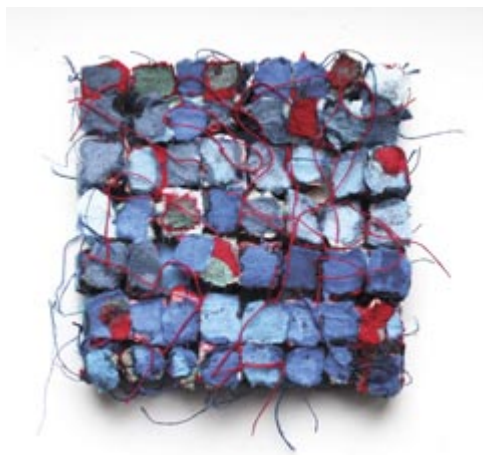
(VII. Nemzetközi Textilművészeti Triennálé, Szombathelyi Képtár, 2021. június 18 – augusztus 28.)

Latin Anna: *Szokatlan körülmény*, 2020. 9 x 9 x 4,5 cm; pamut, papír, üveg, vegyes technika. Fotó: Hajdú Gáspár

T. Doromby Mária: *Tánc*, 2020. 20 x 20 x 20 cm; drótszál, egyéni technika. Fotó: Tildi Béla

Frasofski, Tomasz: *Összekapcsoltság*, 2020. 15 x 15 x 1 cm; kézzel készített papír, fonál, vegyes technika. Fotó: Frasonski, Tomasz

5 Wehner Tibor: Felhívás. In VII. Nemzetközi Textilművészeti Triennálé, Szombathelyi Képtár, 2021. június 18 – augusztus 28. A kiállítást rendezte a Kulturális Alapítvány a Textilművészetért a Szombathelyi Képtár közreműködésével (kiállítási katalógus). 2021. 5.

Steiner-Obata, Noriko: *Új láng*, 2020. 20 x 19 x 14 cm; vad selyemgubó, természetes arany, selyem, drót, gépi és kézi varrás. Fotó: Steiner-Obata, Noriko

Szunyog Júlia: *Cserzett*, 2019. 378 x 300 cm; nyírfakéreg, varrás. Fotó: Molnár Géza

Tóth Livia: *Indafolyam*, 2021. 250 x 10 x 10 cm; gyapjú, nemezelt, sodrott. Fotó: Lethenyi László

Kókay Krisztina: *Érzelmi hullámok sodrása*, 2021. 273 x 150 cm;
lenvászon, textílfesték, kézzel rajzolt. Fotó: Olajos Ilka

Cygan, Włodzimierz: *Organikus 3*, 2019. 300 x 20 cm; viszkóz,
poliészter anyag, plasztikcső, szövés. Fotó: Cygan, Włodzimierz

Kiállításrészlet
Fotó: Garas Kálmán

Orient Enikő *Az élet sodrásában I-II., Beszédes maszkok*, 2020–2021. 216x9 cm/db; papír, fonal, fotó saját varrásokról, egyéni technika. Fotó: Orient Enikő

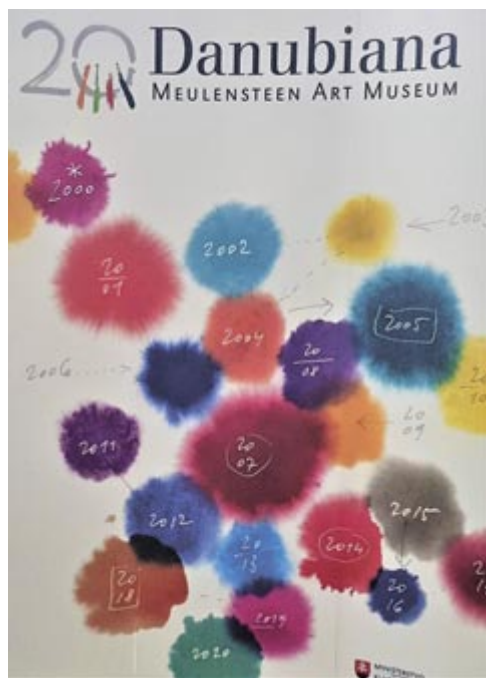
Csikszentmihályi Réka: *Árál szemben*, 2021. 300x100 cm; saját tervezésű jacquard szövet, drótszál, réz csengettyű, gépi és kézi varrás, tűzés, applikálás. Fotó: Csontó Lajos

DÍJAZOTTAK:

1. Emberi Erőforrások Minisztériuma Díja Fal- és Tértextil kategóriában – **Richter Sára**
2. Magyar Művészeti Akadémia Díja Fal- és Tértextil kategóriában – **Csókás Emese**
3. Magyar Művészeti Akadémia Díja Textildesign kategóriában – **Szűcs Blanka**
4. MANK Nonprofit Kft. Díja Fal- és Tértextil kategóriában – **Fülöp Tünde**
5. Magyar Formatervezési Tanács Irodája Díja Fal- és Tértextil kategóriában – **Berecz Vanda**
6. Polgár Csaba Díj Fal- és Tértextil kategóriában – **Kiss Katalin**
7. Rózsa Anna Díj Fal- és Tértextil kategóriában – **Láng-Miticzky Katalin**
8. Nagano Goro Miniature Textile Award Miniatűrtextil kategóriában – **Bihari-Bakodi Szilvia**
9. MKISZ (Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége) Fal- és tértextil kategóriában – **Tóth Magdolna**
10. MKISZ Díja Zászló kategóriában – **Csikszentmihályi Réka**
11. MKISZ Díja Szalag kategóriában – **Nyíri Katalin**
12. MKISZ Különdíja, elismerő oklevél Miniatűrtextil kategóriában – **Wyrwa, Izabela**
13. MKISZ Különdíja, elismerő oklevél Miniatűrtextil kategóriában – **Stefanescu, Valentina**
14. Szombathely Megyei Jogú Város Díja Fal- és Tértextil kategóriában – **Bocz Bea**
15. Vas Megyei Közgyűlés Díja Fal- és Tértextil kategóriában – **Rónai Éva**
16. Savaria MVH - Szombathelyi Képtár Díja Fal- és Tértextil kategóriában – **Orbán Annamária**
17. Kulturális Alapítvány a Textilművészetért 'Az Év Textildesignere 2021' Díj: **Kovács Móni**
18. Kulturális Alapítvány a Textilművészetért 'Az Év Textilművésze 2021' Díj: **Pázmány Judit**
19. Kulturális Alapítvány a Textilművészetért Különdíja, elismerő oklevél – **Ardai Ildikó**
20. Kulturális Alapítvány a Textilművészetért Különdíja, elismerő oklevél – **Fóris Katalin**
21. Kulturális Alapítvány a Textilművészetért Különdíja, elismerő oklevél – **Székely Judit**
22. Kulturális Alapítvány a Textilművészetért Különdíja, elismerő oklevél – **Cygan, Włodzimierz**
23. Kulturális Alapítvány a Textilművészetért Különdíja, elismerő oklevél – **Steiner-Obata, Noriko**
24. Kulturális Alapítvány a Textilművészetért Különdíja, elismerő oklevél – **Joos, Julianna**
25. Szombathelyi Képtár Triennálé 50 év emléklapok – **Ardai Ildikó, Málík Irén, Kecskés Ágnes**

Kovács Móni: *Moment*, 2020. 90 x 130 cm; rézhuzal, pamut, kézi szövés. Fotó: Visontai Márton

Danubiana-plakát

Meghívó (Gudrun Bartenberger-Geyer & Theo Bartenberger művével)

Szalai Dániel a Textil Art-megnyitóján a Vigadó Galériában, 2021. november 23.

L'udovít Petránsky

A TEXTILE ART OF TODAY HATODIK KIÁLLÍTÁSA

Kamaraművek, amelyek az intimitásukkal vonzanak, égetően fontos témakört megjelenítő, provokatív installációk, interaktív elképzelések, amelyek azt firtatják, milyen az ember helyzete napjaink világában s hol a helye a jövőben. A textil már régóta több holmi dekoratív „kisszőnyegeknek”: időszerű médium öntudatos képzőművészeti küldetéssel. Erről győzött meg bennünket a **Textile Art of Today** elnevezésű nemzetközi projekt hatodik évfolyama is, amely 2021. szeptember 3-án vette kezdetét Pozsony Dunacsún (Čunovo) nevű részében található **Danubiana Meulensteen Art Museum**ban.

A romantikus helyen, vízparton fekvő múzeumban megrendezett kiállítás 2021. november 14-ig volt látható. Ezt követően rendezik meg ismét Budapesten (Vigadó Galéria), a poprádi Tátrai Galériában (Tatranská galéria, Poprad, Szlovákia), Bielsko-Bialában (Muzeum Historyczne, Lengyelország) és Uherské Hradiště-ben (Slováké Muzeum, Cseh Köztársaság). A projekt természetes partnerei azon országok kulturális intézetei voltak, amelyekben a tárlatra sor kerül, s a pozsonyi Osztrák Kulturális Intézet is csatlakozott hozzájuk. A kortárs textilművészet nemzetközi seregszemléje nyolcvanhárom művész alkotásait vonultatja fel, akik az összes földrészt képviselik. Ily módon a művészet nem csupán a Visegrádi Négyek országait kapcsolta össze, hanem jelképesen az egész bolygót.

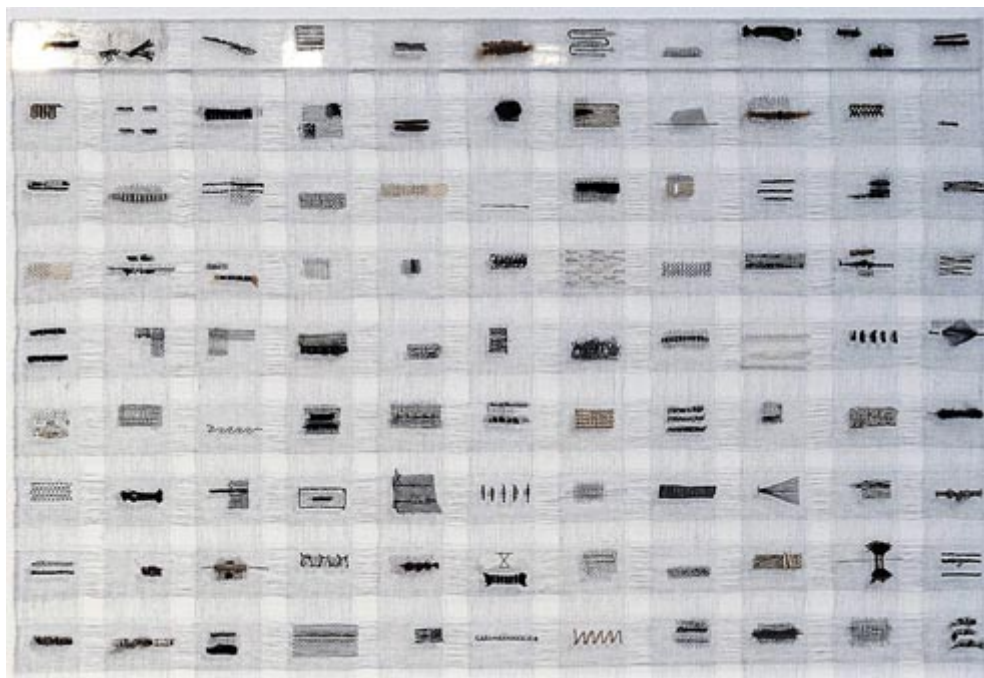
A szakmai zsűri díjai

A triennálé periodicitásával ismétlődő fesztiválra háromszáztizentkét művész jelentkezett, a diákszekcióba pedig negyven tehetséges alkotó küldte el munkáit. A válogatást végző bizottság a kiállításra jelentkezett alkotók mindegyik művét gondosan értékelte, és a mérlegelés igényes feladatának eleget téve összesen nyolcvanhárom művészt választott ki, s közülük tizenhetet sorolt be a diákok szekciójába. A szakmai válogatást végző bizottság az alábbi összetételben dolgozott: Anna Ondrušeková (Tátrai

Galéria, Poprád), Júlia Sabová (Képzőművészeti Főiskola [Vysoká škola výtvarných umení], Pozsony), Ria Treppo (a Textile Art of Today előkészítő bizottságának tagja, Ausztria), Vladimír Beskid (Ján Koniarek Galéria, Nagyszombat [Galéria Jána Koniarka, Trnava]), Andrej Augustín (a Textile Art of Today igazgatója), valamint L'udovít Petránsky (a Textile Art of Today előkészítő bizottságának tagja). *„Bevallom, kellemesen meglepett bennünket azoknak a művészeknek a nagy száma, akik a világjárvánnyal összefüggő kedvezőtlen helyzet dacára jelentkeztek a fesztivál hatodik évfolyamára.”* – mondta a Textile Art of Today igazgatója, Andrej Augustín. *„Nem volt könnyű válogatni a magas színvonalú művek sokaságából, de a kiválasztásnál figyelembe kellett vennünk a kiállítás térbeli lehetőségeit és a textilművészet új, alkotói kiterjesztését az interaktivitás, az anyaggal végzett invenciózus munka irányába, s ugyanúgy a gondolati tartalmat. Hiszem, hogy a kiválogatott művek ismét pozitív visszhangot váltanak ki a szakmai és a laikus közönség körében, s a tárlatot ugyanolyan sokan fogják látogatni, mint a korábbiakat. A Danubianában bemutatott nyitótárlat igazolta meggyőződésemet.”*

A zsűritagok állásfoglalásai

Vladimír Beskid: *„A díjazás kritériumai egyszerűek, egyúttal azonban igényesek is. Az első dolog természetesen a munka minősége. Aztán következik az egyéni történet, a művészi technikák újtó jellege és az intermediális hatás. Az értékelésnél mindegyik aspektust igyekeztünk figyelembe venni. Ez egyfelől a szakmai zsűrin belüli vita kérdése, de a kompromisszum is az első öt-hat név esetében, amelyek kapcsán a díjakról döntöttünk. Számomra az volt fontos, hogy a mostani nehéz körülmények közepette egyáltalán megrendezhettünk egy ilyen versenyt Szlovákiában, és erősen remélem, hogy a fesztivál színvonala nőni fog és a rendezvény a jövőben is folytatódik.”*

Anneke Klein: Társkereső: a belső vágyak kifejezése (részlet), 2020. 270x85 cm; kézi szövés, hímzés, festés

Dorte Jensen: Rossz ikertestvér + Locked-Down, 2021. 2 portré: 75x60 cm; 2 doboz: 37x46x13 cm

Ondrej Rudavský: „A kiállítás színvonalától el vagyok ragadtatva. Számos értékes és érdekes mű van jelen, ami nagyon kellemesen meglepett. Személy szerint interaktív médiákban is dolgozom, és örülök, hogy ezen a kiállításon elmerülhettem az új technikák világában, amelyek a hagyományos textilt eljuttatják az új technológiákig.”

Božena Augustinová-nagydíj (Grand Prix)

A Božena Augustinová Nagydíj Hollandiába került, mégpedig egy művésznőnek, **Anneke Klein**nek köszönhetően. A díjat a **Társkereső: a belső vágyak kifejezése** című alkotással nyerte el, melynek a felülete 270x85 centiméter s kézi szövessel, hímzéssel és festéssel készült. A mű a személyes kapcsolatok létesítésének szintjeit hasonlítja össze az étellel (mint az élet két legfőbb motívumát), illetve azzal, amikor kapcsolat létesül a társkeresőn. „Az érdekelt, hogy eközben hogyan látjuk egymást, mik akarunk lenni, mi hat ránk vonzóan, milyen elvárásaink vannak; milyenek a következmények és a személyes határok, s fenntarthatóak-e a kapcsolatok vagy tünékenyek, és mikor lépünk kapcsolatba.” – mondta művéről Anneke Klein, aki személyesen jött el a Danubianába a kortárs textilművészeti kiállítás megnyitójára. A mű 726 logóból áll, amelyek a társkeresőben szereplő embereket jelenítik meg és a kapcsolatfelvétel alapját képezik. A személyre való tekintet nélkül egy szilárd mintába rendeződnek. „Művem egy csoportmunka gondolati eredménye,

s nem is tudom pontosan, mennyi ideig tartott a létrehozása. Egyvalamit azonban tudtam: hogyha már belefogtam, nem hagyhattam abba, amíg konkrét emberek szimbólumaiként ki nem alakult ez a több mint hétszáz logó.” S miként reagált Anneke a nagy presztízsű díj átvételére? „Amikor megtudtam, levegő után kapkodtam és nem találtam szavakat. A díj nagy megtiszteltetés számomra, mert ezt a rendezvényt a többi európai művészeti seregszemlével összehasonlítva is a magas művészi színvonal jellemzi, s az idei évfolyamon számos inspiratív mű látható.”

Excellent Award

Az Excellent Award egyik díját vette át a Danubianában **Dorte Jensen** dán művésznő. Az elismerést a **Rossz ikertestvér** és a **Locked-Down** című műveivel érdemelte ki, amelyek kis cérnadarabokból készített applikációkból álltak össze. A kézzel vágott cérnadarabokat az alkotó varrógéppel illesztette a műbe. A **Rossz ikertestvér** egy villanyvezeték drótjával összekötött ikerpár szellemes dialógusa. A baloldali (haj nélküli) riadt ikertestvér hajnyírógépet tart a kezében, s a drót az utóbbiból vezet az ironikusan mosolygó (hajjas), a jobb oldalon megjelenített ikertestvér bal kezéhez. A **Locked-down** az új koronavírus okozta világjárvány ihletésére született, és két fiatalember arcát ábrázolja, miközben a locked-down-t fekete sávok szimbolizálják, amelyek lefolynak az arcukon. Mindkét arc három skatulyából áll össze:

Zuzana Nevřivová: *Tizenkettő*, 2018. 2 m²; vászoningek installációja, varrott textíliák

az egyikén négy szempár látható, a másikon egy orr, a harmadikon pedig négy különböző vonalú száj. Forgatással mindegyik arcon tizenhat különböző kifejezés jeleníthető meg. „Mi ösztönzött? Az emberek sajtáságos arcai és a mostani furcsa kor által előhívott érzelmeik” – mondja Dorte Jensen, aki az elmúlt év végén fejezte be a művét. „A díj természetesen őszintén meglepett. A munkáimmal már három évvel ezelőtt is itt voltam, s már akkor arra vágytam, hogy visszatérjek erre a gyönyörű helyre a Duna mellett. Ráadásul most nagyon boldog vagyok, hogy díjat is kaptam ezen a nagyszerű rendezvényen.”

A VI. Textile Art of Today díjai

Grand Prix Božena Augustínová: Anneke KLEIN (Hollandia); Excellent Award: Zuzana NEVŘÍVOVÁ (Cseh Köztársaság); Dorte JENSEN (Dánia); Włodzimierz

Karolina Lizurej: *A mi osztályunk*, 2021.
250 x 300 cm; 9 elem, egy alak: 50 x 70 cm

Gunnarsdóttir Arna Gná: *Mindent cipelni*; *Korona: Óh ne! Várj!... Valami elakadt*, 2021. 60x35x12 cm; 70x30x20 cm; 40x15x10 cm

Carol Eckert:
Memento mori:
100 halott madár, 2019.
 200 x 300 cm;
 gyapotbála, len, drót

CYGAN (Lengyelország); Visegrádi-díj: textil Fiona KIRKWOOD (Ausztrália); Enviro Award: Carol ECKERT (USA); A Tátrai Galéria díja: Katarína MAROŠIOVÁ (Szlovákia); A Lengyel Intézet díja: Karolína LIZUREJ (Lengyelország); Danubiana Meulensteen Art Museum díja: Renáta Ormandíková (Szlovákia); Diákdíj: Írem AKDEMİR (Törökország)

Enviro Award

A textilművészet 6. nemzetközi seregszemléjének vezérmotívumát az életkörnyezet aspektusa jelentette. Ugyanakkor a fesztiválról nem hiányzott a leleményes vizualitás, a művészet hagyományos határainak átlépése, a nyugtalanító kérdések megfogalmazása és a jelenlegi környezeti technológiára helyezett hangsúly. A Textile Art of Today keretében ezért is osztották ki első alkalommal az **Enviro Award** elnevezésű díjat, amelyért a nyolcvanhárom kiállító művész közül harmincegy vetélkedett. Az Egyesült Államokat képviselő **Carol Eckert** nyerte el a *Memento Mori: 100 halott madár* című térinstallációval: a mintegy 200 x 300 cm méretű projekt gyapotbálából, lenből és drótból készült.

Miként maga a művész mondta, a száz halott madár projektje a 2019-es évben indult, s krónikaként mutatta be az embereknek a madarakra gyakorolt hatását. A mű létrehozásának kezdeti fázisaiban az alkotó halott madarak képeinek megküldését

kérte az Instagramon, terve pedig az volt, hogy száz madár padlószobrárt hozza létre úgy, hogy mindegyik madarat drótból, gyapotból és lenből formálja meg. Az első kép, amely a közösségi hálón közreadott kérése nyomán a telefonjában megjelent, egy a kakukkfélék családjába és az Eudynamys nevű rendbe tartozó madár volt, amely az észak-ausztráliai Queensland államban beleült között egy ház ablakába. S a madarak képei fokozatosan gyarapodtak: előkerült egy arizonai bagolyé, amelyet villanyáram ölt meg a magasfeszültségű távvezeték oszlopán, egy kolibrié, melyet a San Franciscó-i de Young Museum tetején találtak. Bár az eredeti szándék száz halott madárból álló „gyűjtemény” létrehozására irányult, az installáció a végtelenségig fog bővülni, és túllép az eredeti kereten – ahogy a világ minden tájáról érkeznek majd a fotók.

A meghívott személyiségek

A nemzetközi rendezvényre szóló meghívást a világ különböző pontjairól származó alkotók is elfogadták: Kari Anne Helleberg Bahri Norvégiát képviselte, Bornemisza Eszter Magyarországot, Włodzimierz Cygan pedig Lengyelországot. Részvételük is a rendezvény jelentőségét és nemzetközi státusát igazolta.

Kari Anne Helleberg Bahri (Norvégia) a *Reális tér* (180x40x45 cm; egyujjas kesztyűk, polietilén mellszobor,

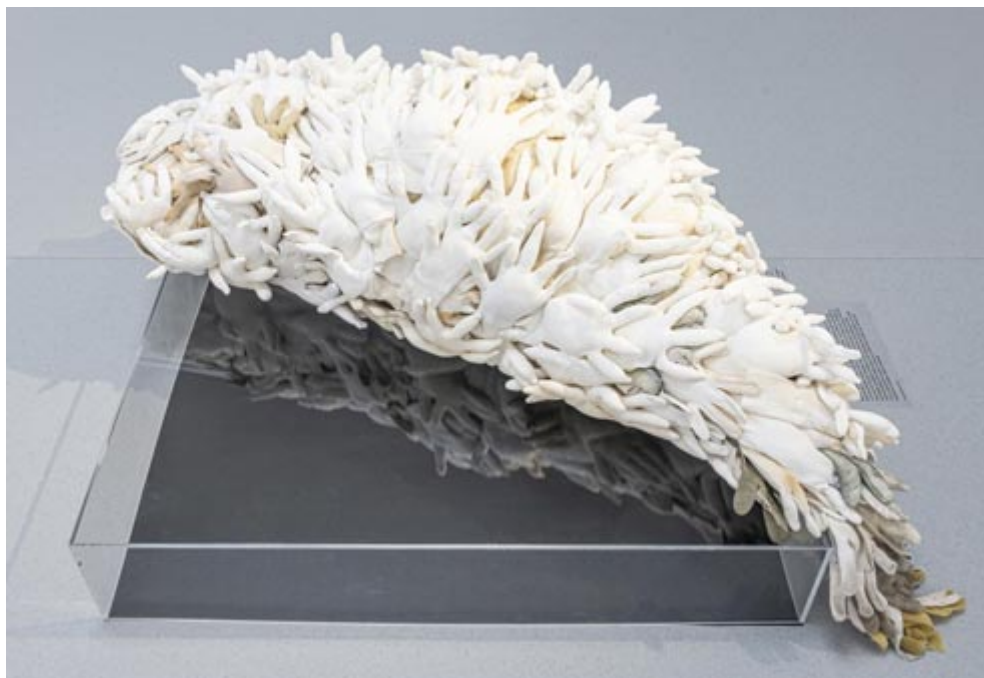
ing, drótfonat, kézzel varrott, kávéval színezett; 2021) című alkotással mutatkozott be a fesztiválon. A művész nő különböző emberi helyzetekkel foglalkozik, s műveiben a ruházatot gyakran a megválasztott forma vagy az anyagok révén jeleníti meg. A ruházat szorosan kapcsolódik a testhez, ezért az emberi történetek természetes eredője. Az alkotó kommunikációs eszközként használja a ruhákat és a textíliákat, s megfosztja őket alapvető funkciójuktól, tudniillik hogy befedjék a testet. Az általunk viselt textíliák határvonalat alkotnak az egyén és a külvilág között. A textília vékonysága és sérülékenysége dacára jelentős határt képeznek és védenek is, miközben információkat közvetítenek az egyénről, és arról is, hogyan viszonyul a társadalomhoz. A művész nő az embert akarja leleplezni a ruha alatt, az egyén pszichikai vagy érzelmi állapotát akarja feltárni.

Bornemisza Eszter (Magyarország) – a kiállításon a *Kharón ladikjai* (280x100x60 cm, festett, hőkezelt, kézzel és géppel varrott mű, 2021) címet viselő alkotással van jelen. Kharón ladikjai azoknak az orvosoknak és egészségügyi nővéreknek a lelkeit

viszik magukkal, akik a Covid-19-cel vívott kétségbeesett küzdelemben fertőződtek meg és hunytak el. A pandémia világszerte óriási nyomással nehezedett az egészségügyi dolgozókra, s miközben egyes országok megbirkóztak a problémával, másokban a fertőzött emberek áradata súlyos teherként bizonyult a kórházak számára. A csónakok belsejébe az említett orvosok és nővérek névsorának töredékeit varrták be.

Włodzimierz Cygan (Lengyelország) – az *Organic 2* címet viselő alkotásért (160x120 cm, szövessel készült, 2019) a kiállításon Excellent Award-díjat kapott.

A Włodzimierz Cygan műveit bemutató legújabb katalógusban a munkásságát jól ismerő Dariusz Lesnikowski azt írja, hogy Cygan alkotásait kommentálni „könnyű s egyúttal nehéz. Azért egyszerű, mert a művei lenyűgözőek, ösztönzik a képzelőerőt és számos képzettársítást és ihletforrást hívnak elő. Azért nehéz, mert munkásságát sokszor elemezték és megvitták, miközben Cygan azokhoz a művészekhez tartozik, akik markánsan átalakították a szövés művészetét, s volt mersük átlépni ennek

Kari Anne Helleberg Bahri: *Reális tér*, 2021. 180x40x45 cm; pamut, lenvászon, drót

Bornemisza Eszter: *Kháron ladyjai*, 2021. 280 x 100 x 60 cm; festett, hőkezelt, kézzel és géppel varrott

Włodzimierz Cygan: *Organic 2*, 2019. 160 x 120 cm; szövés

Raija Jokinen: *Menedék*, 2020. 76 x 63 cm; szálhúzás, gépi hímzés, len és fonal

Katarína Marošiová: *Paprika*, 2021. 4 x 2 cm

Írem Akdemír: *Keresés*, 2020. 90 x 120 cm

Renáta Ormandíková: *Hollók*, 2020. valódi méretben: cca 30 x 40 cm. Fotók: Danubiana

a művészeti ágnak a tradicionális határait.” Lesnikowski szerint „Cygan munkásságában a fonál állandóan új módokon kerül felhasználásra...”, amelyek mindig előre nem látható meglepetéseket eredményeznek.”

Božena Augustínová kiállítása a Textile Art of Today fesztiválon

A Danubiana Meulensteen Art Museumban megrendezett nyitótárlat kísérfrendezvényeként került sor Božena Augustínová-Rochovanská (1939–2005) kárpitjainak a kiállítására. A művésznő munkássága igencsak sokrétű (a kárpitokon kívül festményeket, grafikákat, illusztrációkat is készített), főleg azonban az art protis és az arttex fogalomkörébe tartozó, szövés nélkül készült kárpitok tették ismertté. Egyike volt a szlovákiai ARTTEX Textilművészek Klubja (ARTTEX Klub textilných výtvarníkov) alapítóinak. Gazdag külföldi kiállítói tevékenységével hozzájárult ahhoz, hogy az említett műfaj egyedülállóként jelent meg a nagyvilágban. Negyvenéves ikonográfiai programja a monumentális, szövés nélküli kárpitok, art protis-ok és arttexek terén fogalmazódott meg, amelyek az európai kontextus részévé váltak. (Cseh és szlovák védjegyről van szó, a gyapjún alkalmazott öltés és beszúrás regisztrált textilművészeti technikájáról, amely lehetővé teszi a textília szálával történő festést.) Ez az egyik oka annak, hogy napjainkban a Textile Art of Today fesztiválon **Grand Prix Božena Augustínová** elnevezésű díjat adományoznak, amely tiszteletadás az ő textilművészeti öröksége előtt.

Az art protis eredeti technikája, mint textilkollázs

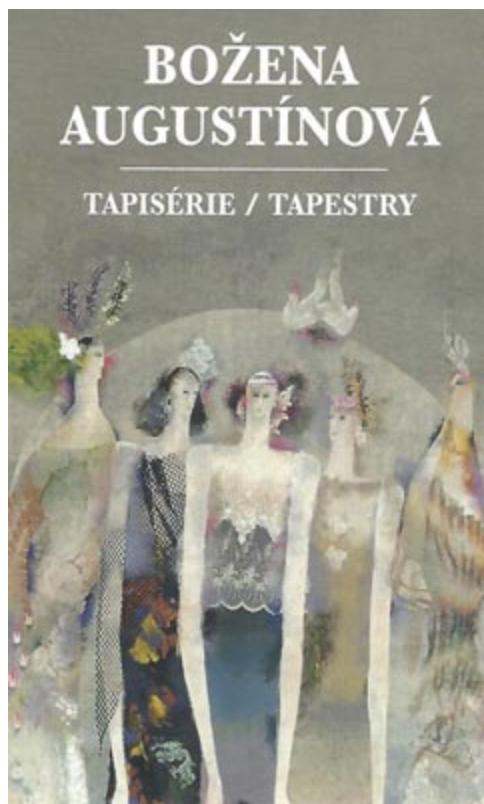
Božena Augustínová műveinek többsége az art protis technikájával készült – egy Brünnben szabadalmaztatott technológiával. Ennek a képzőművészeti technikának az alkalmazásánál a művek rögzítése láthatatlan fonállal történt, mivel az alkotó nagy formátumú kárpitokat készített: a 3-5 méteres magasság munkái esetében sztenderdek számított. Mivel a kárpitokon a figurális motívumok domináltak, meg kellett oldania, hogy az utóbbiak ne deformálódjanak, amikor a varrógéppel végzett munka

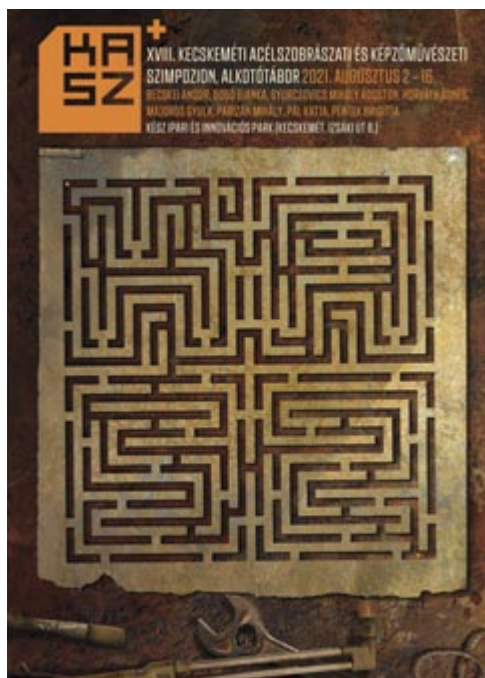
során a textília megfeszül. Božena Augustínová bravúrosan oldotta meg ezt a problémát, s munkásságára jellemző, hogy a pasztellekről, grafikákról vagy festményekről is ismert megnyújtott kezek a kárpitokon is művészien elegánsak és poétikusan gyengédek maradtak.

A szóban forgó technika alapelvét textilkolláznak is nevezhetjük, melynél az alkotó különböző anyagokat (csipke, hímzés stb.) alkalmazott és elhelyezte őket a kárpitokban. Az igen jó minőségű, Ausztráliából származó hullámos gyapjú volt a legfontosabb anyag, melyet Brünnben speciálisan színeztek s végül olyan volt, mint egy „melírozott” felület, melynek révén színek közti finom átmeneteket lehetett létrehozni.

(VI. Textil Art of Today, DANUBIANA,
2021. 09. 4. – 2021. 11.14.)

G. Kovács László fordítása

A KASZ+ 2021 résztvevői: Gyurcsovics Mihály Ágoston, Becskei Andor szobrászművész, Dobó Bianka grafikusművész, szobrászművész, Parizán Mihály szobrászművész, Pál Katja (SLO) festőművész, Péntek Brigitta festőművész, Horváth Ágnes építőművész, képzőművész, Majoros Gyula képzőművész

Ébli Gábor
KIZÖKKENTÉS

**ACÉLMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSI SOROZAT
ÉS GYŰJTEMÉNY KECSKEMÉTEN**

Az alkotótáborok közismert előnye, hogy az évközi rutinhoz képest új környezetet és szakmai társaságot nyújtanak a művészeknek. A 2004-ben indult kecskeméti acélszobrászati szimpózium három további különlegessége az anyaggazdagságban, a technológiákban és a mentorálásban rejlik. Az évente meghívott öt-tíz alkotó a KÉSZ vállalatcsoport telephelyén fém alapanyagok széles körét használhatja fel, ezek megmunkálásához adott az ipari eszköztár, valamint mérnöktől a mesteremberig a hozzáértő segítség is. A 2021-ben tizennyolcadik alkalommal megrendezett alkotótáborban nyolc művész vett

részt, és záró kiállításuk jól szemlélteti, a fémekkel való plasztikai alkotásmódok milyen tág művészetfogalmat fednek már le. A szervezők tudatosan négy-négy szobrászt és képkalkotót hívtak meg, és az „átjárás” téma megadásával kifejezetten a műfaji határok átlépésére biztattak.

Péntek Brigitta festőként végzett, majd mostani, alkalmazott grafikus tevékenységéhez egy storyboard képzés adta meg a lökést. Míg mindennapi munkájában a filmes forgatókönyvek vizualizálásához az alakok egyszerűsítése, fő vonásaik kiemelése, a „sztori” azonnali felismerhetőségének képi biztosítása

Péntek Brigitta: *Découpe 4*. 90 x 104 x 2,5 cm méret: 50 x 54 cm + állvány 120 x 55 x 55 cm; akril, olaj, alukompozit lemez

Dobó Bianka: *Játszótér V.*,
méret: 73 x 73 x 2,5 cm;
acél, hímzés

Horváth Ágnes: *Fa. Vegyes*
technika, méret: 8 x 6,5 x 4 cm

a kulcs, az alkotótáborban éppen ellenkező módon, életre keltette a storyboard figurákat. A történetből kiragadta az alakot, erős fény-árnyék kontrasztokkal, markáns színekkel érzelmi mélységet, személyiséget kölcsönzött nekik. Fizikailag is kiemelte hőseit a papír vagy a vászon sík felületéből, és alumínium kompozit lemezből kivágta, részben egyedileg készített „járókeret” posztamensekre helyezte, ezzel mintegy megtestesítette őket. Mégsem egyénekről, portrékról van szó. A befogadó pont azon a határon érzi magát, mintha látta volna az alakot az előző

esti híradóban vagy múlt héten a mozivásznon, de csak mintha. Hiszen ezekkel a festett fémreliefekkel Péntek Brigitta célja nem a mimetikus ábrázolás, hanem éppen a néző kizökkentése abból a hitből, hogy konkrét személyeket lát.

A kiállításnak a vállalati székház mélyföldszintjén otthont adó tér egyik hosszú falán e színes kváziportrék jobb és bal oldalán Dobó Bianka szinte monokróm munkái láthatóak. A Képzőművészeti Egyetem képgrafika szakán tanító művész gyerekkori emlékeit nemrég nagyszüleinek elvesztése hívta

Pál Katja: KMM/ZLT/429 + KMM/HGT/376, akril, alukompozit lemez; méret: 68x53x13 cm, méret: 71x50x15 cm

elő. A játzóterek mászókait a legfinomabb eljárással, hímzéssel varázsolta rá a rideg, ipari lemezekre, amelyeket a szükséges pontokon átfűrt, illetve felületüket a kecskeméti műhelyben pácolással, rozsdásítással kezelte, hogy a faktúrájuk a felnőtté válás kemény folyamatát is érzékeltesse. A lemezeket egyszerű vágásokkal városi sziluett formájúra szabta, így az öt, egymás melletti „városi tájképen” a ködösen szürke háttérből tűnnek elő a különböző színű fonalakkal hímzett gyermek-emlékek. Hasonlóan sötét, láthatóan nagy erőfeszítéssel átkent és megdolgozott lemezfelületek merednek ránk a művész másik sorozatán, a fal túlsó végén – amelyeknek a lényege éppen az, ami hiányzik róluk. A múlt itt nem édes-fájó emlékként, hanem emlékművek megsemmisüléseként jelenik meg. Ezek a szürke-fekete felületek köztéri szobortalapzatok, amelyekről a szobrot a közelmúlt történelem-átértékelése során eltávolították, s így ez a sorozat a hiány mementója.

Még tovább lép a konceptuális irányba a harmadik képalkotóként meghívott, eredetileg a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem építőművész szakán diplomázott Horváth Ágnes. A tér egyik sarkában elhelyezett installációja három – önállóan is értelmezhető – műből áll. A rendezésük elég diszkrét ahhoz, hogy ne is kössük össze őket addig, míg a három képcím (*Kezdetben*, *Vizek*, *Második nap*) nem tudatosítja az összefüggésüket. Míg a *Vizek* című, kisméretű, az őskáosz párás óceánját finom festőiséggel megjelenítő, illetve a lét lassan egymástól elváló szféráit három színmezővel értelmező *Második nap* vászonra készült táblaképek, tehát

a szervezők felhívása jegyében, bátran függetlenedtek a fémművészeti fókuszról, addig a mennyezetről damilon belógatott *Kezdetben* egy talált vaslap. Ezt, a telepen felfedezett, közepén éppen egy nyitott könyvoldalra emlékeztető módon meghajlított fémlapra a művész az ábécé, az Ige betűinek sematikus formáival festette tele, pont annyira nem-felismerhetően, hogy a felület ritmikus, geometrikus absztrakciónak tűnik. Alkotótábori teremtés és a Teremtés kapcsolódik itt egybe, ipartelepi maradvány születik újjá művészetként.

A Mura-vidék szlovéniai oldaláról érkező Pál Katja a művésztelep egyedüli olyan résztvevője, aki narratív értelmezéstől mentesen, kompozíciós kérdések, látás, sík- és térbeli percepció kérdései mentén dolgozik. A kecskeméti közeg az ő számára is konkrét inspirációt nyújtott. Járkálva a telepen, a különböző fémprofilok a művész szemében már funkciójukat elvesztve, geometrikus mintakincsként keltek életre. Ehhez járult egy színbeli meglepetés, az alumínium kompozit lemezek fehérsége. Ez egyrészt ellentétes a fémekhez asszociált, sötét színskálával, másrészt ösztönzés volt a festőművész számára, hogy kísérletezzon a fehér színmezőkkel, miközben fehéret eddigi munkásságában kizárólag a kontúrokhoz használt. Harmadik meghatározó élménye ezeknek a lemezeknek a hajlíthatósága volt. Ez is szembe megy az általános elképzelésünkkel, hogy az ipari anyagok csak komoly, gépi erő alkalmazásával formálhatóak, valamint a hajlíthatóság alkalmat is kínált a művészeknek, hogy ne csupán táblaképek festőjeként tekintsen önmagára, hanem a felfelületből kilépő

Majoros Gyula:
Otthon, acéllemez (polcelelem);
 méret: 23,5 x 91,5 x 8,5 cm;
 + *Táj*, acéllemez (polcelelem);
 méret: 23 x 92 x 7 cm;
 + *Utazás*, acéllemez
 (polcelelem);
 méret: 23 x 92 x 4 cm

reliefeket is hozzon létre – szintén először az eddigi munkásságában. Az elkészült művek három kisebb egységben szerepelnek a kiállításon: mind hűek az alkotó eddigi minimalizmusához, a síkszerű felületen létrehozott háromdimenziós illúzió témájához, de anyagukban, színvilágukban és reliefszerűségükben megújulva.

A művésztelep egyetlen Kecskeméten élő résztvevője, egykori alapítója, Majoros Gyula hivatásának az előadóművészetek közege tekint, hiszen bábkészítő és díszlettervező, egyben az Uzzin Üver világzenei együttes életre hívója is. Itt kiállított kompozíciói játékosan incselkednek a fém alapanyagokkal. Ereszcatornákat állított vékony lábakra, hogy akár humoros – mert lezárság híján a vizet megtartani nem képes – itatónak, pusztai szobornak, akár stilizált állatok nyájának lehessen ezeket tekinteni. Másik művén a banális tárgyak tárolására szolgáló dexion salgó polcokat egy ötlettel vízszintesből függőleges helyzetbe állította és egy relief hordozófelületeként fogta fel, majd a fémet ki- és behajtogatva, jeleneteket álmódott bele. Harmadikként, nagyszülei műhelyében szerzett gyerekkori emlékeit

felelevenítve, egy hagyományos, kétkarú mérleget a korábbi funkciójára rákérdező objektté transzformált. A leleményesség, mesteremberi kezűgyesség felelt itt az ipari acélművészettel.

A találékony és spontán komponálás felfedezhető Gyurcsovics Mihály *Kapu* című szobrájában is. A műszaki szemléletű családtól örökölt szerkesztettség és az előtervezés nélküli, a művésztelep impulzusait és anyagdarabkait spontánul integráló geometria kettőssége teszi izgalmassá ezt a körbejárható „építészeti szobrot”. A vertikális elemekről gondolhatunk felhőkarcolóra, a horizontális síneket megélhetjük hídként, de a „kapu” két pillérét egy-egy emberi alakként is felfoghatjuk, akik a legalsó és a legfelső mezőben kapcsolódnak egymáshoz, míg a közbülső térben csak nyúlnak egymás felé, de nem érik el a másikat. A szabad interpretáció adott a művész másik, *Mélység* című objektje kapcsán is, miközben az nem spontán, hanem precíz, előre megtervezett munka. 3D modellezéssel születtek meg az egymástól adott távolságra lévő, ritmusosan ismétlődő, lépésről lépésre változó méretű lemezek, és ugyancsak szoftver segített

Gyurcsovics Mihály: *Kapu*, acél, méret: 87,5 x 58 x 14,5 cm
+ posztamens: 107 x 80 x 33,5 cm

előzetesen megtervezni a lemezeket kimetsző organikus formát. A kivitelezés zajlott az alkotótáborban. A kész mű, a vulkáni kráterre emlékeztető, folyamatosan mélyülő térszobor alján rejtett LED-világítás hoz létre fényt, szó szerint teljesen új megvilágításba helyezve a művet, hiszen az alászállás jutalma lesz a világosság, megvilágosodás.

A spontán és a megtervezett munka közötti széles skálát lefedik Parizán Mihály kiállított művei is. Az *Inspiráló* című kompozíció a recycling, pontosabban upcycling vonulathoz társítható, ahol a fémipari folyamatoknak a gyártelepen talált melléktermékeiből a művész egy magasabb értékű újat hozott azzal létre, hogy a súlyos, szigorú, de már ereje- és dolgavesztett korongokat lágy ívbe hegesztette össze. Az illesztés S alakú vonala a kisplasztika körbejárására biztatja a látogatót, aki – ha él a múzeumi terek fegyelméhez képest itt megadatott szabadsággal, és megérinti a szobrot

Parizán Mihály: *Füstbe ment terv*, acél, corten acél, méret: 174 x 82 x 89 cm

Parizán Mihály: *Inspiráló*, acél, méret: 46 x 33 x 29 cm + posztamens: 121 x 40 x 40 cm

Becskei Andor: Rész-egész, két tagból áll, acél, méret l.: 26x58x127,5 cm

Cseke Szilárd: Hajnali csend

– egy váratlanul ruganyos alkotást tapasztalhat meg, amely már kicsi fizikai kontaktusra is mobilszoborként, rugószerű mozgással reagál. Ugyancsak laza, természetes mozgást, fizikai folyamatot formáz szoborrá a művész két másik kiállított munkája, amelyek azonban professzionálisan előre megszerkesztett, majd itt a telep technológiai infrastruktúráját kihasználva elkészített, mázsás szobrok. A *Füstbe ment terv* című, tölcser alakú plasztika a felső térmezőben egy erőteljes duzzadó, magabiztos áramlást – például folyadéksugarat vagy fénynyalábot – ábrázol, amint az egy áthatolhatatlan akadályon fennakad, vékony sugárban lecsorog, majd az alsó térmezőben nagy felületre szétterül. A szobor legalján az anyag végül „lefolyik” a posztamensről. Hasonló elven alapszik a *Transzformáció* című munka, egy elcseppenő gömb, amelynek anyaga hajszálvékony sugárban a földön széles palásttá folyik szét. Mindkét esetben az eredeti energia, tárgy, egység, egyensúly felbomlik és – felfogástól függően – meghatóan lírai vagy melankolikusan célt tévesztett új formává alakul át.

Az utóbbi két művészhez hasonlóan, Becskei Andor is már az egyetemi tanulmányai óta fémplasztikák elkészítésére szakosodott, és az ő művei is gondolatiságukban az iparosított, precíz, feszes, illetve az organikus, szabálytalan, érzelemben gazdag pólusok között oszcillálnak. Vastag falú és nagy átmérőjű acélcsöveket szabdal fel lágy ívekre, amelyek elképzelt lengésük egy stádiumában pihennek az ugyancsak acélból készült posztamensükön a súlyos anyagszerűség és a légies átszellemülés határán. Két acélmedencéből áll a *Rész-egész* című installáció: egyikben vékonyra irdalt csőívek sorjázna, nem menekülhetnek a vályú fogságából, de könnyed ritmusukkal mégis felülírják annak szigorát, míg a másikban az ívek lángvágása során keletkezett melléktermék, a salak olvadt össze feketéllő virágszirmokká. Ugyancsak születés és elmúlás, kreáció és megdermedés feszültségében áll az *Olajmetszés* című munka, ahol a hibátlanul kerek acélgyűrűk a termelés már elhasznált mellékanyagának, a fáradtolajnak az ólomnehéz sötéttségében raboskodnak.

Lakatos Pál: Jel. Szoborpark. Fotók: K-ARTS Művészeti Alapítvány

Amint a korábbi években is, a kiállított munkákat a vállalatcsoport által a művészeti projektek menedzselésére létrehozott K-ARTS Művészeti Alapítvány hivatalosan, művészettörténészek által véleményezetteti, majd művészenként egy kompozíció a cég gyűjteményébe kerül. A kollekcióban ma mintegy száz alkotó művei találhatók meg. A kültéren elhelyezhető szobrok egy része a gyártelep előtti, nyilvános szoborparkban látható, más művek a kecskeméti, szegedi, budapesti irodatermekben. Néhány munka – például Ujházi Péter *Házam* című, hegesztett acél groteszk létraotthona vagy Mayer Éva nagyvárost ábrázoló számítógépes nyomata – utal a cégcsoport építőipari tevékenységére, más művek függetlenek ettől a tematikától, például Cseke Szilárd ismert falomb-sorozatából egy hegyvidéki, őszi tájkép vagy Kopasz Tamás gesztus improvizációja G. F. Händel zenéjére.

A kollekciónak karaktert kölcsönöz az acél sokszínű, visszatérő felhasználása, például Bukta Imre kíméletlen objektjében, ahol glóbuszunk

egy szeletét böllérekés döfi át, vagy éppen Majoros Áron Zsolt plazmavágott acéllemezekből készített kettős alakjában, amely éppen a székház főbejáratánál fogadja az érkezőket, egyúttal a kortárs művészet sokrétűségét hűen képviselik az acéltól független olaj-vászon festmények vagy grafikák. Az alkotótábori gyarapodás mellett a kollekció céges vásárlások révén is bővül, például a fogadótérben az élőnövény-fal mellett Filp Csaba függőlegesen nyújtott gyümölcscsendélete szembesíti a látogatót művészet és valóság dichotómiájával. További szakmai feldolgozás, hozzáértő szelektálás, megfelelő internetes nyilvánosság, nemzetközi nyitás és a jövőben sokféle hívószó mentén létrehozható, válogatott kiállítások révén ez a növekvő céges gyűjtemény széles ismertségre, komoly szakmai és vállalati kommunikációs értékre tehet szert.

(KASZ+2021 – XVIII. Kecskeméti Acélszobrászati és Képzőművészeti Szimpozium – záró kiállítás, Kecskemét, 2021. augusztus 16.)

Bukta Imre: *Objekt*

Plank Antal: *Game*. Szoborpark

Ujházi Péter: *Házam*

Majoros Áron Zsolt: *Kéreg*. Plazmavágott acéllemez

Mamikon Yengibarian: *Lábujjakon álló Nap-sorozat*. Szoborpark

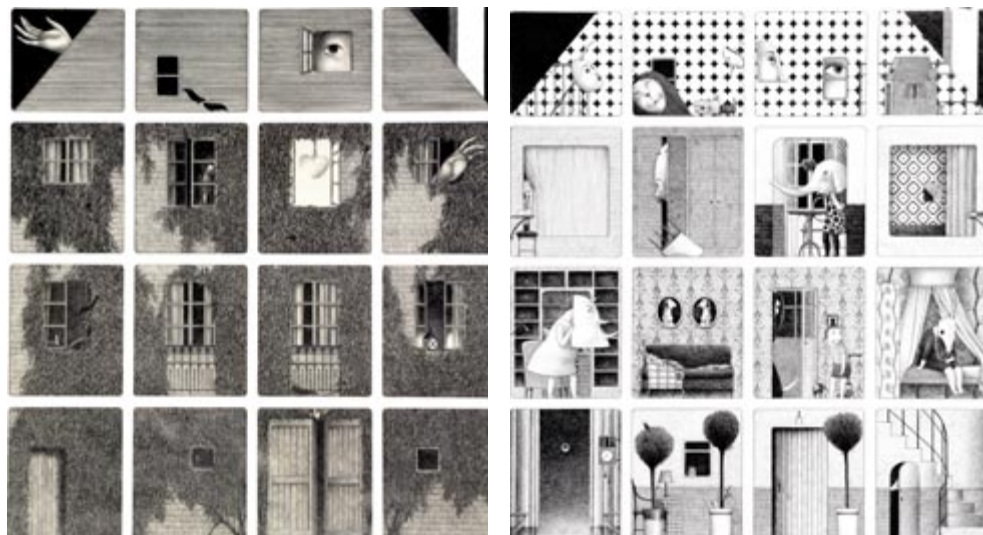
Park Jang Keun: *The Iron*. Szoborpark

Fukui Yusuke: *Objekt*. Szoborpark

Zielinski Tibor: *Souvenir*. Szoborpark

Grand Prix BIB 2021: Elena Odriozola: Vegyes érzelmek/Mixed Feelings. Spanyolország

Révész Emese

VISSZATÉRÉS A MANUALITÁSHOZ

POZSONYI ILLUSZTRÁCIÓS BIENNÁLÉ

Az elmúlt fél évszázad alatt Pozsony a világ illusztrációs művészetének egyik központjává vált. A Pozsonyi Illusztrációs Biennálé (Bienále ilustrácií Bratislava – BIB) kihagyhatatlan igazodási pont mindazon alkotók, kiadók és szakemberek számára, akik érintettek a gyermekkönyv témájában. Az 1967 óta két évente megrendezett, idén 28 évadjába lépett eseménysorozat mára a szlovák kulturális élet meghatározó eseményévé vált, amit az is jelez, hogy fővédnöke maga a szlovák miniszterelnök. A seregszemle keretei évtizedek óta változatlanok: a tárlatra a világ bármely országa nevezhet alkotókat (maximum 15 grafikust), akiknek illusztrációi már nyomtatásban megjelentek. A kiállításon nem nyomatok, hanem eredeti művek jelennek meg, ami kiemeli az illusztrációs képalkotás eredendő képzőművészeti kvalitásait. Ehhez kötődően ugyan mód nyílik a kapcsolódó könyvek lapozgatására is, de Pozsonyban a hangsúly nem a könyveken, hanem a képi alkotásokon van.

A pandémia nem csökkentette az alkotókedvet, legfeljebb a szervező BIBIANA (International House of Art for Children) számára okozott nehézségeket. A biennálé statisztikai számai impozánsak: 42 országból 379 illusztrátort neveztek, 2768 grafikával és 487 könyvvel. E grandiózus anyagot a szlovák főváros talán legreprezentatívabb kiállító helye, a Pozsonyi Vár termei fogadták be. A 2022 január elejéig látható törzanyagot bemutató kiállítást ezúttal is számos kísérő tárlat és rendezvény kísérte, köztük a legutóbbi iráni fődíjas (Hassan Mousavi) és az Andersen-díj illusztrátor és író nyerteseinek

(Albertine Svájcból és az USA-ból Jacqueline Woodson) önálló kiállítása; önálló kiállításon mutatták be a meghatározó szlovák illusztrátor, Božena Plochánová munkásságát; valamint *Három* címmel a 2019-ben díjazott szlovák illusztrátorok (Svetozár Košický, Boris Šima, Miroslav Cipár) műveit, illetve az Albin Brunovsky-workshop fiatal alkotóinak képeit.¹ A kapcsolódó tárlatok jól mutatják, hogy a nemzetközi közeg arra is alkalmas, hogy egy kis ország nemzeti illusztrációs művészetét „helyzetbe hozza”.

A hazai megjelenést néhány éve a Magyar Gyermekeirodalmi Intézet koordinálja, amely szakemberek szavazatai alapján alakítja ki a Pozsonyban kiállítandó magyar illusztrátorok névsorát. A korábbihoz hasonlóan idén is az országonként maximális 15 alkotó műveit küldték ki a biennáléra. Habár ezúttal is kiváló névsort sikerült összeállítani, amely átfogóan reprezentálja a magyar illusztráció színvonalát és sokszínűségét, díjazott nem akadt köztük.²

A pozsonyi biennálé elsősorban seregszemle, amely átfogó tájékoztatást nyújthat az érdeklődők számára a nemzetközi illusztrációs trendekről; ugyanakkor versengés is, amelynek komoly presztízt jelentő díjai kiemelnek bizonyos rajzi törekvéseket a tömegből, amelyek igazodási pontot jelentenek a szakma számára. A több évtizedes hagyományt követve a díjakról nemzetközi zsűri döntött, amelynek tagjai a világ minden részéből érkezett szakemberek voltak.³ Egyedüli művészettörténészként az illusztrátorok között, megtisztelő volt részt venni a zsűri munkájában, amelynek utoljára 1981-ben volt magyar tagja.⁴ A közös munka révén egyúttal betekintést

1 2019-ben Svetozár Košický a gyermekzsűri díját, Boris Šima Pozsony városának díját, Miroslav Cipár pedig a főszponzor Posta Bank díját nyerte el.

2 A kiállított magyar művészek: Turi Lilla, Máray Mariann, Rofusz Kinga, Orosz István, Remsey Dániel, Szulyovszky Sarolta, Dániel András, Grela Alexandra, Herbszt László, Nagy Norbert, Takács Mari, Zengővári Judit, Jásdi Juli, Ferth Tímea, Hanga Réka

3 Brenda Dales, USA; Victoria Fomina, Russia; Renáta Fučíková, Czech Republic; Orna Granot, Israel; Manuela Vládić Maštruko, Croatia; Ľuboslav Pal'o, Slovakia; Emese Révész, Hungary; Javier Zabala, Spain; Mingzhou Zhang, China

4 1969-ben Stettner Béla, 1979-ben és 1981-ben Kass János grafikusművész vehetett részt a BIB nemzetközi zsűrijében. – Lásd: *Story of BIB – Half-a-century of Biennial of Illustration Bratislava*. Ed.: Suzanna Jarošová, Dušan Roll. Pozsony, Bibiana, 2015. – On line: https://issuu.com/bibianadomumeniapredeti/docs/pribeh_bib_i – Utolsó letöltés: 2021. november 20.

Grand Prix BIB 2021: Elena Odriozola:
Vegyes érzelmek/Mixed Feelings, Spanyolország

nyerhettem abba a körütekintő, elmélyült szakmai folyamatba is, amelynek folyamán a BIB díjai kiosztásra kerültek. A hagyományokat követve idén is 14 díjról döntött a zsűri: a biennálé fődíját jelentő Grand Prix odaítéléséről, valamint 5 Arany Alma, 5 BIB Plakett és 3 kiadói díj nyerteséről. A pandémia miatt a zsűri online dolgozott, ami ugyan nehezítette a szakmai eszmecserét, ugyanakkor biztosította az elfogulatlan véleményalkotást. Három fordulóban szavaztunk, pontozással fokozatosan csökkentve a legjobbknak ítélt alkotók körét. Szigorúan „matematikai” alapon alakult tehát ki a 11 finalista művész névsora, amin az utolsó, immár online személyes formában lefolytatott vita sem változtatott érdemi módon. A díjazottak ilyenformán kialakult névsora izgalmas képet vázol azon képi törekvésekről, amelyek nemzetközi összehasonlításban figyelemre méltóak. Általánosságban elmondható, hogy az elmúlt

évek trendjeit követve a szakmai plénumok nagyra értékelik az egyedi stílussal és látásmóddal rendelkező, manuális technikákkal kivitelezett alkotásokat.

A fődíjat egy minden tekintetben különleges alkotás nyerte, a spanyol Elena Odriozola *Sentimientos encontrados* (Vegyes érzelmek) című ceruzarajz-sorozata. A fekete-fehér, aprólékosan kidolgozott grafikák az Ediciones Modernas el Embudo kiadó jóvoltából, az ötletadó Gustavo Puerta Leisse szövegeivel kísérvé vezetik be az olvasó-nézőt az emberi érzelmek szövevényes világába.⁵ A kis madridi kiadó voltaképp három elkötelezett értelmiségi, egy filozófus-irodalomkritikus, képzőművész és pszichológus közös vállalkozása, amely évente kiasszámú, ám gondolatilag és képileg annál igényesebb kötetet jelentet meg.⁶ Jó ideje megfigyelhető, hogy a nemzetközileg díjazott illusztrációs alkotások nem (feltétlenül) nagy kiadók, hanem kis, alternatív vállalkozások műhelyeiből kerülnek ki. A *Vegyes érzelmek* alapvetően különbözik a gyerekkönyvpiac hasonló témájú, érzelmeket bemutató köteteitől, amennyiben a legkevésbé sem törekednek végleges definícióra, hanem éppen ellenkezőleg, az érzelmek nehezen körülírható, hullámzóan változó karakterére kívánnak rámutatni. Gustavo Puerta Leisse szövegeiben 45 érzést jár körbe, olykor olyan fajsúlyos filozófusok gondolatait idézve, mint Arisztotelész, Seneca, Spinoza vagy Walter Benjamin.⁷ Nem a meghatározásokat, hanem az árnyalatokat keresi, elgondolkodva például azon, hogy mi a különbség a szegény és bűntudat között. Odriozola 16 kompozíciót rajzolt e szövegekhez, mindegyiken ugyanazon négyzetes ház hét lakójának életét mutatva

5 Gustavo Puerta Leiss, ill.: Elena Odriozola: *Sentimientos encontrados*. Ediciones Modernas el Embudo, Madrid, 2019. 42 pp.
 – A kötet 2020-ban a neves az International Jugendbibliothek által megjelentetett *White Ravens* listájára is rákerült.

6 Weboldaluk: <https://modernaselembudo.com/>

7 Ezek az érzelmek: unalom, csodálat, öröm, megkönnyebbülés, szerelem, győzelem, vágyakozás, szorongás, ámulat, féltékenység, együttérzés, bűntudat, kíváncsiság, csalódás, nyomorúság, csalódás, vágy, fájdalom, empátia, harag, irigység, remény, kudarc, frusztráció, unalom, felháborodás, harag, ingerültség, melankólia, félelem, nosztalgia, pánik, bánat, sajnálkozás, öröm, teljesség, aggodalom, saudade, együttérzés, meglepetés, szenvedés, unalom, félelem, szegény.

Golden Apple BIB 2021/Arany
Alma: Myung Ae Lee: *Holnap
napsütéses idő lesz/Tomorrow
Will Be a Sunny Day.*
Dél-Korea

be. Grafikái a házat mindig 4x4 elrendezésben, 16 kockára bontva mutatják be, összesen 272 kis képen keresztül. A képek és a szövegek a spirálkötés révén önállóan lapozhatók, arra készítve az olvasó-nézőt, hogy maga rendelje hozzá az egyes kompozíciókhoz az ahhoz közel álló érzelmek leírását. A grafit árnyalatait magabiztosan használó, grafikailag rendkívül átgondolt, kifinomult kompozíciók hidat képeznek valóság és képzelet között. A műstrás, geometrikus feszes hátterek előtt hol realiztikusan pontos, hol álomszerű, szürrealisztikus mozzanatok bontakoznak ki. Az additív módon egymás mellé sorolódó képek a böngésző könyvtípusához hasonlóan arra készítve a nézőt, hogy elmélyüljön a részletekben, és maga tárja fel a bennük meghúzódó összefüggéseket. A képek és szövegek sűrű szövésű egysége különböző életkorokban más és más mélységben értelmezhető.

Az öt Arany Alma egyik nyertese a dél-koreai Myung Ae Lee, akinek *Tomorrow will be a sunny day* című rajzsorozata elsősorban színpompás, derűs, sodró lendületű világával nyűgözte le

a zsűrit.⁸ A festői foltot és grafikai vonalat, telített és üres felületeket virtuóz módon ötvöző kompozíciói vegyes technikával készültek (vízfesték, toll, kréta, pasztell). Elbeszélése hagyományos értelemben nincs: az élet szakadatlan mozgását jeleníti meg egy sárga sáv mentén nyüzsgő tömegekkel. Ez a sárga sáv oldalról-oldala más szerepben jelenik meg, olykor edzőterem, lépcsőház, máskor könyvtár. A második Arany Almát egy mexikói alkotói csoport kapta, akik Micaela Chirif kortárs gyermekverseit kísérték képeikkel.⁹ A *Tenger (El mar)* címmel megjelent kötetet a kortárs mexikói grafika olyan kiválóságai illusztrálták, mint Armando Fonseca, Amanda Mijangos vagy Juan Palomino. Könnyed, festői akvarelljeik, olykor expresszív, máskor már-már absztrakt játéku a vonal és folt-hatásokkal változatos módon fejezik ki a tengerhez kötődő képzeteket. Igazi nemzetközi vállalkozás a harmadik díjazott képsorozat, amely az iráni Elham Asadi meséjét a francia születésű Sylvie Bello képeivel kísérve, az olaszországi Topipittori kiadó igényes kivitelezésében adja közre.¹⁰ Asadi

8 A 64 oldalas kötet 2020 januárjában jelent meg Munhakdongne-ban. Szerepel a World Illustration Award shortlistjén is: <https://theaoi.com/wia/lee-myung-ae-tomorrow-will-be-a-sunny-day/>

9 Micaela Chirif: *El mar*. Illusztráció: Armando Fonseca, Amanda Mijangos, Juan Palomino. Gazdasági Minisztérium, Mexikóváros, 2020. – A kötet 2021-ben elnyerte a legjobb spanyol-amerikai gyermekköltészet díját.

10 Elham Aasdi: *La prima neve*. Illusztrálta Sylvie Bello. Topipittori, 2021. 32 pp.

Golden Apple BIB 2021/Arany Alma: Amanda Mijangos, Armando Fonseca, Juan Palomino:
A tenger/The Sea. Mexikó

Golden Apple BIB 2021/Arany Alma: Anna & Varvara Kendel:
Északon lélegzik a Föld/To the North, Our Earth Breathes. Oroszország

Golden Apple BIB 2021/Arany Alma: Sylvie Bello: *Az első hó/The First Snow,* Franciaország

Golden Apple BIB 2021/Arany Alma: Chao Zhang: *A nagymama hóvirágának története /Story of Grandma's Snowflower*, Kína

Plaque BIB 2021/Plakett: Mamiko Shiotani: *A tojás története/The Story of Egg*, Japán

írása egy ősi iráni népmesét dolgoz fel egy szerelmespárról, ahol a leány, Naneh Sarma minden évben várja férjét, kitakarítja égi házát, ám mire szerelme, Norooz a tél végén megérkezik, a lány már mély álomba merül. Az évszakok változásáról szóló történetüket Silvye Bello művészi igényű grafikákkal kíséri. Monotípiáin a kifinomult rajzos elemek és változatos faktúrák lírai összjátékaiból bontakozik ki a tél üres tájai után a tavasz buja vegetációja. A kötet könyvművészetileg is rendkívül igényes kiviteléért a zsűri kiadói díjjal is elismerte a vállalkozást.¹¹ Az egyedi, manuális technikák felértékelődése általánosságban is jellemzi a pozsonyi seregszemle díjait. Anna és Varvara Kendel orosz szerzőpáros munkája az orosz észak tájait és élővilágát mutatja be festői szépségű képekben.¹² Chao Zhang nagy tekintélyű, elismert kínai grafikus képsorozata pedig Kína történelmének nehéz időszakába vezet be egy nagymama elbeszélésén keresztül, aki 1949-ben Tajvanban volt ápolónő, amikor kitört a háború Kína és Tajvan között.¹³

Chao Zhang a tradicionális kínai tusfestészet képi hatásait korszerű módon használja, egyedi térszemlélettel és festői felületkezeléssel alkalmazza a történelem személyes hangját elbeszélésére.

A BIB Plakettek egyik nyertese, a japán Mamiko Shiotani két tojás vándorlását bemutató képeskönyve aprólékos, árnyalt grafikákkal, elbűvölő realizmussal idézte meg a szobákon át kalandozó hősöket.¹⁴ Az öt BIB Plakett díjazottjai között két iráni alkotó is van: Ghazall Fatollahi *Felfedező vagy (You are explorer)* című könyve egy menekült család vándorlását meséli el egy kisgyermek testvérpár szemszögéből.¹⁵ A grafikai kifinomult rajzok a fekete-fehér környezetben csak a gyermekeket ábrázolja színessel. A másik iráni díjazott Mohammed Barangi Fashtani. A testi fogyatékosággal élő, Londonban lakó illusztrátor a keze helyett lábujjaival fest. Könyve az iráni mitológia egy történetét dolgozza fel a madarakról, akik uralkodójukat keresik, és végül magukban találják azt meg.¹⁶ Szürreális hatású, monotípiás és kollázs elemeket használó

11 Kiadói díjat kapott még emellett a cseh Verzone Kiadó *Ludwig van Beethoven* című könyvéért, amelyet Veronika Bílková festményei kísérnek. Valamint a spanyol Zahori Books Kiadó *Elveszett földrészek (Paisajes perdidos de la tierra)* című ismeretterjesztő kötete.

12 Anna Ignatova: *Na szeber*. Illusztráció Anna és Varvara Kendel. Detsvkoe Vermya, Szentpétervár, 2019.

13 Chou, Yi-Fen [Zhou, Yifen]: *Xue ying nainai de gushi*. Illusztrálta: (text) and Wu mao [Zhang, Chao]. Zhubei shi: Heying wenhua shiye youxian gongsi (Heryin Books), 2019.

14 Shiotani Mamiko: *Story of an Egg*. Japán, 2021.

15 Shahrazad Shahrijeri: *You are explorer*. Illusztrálta: Ghazal Fathollahi. La Maleta – a könyvet egy spanyolországi kiadó is kiadta.

16 Marjan Fouladvand: *Simorgh, a Story from Attar Neyshaburi*. Illusztráció: Mohammad Barrangi. Madreseh Kiadó, Németország, 2020. 104 pp.-

Plaque BIB 2021/Plakett:
Armando Fonseca:
Az üvöltés/The Howling,
Mexikó

Golden Apple BIB 2021/Arany
Alma: Anna & Varvara Kendel:
*Északon lélegzik a Föld/To the
North, Our Earth Breathes*.
Oroszország

Plaque BIB 2021/Plakett:
Dale Blankenaar: *Kőleves/Quill
Soup*, Dél-Afrika

Plaque BIB 2021/Plakett: Ghazal Fatollahi: *Felfedező vagy/You Are an Explorer*, Irán. Fotók: BIB archívum

képei a perzsa kalligráfia és a nyugati modernizmus képi látásmódját ötvözik. Szintén a távoli kultúrák és a nyugati modernizmus szintézise jellemzi Dale Blankenaar, dél-afrikai grafikus illusztrációit, amely az Európában is ismert *Kőleves* történetének dél-afrikai variációját meséli el.¹⁷ Szín pompás képeiben szerencsés módon találkozunk az afrikai népművészet formavilágával és a kortárs design könyvek dekoratív szemlélete.

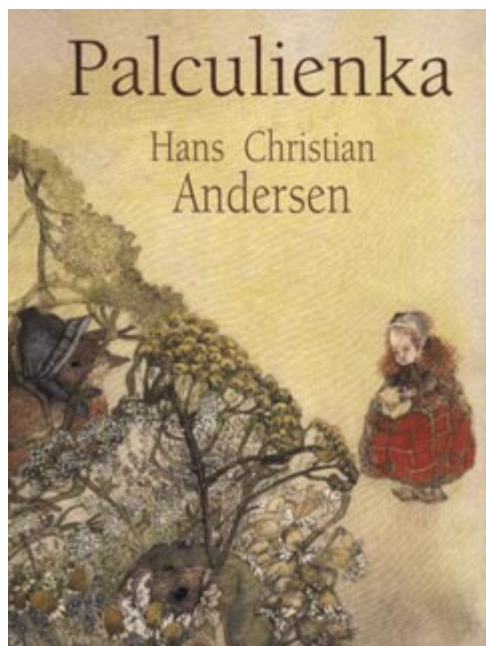
A zsűri díjazottjai mellett három különdíjat is kiosztottak: a gyermekzsűri díját a franciaországi Fabienne Delacroix nosztalgikus hangulatú kompozíció kapták, Pozsony főpolgármesterének elismerésében

Bočkayová Bruncková részletgazdag grafikai részessültek, míg a Posta Bank díjával Jana Kislová-Siteková akvarelljeit ismerték el.

A pozsonyi tárlat ezúttal is lenyűgözően gazdag áttekintést nyújt a világ illusztrációs művészetéről. Igen tanulságos mindazok számára, akik a könyvművészet bármely területén dolgoznak, legyenek bár kiadók vagy illusztrátorok, de maradandó élményt nyújt mindazoknak is, akik igényes könyveket kívánnak adni gyermekeik kezébe.

(BIB – 2021. október 15. – 2022. január 9.
Pozsony, Vár)

17 Alan Durant: *Quill Soup: A Stone Soup Story*. Illusztráció: Dale Blankenaar. Charlesbridge, 2020. 40 pp.

Andersen: *Palculienka/Pöttöm Panka*, 2001

M. Vofišková: *Varázstoll/Čarovné pero*, 2014

Andersen: *Palculienka/Pöttöm Panka*, 2001

Barbara Brathová

JANA KISELOVÁ-SITEKOVÁ SELYEMKÖNNYŰ ÁLMA

Ha meg akarjuk ismerni saját magunkat, meditatív módon, csendben el kell merülnünk önmagunkban. Ha másokat akarunk megismerni, a lelkünkkel kell közel kerülnünk hozzájuk. Jana Kiselová-Siteková illusztrációi pontosan az ilyen meditatív megismerés példái. Legjobban akkor érthetjük meg őket, ha egy könyvvel és egy bögre forró teával bebújunk a puha takaró alá, kizárjuk a külvilág zaját és szó szerint fizikailag közelítjük meg törekénységüket. A szerző művei, bár azok valaki más történetének, meséjének, szövegének képzőművészeti „elbeszélései”, róla magáról is sutognak. Jana asszony egy kedvesen félénk, rendkívüli hölgy, aki képzeletben mintha lábujjhegyen járkálna a világban. Síkbeli figurái a selymet idéző fehér keményített vásznon tűnékenyek – aprók és finomak, mintha csak úgy fennakadtak volna a textilen, mint egy kis pók és csupán egy pillanatra időznének a színes foltok reszkető hálójában. A kis alakok, állatkák, rovarok – az állat- és virágformájú elemek azonban nem véletlenül kerültek a képbe. Mikroszkopikus arcki-fejezéseikkel, ruháikkal, természeti attribútumaikkal és sokatmondó helyzeteikkel magukban hordozzák a részletek cizellálásának abszolút tökéletességét. Olyan teremtmények ezek, amelyekhez nagytóra van szükségünk – egy optikai üveggel működő igazira és a lélek nagyítójára is, amellyel képesek vagyunk dekódolni jellemüket. A szerző gyakran sokszorozza vagy ismétli az elemeket úgy, hogy a dekorativitás benyomását kelti, amely első körben esztétikájával vonzza a tekintetet. Illusztrációi azonban nem csak a „látszatra” épülnek. A finom jelenségek közvetítésével saját tapasztalataink, élményeink, benyomásaink mélységeivel kommunikálnak, tudatalattinkban lehorgonyzott saját történeteinken keresztül dekódolják az idegen meséket. Bár elsősorban gyermekeknek szóló illusztrációkat készít, érzékenyen játszik a színekkel, vonalakkal, időnként grafikus jelekkel, szándékosan befejezetlen díszítőelemekkel, az ecset átlátszóan vékony vonalával

és a könnyű selymes szellő esszenciájával definiálja a történetet, illusztrációi tolatodás nélkül üzennek a felnőtt befogadónak is.

Jana Kiselová-Siteková festőművész 1942. május 24-én született Eperjesen. 1967-ben végzett a Pozsonyi Képzőművészeti Főiskola szabad grafika szakán Vincent Hložník professzornál. Grafikákat és könyvillusztrációkat készít. Grafikai alkotásaiban a hidegtű és a rézkarc klasszikus technikáját alkalmazza, az illusztrációk esetében szeret kísérletezni. A tollrajzot, az akvarellt és a temperát kombinálja a régi orientális festett tekercsek és színezett fametszetek módjára. Jelentős írók műveire, klasszikus és modern mesékre és bibliai témákra koncentrál. Illusztrátori munkájáért több neves elismerésben részesült, különösen a pozsonyi illusztrációs biennálén. 1975-ben oklevelet kapott a CsSzSZK legszebb könyvéért folyó versenyben a *Muško a Miško na Severnom póle* (Muško és Miško az Északi-sarkon) című könyvért, 1983-ban a Mladé letá Könyvkiadó díját a *Čarokruh* (Varázskör) című verseskönyvért, 1986-ban Ľudovít Fulla-díjat. 1991-ben BIB '91 plakettet kapott a *Zbojníkova dcéra Ronja* (Ronja, a rabló lánya) című könyvhöz készített illusztrációiért és a BIB '95 Aranyalma díját az *Adam a Eva* (Ádám és Éva) című könyv illusztrációiért. 1996-ban felkerült az IBBY legjobb könyveket felsorakoztató listájára. 2001-ben megkapta a BIB '01 Aranyalma díját a *Palculienka* című könyvért és BIB 2009 plakettet kapott az *Anjeličku, mój strážničku* (Az én őrangyalkám) című könyvért. 2016-ban oklevelet kapott Szlovákia legszebb könyvéért a *Mamička* című könyvért, és 2018-ban az IBBY oklevelét ugyanezért. A Mladé letá, a Slovenský spisovateľ, a Transcius, a Buvik, az Ikar és más kiadóknak, valamint a Slniečko folyóiratnak dolgozik.

Illusztrációi nem csak technikájuk szempontjából egyediek, hanem elsősorban a belőlük áradó harmonikus légkör miatt. A régi japán kultúra jelentős hatással van alkotásaira. Szerény eszközökkel hoz

Andersen: Palculienka/Pöttöm Panka, 2001

J. Seifert - L. Feldek: Mamička/Anyuka, 2016

M. Voříšková: Varázstoll/Čarovné pero, 2014

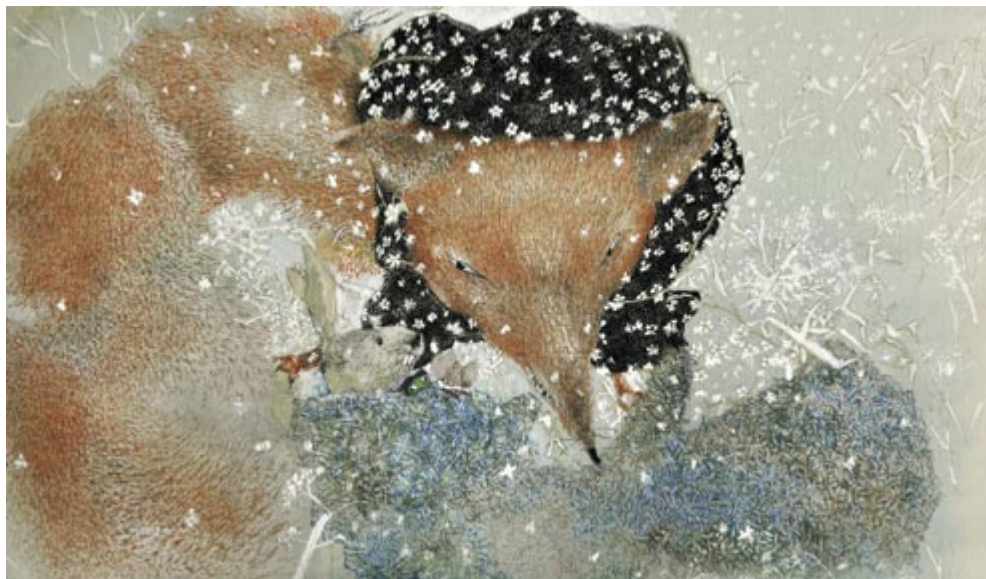
Andersen: *Palculienka* /
Pöttöm Panka, 2001

létre a síkban nagyszabású tereket. Jellemző rá a törékeny vonal és az ugyanilyen finom színezés használata, amely egyszer poétikus, máskor drámai kifejezést ad a képnek. A Pozsony melletti Dunacsún (Čunovo) Danubiana Galériájában megtartott kiállításán az illusztrációkon kívül grafikus levelek és egy ex libris sorozat is megtekinthető volt. Ezekben ugyanúgy képes törékeny vagy eltökélten meggyőző lenni. Grafikái határozottabb gesztussal és mondanivalóval rendelkeznek, több bátorság, érzelmi robbanékonyság és belső személyiség van bennük, amelynek nem kötelező követni egy „idegen” történetet, hanem beismerheti sajátját.

Jana Kiselová-Siteková illusztrációiban keresgéltni kell – az alakok, állatok és virágok, természeti erők, történetek és hangulatok labirintusában. Csendben és türelmesen át kell vizsgálni a fantáziavilágot úgy, ahogy azt ő megfesti nekünk, merthogy kisgyermekkora óta elmerült ebben a varázslatos mágiaiban. Figurái nem csak zárkózott megjelenésük miatt szimpatikusak, hanem az időnként vicces arkifejezésük és színes jellemvonásaik sora miatt is. A művésznő illusztrációi a visszafogottság és az erő paradox párosával ragadják meg

szemlélőjüket. Nincs szüksége arra, hogy a vizuális megnyilvánulásban arra törekedjen, hogy észrevegyük alkotásait. Elképesztő képzőművészeti stílusával azt bizonyítja a kompromisszummentes, sőt időnként agresszív jelenben, hogy a suttogásnak van értelme, hogy a csend általában többet mond, és az érintés törékenységének intenzívebb az érzelmi vibrálása. Illusztrációi olyanok, mint egy altató – van bennük egyfajta pozitív hipnotikus varázs. Jana Kiselová-Siteková a műterme magányában és az angyszárnnyak ma már szokatlan emelkedett szerénységének, alázatának és félénkségének fátyla mögött létező művész prototípusa. Annál kitartóbban követeli képein az emberi közelséget. Teszi ezt feltűnés nélkül, (de ötletesen), finoman, elegánsan és méltóságteljesen, mint a szlovák illusztráció-művészet világhírű nagyszónya, akinek alkotásait szeretnénk, de félünk megérinteni. Hagyja, hogy a befogadó megálmodja saját selyemkönnyű álmát és ezzel közelebb visz bennünket önmagunkhoz. És ez ma kivételes és fontos dolog (ahogy mindig is az volt, és hiszem, hogy az is lesz).

Fordította Forgács Ildikó

J. Kuniak: Az elveszett kesztyűről/ O stratenej rukavičke, 2012

M. Vofířková: Varázstoll/Čarovné pero, 2014

Válogatás a művész alkotásaiból:

Muško a Miško na severnom póle (Muško és Miško az Északi-sarkon, T. Inuiová, Mladé letá 1975)
 Kvakulienka (T. Baroková, Mladé letá 1976)
 Král'ovské ságy (Királyi mondák, J. Kaňa, Mladé letá 1977)
 Čo nás po kráľovi uhorčiakovi (Mi közünk van az uborkakirályhoz, Ch. Nöstlinger, Mladé letá 1978)
 Básne (Versek, M. Hal'amová, Slovenský spisovateľ 1978)
 Rybár a prsteň morskej panny (A halász és a haléány gyűrűje, S. N. Leodhas, Mladé letá 1979)
 Silas a čierna kobyła (Silas és a fekete kanca, C. Bodker, Mladé letá 1979)
 Snehobiela košel'a (A hófehér ing, A. Habovštiak, Mladé letá 1981)
 Čarokruh (Varázskör, J. Čarek, Mladé letá 1983)
 Parolod' Kolombína (A Kolombína gözhajó, L. Bauer, Mladé letá 1983)
 Dievčatko a medveď (A kislány és a medve, Mladé letá 1985)
 Chrabrý Nazar (Bátor Nazar, H. Thumanjan, Mladé letá 1987)
 Zbojníková dcéra Ronja (Ronja, a rabló lánya, A. Lindgren, Mladé letá 1989)
 Adam a Eva (Ádám és Éva, O. Sliacky, Mladé letá 1994)

Ako šlo dievčatko... šlo jedno dievčatko. (Hogy ment egy kisleány... ment egy kisleány, J. Kiselová-Síteková, Mladé letá 1997)
 Hodinky (Az óra, M. Hal'amová, Tranoscus 1999)
 Nepokoj (M. Hal'amová, Tranoscus 1999)
 Palculienka (H Ch. Andersen, Buvik 2001)
 Braček z tekvice a Sestričky z Topánika (A tökből faragott kisöcsi és A cipőspolci nővérek, M. Ďuričková, Ikar 2003)
 Pšt'alkár (A síp, E. J. Groch, Slniečkovo 2006)
 Anjeličku, mŕj strážničku (Az én őrangyalkám, M. Rúfus, Buvik 2008)
 Tisíc a jedna noc, zv. 7 (Ezeregy éjszaka, Ikar, 2010)
 O stratenej rukavičke (Az elveszett kesztyűről, J. Kuniak, Skalná ruža 2012)
 Čarovné pero (A varázstoll, M. Voříšková, Buvik 2014)
 Mamička (Anyuka, Jaroslav Seifert, prebásnil Ľubomír Feldek, Buvik 2016)

Jana Kiselová-Síteková

Díjazottak a MOMÉ-n rendezett megnyitón

Dudás Barbara**BILLUFESZT 2.0**

2021 őszén, immáron második alkalommal került megrendezésre a Budapesti Illusztrációs Fesztivál (Billufeszt). A fesztivál központi eseménye a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen (MOME) rendezett kiállítás volt, ahol a fesztivál üdítően színes pályázati törzsanyaga került bemutatásra. A programhoz számos kísérő rendezvény, valamint a két évvel ezelőtti gyakorlathoz hasonlóan irodalmi évfordulás pályázat és kiállítás is kapcsolódott, utóbbinak idén is a Petőfi Irodalmi Múzeum (PIM) adott helyet.

A hosszabb előkészítés után – Révész Emese művészettörténész és Herbst László illusztrátor-tervező grafikus által – 2019-ben életre hívott fesztivál legfontosabb célkitűzése a hazai illusztrációs művészet szélesebb körű bemutatása, láthatóvá tétele, megújítása és a nemzetközi trendekhez való felzárkózásának elősegítése. Az idén több mint 1 millió forint összdíjazású pályázatra már megjelent illusztrációs munkák mellett tervekkel is lehetett pályázni, így a hazai illusztrátor szakma legkülönbözőbb tapasztalatokkal rendelkező nemzedékei kaptak lehetőséget a bemutatkozásra. A vállalkozás létjogosultságát, sikerességét a számok is igazolják: idén 519 pályázó több mint 3000 műve érkezett be a pályázati határidőig. Az egyes díjak alapítói között neves hazai kiadókat (Móra Ferenc Ifjúsági Kiadó, Pozsonyi Pagony Kiadó, Csimota Kiadó, Athenaeum Kiadó) és kulturális szervezeteket (Magyar Művészeti Akadémia, Petőfi Irodalmi Múzeum), valamint az olaszországi Fondazione Štěpán Zavřel Sarnedei Nemzetközi Illusztrációs Kiállítás és Iskola is megtalálható. Idén először került átadásra a nemrég elhunyt grafikusművészről elnevezett Gyulai Líviusz-díj is, melyet a legjobb klasszikus értéket képviselő irodalmi illusztráció kapta. A MOME kiállításán a hazai pályázati anyag mellett külön szekcióban mutatkozott be az idei év külföldi vendége, Szlovákia a komoly nemzetközi

presztízsű Pozsonyi Illusztrációs Fesztivállal együtt (BIB – Bienále Ilustráci Bratislava), mely nagy múltú rendezvény egyfajta iránytűként is szolgált a hazai esemény megálmodásakor.

A Budapesti Illusztrációs Fesztivál pályázatára négy kategóriában – ám technikai és méretbeli megkötés nélkül – várták a pályaműveket, a tematikus egységek pedig a kiállítás rendezési logikájában is visszaköszöttek: 1.) Fiction – szépirodalmi illusztráció (felnőtt- és gyermekirodalmi illusztrációk), 2.) Non fiction – természettudományos, technikai, turisztikai, felvilágosító jellegű tudományos illusztrációk, 3.) Silent book – szöveg nélküli lapozók, böngészők, narratív képkönyvek és 4.) Évfordulás irodalmi pályázat – Mészöly Miklós, Pilinszky János és Lázár Ervin műveinek illusztrációi.

Mind a MOME, mind a PIM illusztrációs kiállításán egységes méretre nagyítva, digitális nyomatként, sűrűn egymás mellé és fölé rendezve kerültek bemutatásra a pályaművek, mely bár az anyag mennyiségéből eredően abszolút indokolt megoldás volt, az anyag kiállításaként való befogadását nem könnyítette meg. Ez azonban nem róható fel a fesztivál szervezőinek, hiszen a kiállítások elsődleges célja a láthatóvá tétel, egy szakmai találkozási hely megteremtése volt – ennek pedig maximálisan eleget tett mindkét tárlat.

A bemutatott rendkívül színes anyagról általánosságban elmondható, hogy technikailag igen széles skálán mozognak az alkotások, üdítő ugyanakkor, hogy a különféle digitális eljárások mellett egyre hangsúlyosabban megjelennek a tradicionális grafikai technikák is.

A legjobb klasszikus értéket képviselő irodalmi illusztrációt elismerő Gyulai Líviusz-díjat – melyet a művész örökösei alapítottak – **Rofusz Kinga** rendkívül finom, érzékeny, szinte álomszerű rajzai kapták. A Gimesi Dóra *A két madár* című művéhez,

Rofusz Kinga: László Noémi: Feketeleves, Gutenberg, 2021

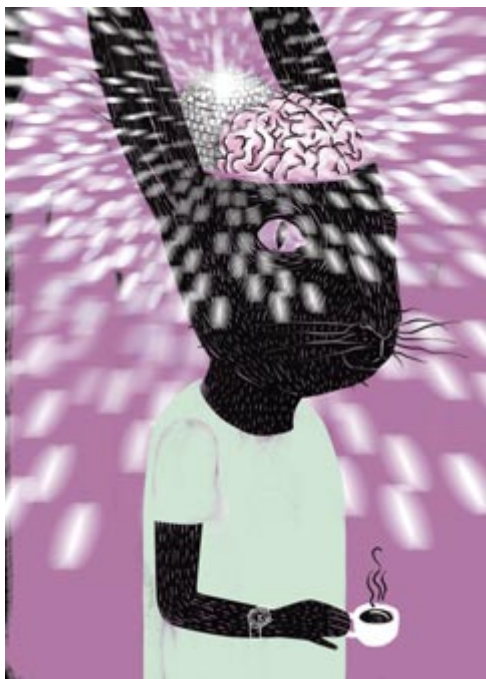

Rofusz Kinga: Szörnyek éjszakája

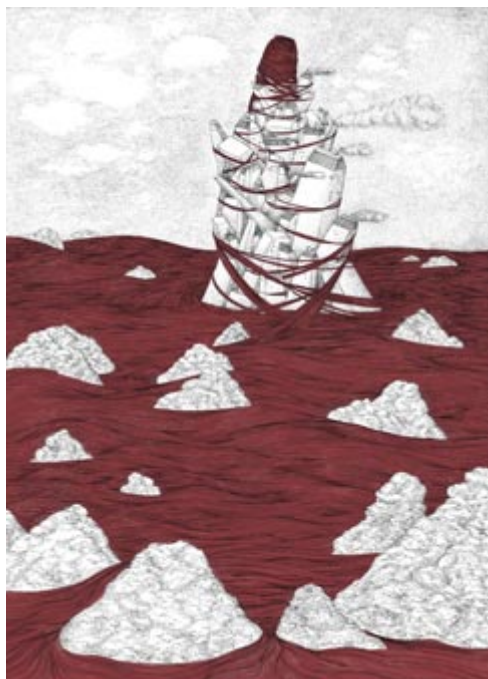
valamit László Noémi *Feketeleves* című verseskötetéhez készült illusztrációi egyszerre idézik a klasszikus könyvillusztrációk világát, ugyanakkor sajátos szín- és kompozíciós megoldásaik révén egyedi hangot képviselnek a fesztivál anyagán belül, így talán az sem véletlen, hogy Rofusz a Fiction – gyermekirodalmi kategória shortlistjébe is bekerült. A Fiction kategória MMA által alapított, legjobb felnőtt irodalmi illusztrációnak járó díját **Nagy Norbert** kapta. Nagy Norbert illusztrátori munkássága jól ismert mind a gyermek-, mind a felnőtt irodalom területén, 2014-ben Arany Rajzszőg-díjat kapott Kollár Árpád *Milyen madár* című könyvének illusztrálásáért, 2020-ban pedig ő készítette a Libri díszkiadásában megjelent *Utas és holdvilág* illusztrációit is. Nagy Norbert fesztiválra benyújtott pályaművei közül kiemelkednek a Csepregi János – Dániel András – Kollár Árpád szerzőtrió *Nyuca Bestiárium* című, a Scolar Kiadónál 2021 őszén megjelent kötetéhez készült illusztrációi. A már-már összművészeti alkotásként is értelmezhető kötet mind szövegeit, mind képi világát tekintve rendkívül sokszínű módon

dolgozza fel a Kárpát-medence hiedelemvilágát magába sűrítő titokzatos lény, a nyuca ezer arcát. A tematikus fejezetekből álló, irodalmi kísérletezésekben is gazdag kötet illusztrációi – melynek szerzői a magyar könyvművészet és kortárs irodalom ismert szereplői – művészettörténeti, vizuális utalásokban gazdag, technikailag is igen változatos anyagként kapcsolódnak a könyv szöveges egy- ségeihez.

A Fiction kategória Móra Könyvkiadó által alapított, legjobb gyermek és ifjúsági irodalmi illusztrációnak járó díját **Radányi Marianna** kapta, a *La settima notte* című népmese átdolgozott változatához készült, a római Bakemono Lab kiadásában megjelenő könyvének illusztrációiért. Az aprólékos vonalakból felépített, fekete-fehér és a szimbolikus karakterű vörös színekből épülő, pontosan átgondolt kompozíciói érett gondolkodású illusztrátorra vallanak. A több éve Olaszországban élő grafikus, illusztrátor hazai elismerése nem csak az alkotó személye, de a külföldön élő és dolgozó magyar művészek felé való nyitás szempontjából is fontosnak tekinthető.

Nagy Norbert: Csepregi János – Dániel András – Kollár Árpád: *Nyuca – estiárium*, 2021

Radványi Marianna: *Valentina Irene Desideri: La settima notte/A hetedik éjszaka*. Bakemono Lab, 2021

Godina Eszter: *Panel*, 2020

András Tünde: *Bahó, az első hópehely*, 2021

Az olaszországi illusztrációs szakmával való kapcsolatfelvételt erősíti a Fondazione Štěpán Zavřel Sarnedei Illusztrációs Iskola által felajánlott két ösztöndíj is, melynek nyertesei – Godina Eszter és András Tünde – egy-egy kurzust végezhetnek el a 2022/23-as tanévben a díjat alapító intézményben.

Godina Eszter kiállított munkája a Corvin Rajziskola illusztrációs képzésén készült, redukált színvilágú, leporellószerűen összefűzhető képsorozat, mely egy kispesti panel mindennapi élményeit, zajait, hangulatait igyekszik érzéketesen visszaadni. A másik ösztöndíjas, **András Tünde** műve az ún. silent book műfajában készült, szöveg nélkül, pusztán képek egymásutánjával meséli el egy hópehely, Bahó történetét megszületésétől földre éréséig. A festőien komponált, absztrakt elemeket és figurális részleteket, képkivágásokat, nézőpontokat bátran váltogató alkotó izgalmas irányt képvisel a műfajon belül.

A MOME-s kiállítás talán legizgalmasabb művei a silent book kategóriában kerültek bemutatásra.

Szegedi Katalin a Grimm fivérek klasszikusát, a *Hóféhérekét* dolgozta fel a Csimota papírszínház sorozatában, míg **Rozsos Regina Martina** A *kiskakas gyémánt félkrajcárjának* több variációját is elkészítette. A kategória díjazottja – aki egyben a Legjobb pályakezdő illusztrátor díjat is megkapta – a több kategóriában is pályázó **Szinvai Dániel** lett. A stílussal

és vizuális nyelvvel is merészen kísérletező alkotó *Vadászat* című leporellója valójában egy nap történetét mutatja be a reneszánsz korból, a vadászattól az étel elkészítésén át egészen a lakomáig. A különleges, rizográf (risograph) technikára tervezett munka mellett az alkotó további kiállított műve – pl. *A Shakespeare összes drámája* – is jól mutatja Szinvai technikai tudásának gazdagságát, ugyanakkor kísérletező kedvét is. Az alkotó illusztrációival a Pagony Kiadónál idén megjelent két könyvben, Kolozsi László *A Hold emlékei* című kötetében, valamint a *Szevasz* című novella-antológiában is találkozhatunk – és feltételezhetően hamarosan sok más helyen is.

Idén is szerepelt a tárlaton – és a Fiction – felnőtt irodalmi kategória shortlistjébe is bekerült – a 2019-es Billufest Legjobb pályakezdő illusztrátor díját elnyerő

Turi Lilla több pályaműve is. Köztük Tóbiás Krisztián *A mikulás rakétája* című verseskötetéhez készült expresszív rajzaival –, mely együttműködés épp a 2019-es fesztiválnak köszönhetően indult el a költő és az illusztrátor között –, illetve az *Amire emlékszem* című, kevés szöveggel, ám annál több színes rajzzal ellátott, családi történeteken és fotókon alapuló szerzői kötetének néhány illusztrációjával. Szintén több kategóriában szerepelt

Böleczi Lilla is, aki 2020 talán legtöbbet emlegetett könyve, a *Meseország mindenkié* illusztrációit is

Turi Lilla: A mikulás rakétája

Turi Lilla: Amire emlékszem,
Csimota, 2021

Szinvai Dániel: Vadászat, 2021

Turi Lilla: *Harcos Bálint:
A halandzsarablók.*
Pagony, 2020

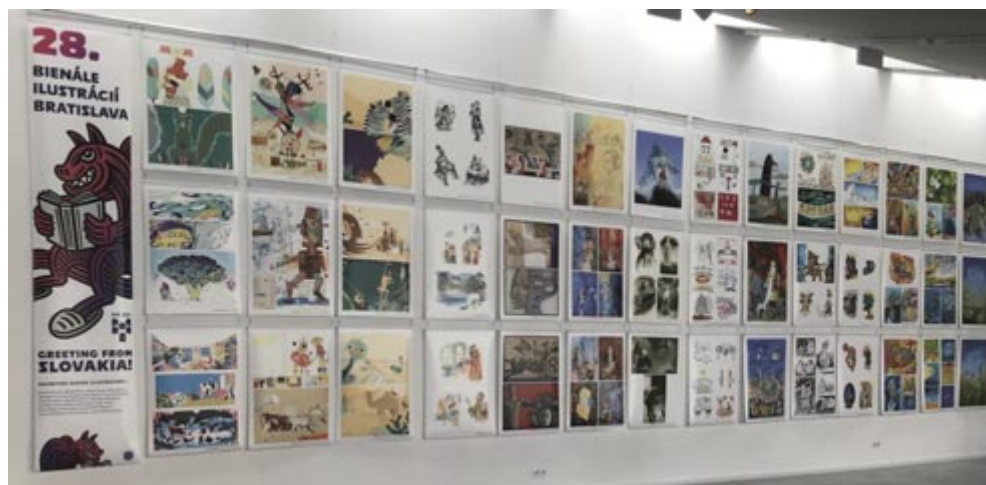

Rozsos Regina Martina: *A kiskakas gyémánt félkrajcárja*, 2019

Bölec Lilla: Meseország mindenkié, 2020

A külföldi vendég, a 28. BIB kiállítása. Fotók: Billufeszt (Herbst László) + illusztrátorok

Kovács Lehel: *The New Review* melléklete,
The Observer, 2020

készítette. Egyedi színvilága és jellegzetes karakterei által művei messziről is felismerhetők.

A fesztivál Non fiction kategóriájának Athenaeum Kiadó által alapított díját – mely a legjobb tudományos, nem szépirodalmi jellegű illusztráció elismeréséül szolgál – **Kovács Lehel** nyerte. Az itthon még kevésbé elterjedt sajtóillusztráció területén bátran mozgó alkotó a legnevesebb nemzetközi magazinok számára készít sajátos humorú és színvilágú, egyedi karakterű, jellemzően szabadkézi rajzból kiinduló, majd digitálisan átdolgozott illusztrációkat. Nevét – Szinvai Dánieléhez hasonlóan – érdemes lesz megjegyeznünk.

Ahogy két évvel ezelőtt, úgy idén talán még határozottabban megmutatkozott a pályázat és a kiállítás által, hogy mekkora szükség is volt egy olyan jellegű vállalkozásra, mint a Billufeszt. Nem csak a pályaművek nagy száma, de az igazán kvalitásos és izgalmas művek nagy aránya is emellett szól. A díjazottakon túl számos olyan alkotóval találkozhattunk, akikre érdemes a továbbiakban is figyelmet fordítani. **Máray Mariann** színes világa, **Grela Alexandra** izgalmas kompozíciós megoldásai, **Gulyás Boglárka** festői rajzossága, **Babarczy Myriam** frappáns sűrítései, vagy **Cserkuti Dávid** képregényes megoldásai mind-mind az alkalmazott grafika és a képzőművészet határmezsgyéjén mozgó terület egyre fontosabb szerepét mutatják.

Reményeink szerint talán e rövid beszámolóban szereplő néhány kiragadott név és példa is jól példázza, a Billufeszt második felvonása beváltotta a hozzá fűzött reményeket: láttelepet nyújtott

a hazai illusztrációs szakma jelenlegi állásáról, megmutatta a korábbi évek óta történt előrelépéseket, a már meglévő és működő alkotó–kiadó kapcsolatok mellett teret engedett a még ismeretlen/kevésbé ismert alkotók bemutatkozásának is, ezáltal pedig egy kissé a jövő felé is kikacsintott. Aki teheti, lapozza végig a Billufeszt katalógusát is, illetve kövesse a Budapesti Illusztrációs Fesztivál hivatalos Facebook oldalát¹, ahol mini-interjúk mellett gyakorta találkozhatunk kiállítás–ajánlókka, valamint az illusztrációs fesztivál pályázóihoz, díjazottjaihoz kapcsolódó hírekkel is.

(2. Budapesti Illusztrációs Fesztivál, 2021. október 15–31. Budapest, Moholy-Nagy Művészeti Egyetem)

1 <https://www.facebook.com/Budapesti-Illusztraciós-Fesztivál-2301511563467627>

Kovács G. Tamás: *Pilinszky Lános: Mire megjössz*, 2021.
(I. díj., PIM felajánlásával) Fotók: Herbst László

Kollár Árpád MIT?

Mit jelent nekem a kép? Nekem, egy költőnek, vagy eufemisztikusan szólva írónak, aki szóképekben gondolkodik? Mit jelent nekem abban a korszakban, amikor a kép a kanyarban előzte meg a szót, amikor egy bejegyzés, egy megosztás mit sem ér kép nélkül. Amikor a fotóriport meséli el az emberi történeteket, amikor a regényeket felváltják a sorozatok, amikor a Netflix-adaptáció hoz olvasókat a könyvekhez. Mit jelent, hogy a nevem még valamivel nagyobb betűvel van szedve a kötetemen, de az illusztrátor már több honoráriumot kap?

Itt és most, ahol csupa képek vesznek körül, nem tudok mellébeszélni. Koncz Istvánnal szólva ellenségem lenne hát a kép? A változástól rettegő géprombolók indulata élne bennem, (nem ellenállva a szójátéknak) képromboló lennék? Szó sincs róla! Mégis, be kell vallanom a képek színe előtt (a képmutatás könnyű szójátékának csakazért is ellenállva), hogy a géprombolók zsigeri szorongása éled bennem, ha rájuk gondolok. Ha arra gondolok, hogy a képek fontosabbá válnak az embereknek, mint a betűk. Pont bennem, akinek egyetlen könyve sem jelent meg illusztráció nélkül, aki tapasztalatból tudja, hogy a kép szövetséges, az illusztrátor pedig olyan alkotótárs, aki nem elvesz, hanem hozzáad, értelmez, kiteljesít és játékba hív.

Itt és most azonban ennél többet, őszintébbet, sajátabbat kell nyújtanom a felmondott leckénél. Ehhez viszont meg kellene értenem, hogy a mindig szorongó költő szorongásán túl valójában mit jelent nekem a kép. Ok, fussunk neki. Természetesen rengeteg kép hatott rám, de most a két meghatározóról, a gyerekekről és a felnőttekről.

Apai nagyanyám félig amatőr festő volt, vagy talán egészen az. Szabadkán, a legendás Strossmayer utca egyik házának homlokzatán még látható semmi különös szocreál mozaik sorozata. Az egyikén egy gépirónő van, mondom (kikacsintás), gépirónő. Anyám szerint fő műve mégis az a bacchanáliát ábrázoló freskó volt, amit a (rekvirált zsidó fatelep

helyén álló) szülői ház nappalijának mennyezetére festett. Egy erdei tisztáson lobog a bogrács, körülötte a kanos szatírok és a meztelen nimfák pontosan azt művelik, amit egy amatőr festőnő szerint egy bacchanálián a szatírok és a nimfák művelni szoktak. Miután megfestette fő művét, nagyanyám kihasználta a háború utáni konjunktúrát, és hétéves apámat a szatírokra hagyva az NSZK-ba települt.

Nagyon ritkán jött haza. Egyszer a nyolcvanas évek közepén, emlékszem, beállított egy hosszú, kb. ötven darabos flomaszter készlettel. Mi az a flomaszter? Hát az a filctoll másnyelven magyarul. Az ilyen hatalmas, sokféle árnyalatban játszó filctollkészlet még a félkapitalista Jugoszláviában is ritkának és menőnek számított. Nyár volt. Egyből lerajzoltam a teraszon újdonsült flomasztereimmel a birsalmafát egy blokklapra. Azt is kaptam, nyilván. Zöld karikalomb, egyenes barna törzs, ahogy kell egy kb. négy-ötéves gyerek szerint. Büszkén mutattam nagyanyámnak, akiből erre előtört a pedagógia szatírja. Tanítani akart, néhány filctoll vonással ki akarta pótolni a hiányzó éveket. Emlékszem, a legátlagosabb barnával, pedig annyiféle gyönyörűséges ismeretlen barna volt a készletben, a legsemmiyenebb barnával belerajzolta azt a birsalmafát az én birsalmafámba. Néhány könnyű csuklómozdulattal az ágakat, a gyöcsörtös tőzset. Pont úgy, amilyen volt a fa, pont úgy, amilyennek láttuk. Emlékszem, narrált is közben, mondta, nézd, az az ág ott, balra hajlik, ilyenek. Egy életre elment a kedvem a rajzolástól.

Az ő szürkülő olajképei között nőttem föl. Érzékeny gyerek voltam, egyszer az egyiket napokon át figyeltem mozdulatlanul. Nézttem, hogyan kapaszkodnak (menekülnek?) kifelé egy rapancsos vázából (üstből?) azok a lények, amik a festő szándéka szerint valószínűleg elmaszatolt rózsák lehettek. Időről időre újabb halálra vált figurákat fedeztem föl a képen, úgyhogy Hieronymus Bosch munkássága később

Kövi Krisztina: Mészöly Miklós: A róka meg az ugorka, 2021. (II. díj, PIM felajánlásával)

nem tudott nagy hatást gyakorolni rám. Történeteket találtam ki a menekülő rózsasemberekről, százszor is kiolvastam azt a képet, akár egy útvalasztós könyvet. A nagyanyám hiányát megtestesítő festmény így vált az egyik legizgalmasabb olvasmányom.

Három évvel ezelőtt Indiában voltunk. Az ürügy egy angol nyelvű kortárs magyar költészeti antológia bemutatója volt Delhiben, amit arra használtunk, hogy öt hétig bolyongjunk vonattal Indiában a Himalájától a sivatagig. Négy gyerekkel, köztük egy másfél évessel. India elképesztő. Szó szerint. Nem ad mást, mint amit ígér. Az öt hét alatt a hihetetlen melegben a végletekig elcsigázódtunk. Az utolsó napra maradt a Modern Művészetek Galériája. Mindenképpen meg akartam nézni Amrita Sher-Gil festményeit élőben. Későn indultunk, zuhogott, két óra volt a zárásig, másnap ment a repülő. A tuktukban jutott eszembe, hogy alig maradt rúpiánk. Nem baj, majd kártyával fizetünk, vagy dollárral. Se kártyával, se dollárral. Hiába könyörögtem. Nem és nem. A családot ott hagytam, az átható esőben kétségbeesetten nekiindultam, hogy rúpiát szerezzek.

A galéria egy európai léptékkal mérve is hatalmas, légüres téren van Delhiben az India Gate-nél. Esélyem sem volt, az idő fogyott. Én, a kettős lények kutatója nem hagyhattam ki Amritát, ezt az öntörvényű és tragikus sorsú, félig indiai (szik) félig magyar (zsidó) festőnőt. Visszarohantam a pénztárhoz. Zaklatottan magyaráztam, hogy magyar vagyok, Amrita-Sher Gil pedig félig magyar. Ha az indiaiaknak ingyen vannak az indiai képek, engedjék meg nekem, hogy ingyen nézzem meg Amrita (magyar nevén Dalma) képeinek felét. A magyar felét. Ígérem, az indiai felét nem nézem meg. A pénztárosnő megrémült. Nyilván ellentmondtam minden sztereotípiának, nem sok eszelős európai láthatott ezelőtt. A felmentésére érkező igazgató előzékeny volt, csak le kellett írnom egy jegyzőkönyvben, hogy mit szeretnék. Remegő kézzel írtam, angolul. Zárás előtt húsz perccel átrohantunk a kiállításon, és Tagore grafikáin túl ott volt a kép. *Vidéki piac Magyarországon*, 1938, olaj, vászon, 97x74 cm. Egy perzselőn fehér templomtorony, parasztok, taligák. Ismerem azt a templomot. Kiskunhalas főterén, a valóságos templom előtt

Timkó Bátor: Pilinszky János: *Éjfélti fürdés*, 2021. (III. díj, PIM felajánlásával)

álva legutóbb pont olyan otthonosan metafizikus kétségbeesést éreztem, mint szülővárosom, Szabadka régi házai közt. De a kép, ez a kép, a félig indiai, félig magyar Amrita Sher-Gil sosem látott templomtornya ott, akkor Indiában nekem végtelen megnyugvást okozott. Öt heti bolyongás, fokozódó honvágy után egyszer csak otthon voltam. Az a kép haza vezetett.

Mit jelent nekem a kép? Mindazt, ami haza vezet. Haza, a nyelvbe. Oda, ahol a Palicsi tó fénylik, mint az ólom, ahol a marosszentimrei templomban de-nevér riad, ahol a verandán hűl a szilvalekvár. Haza, a saját történetekbe.

Mit jelent nekem Mészöly Miklós, Lázár Ervin, Pilinszky János nyelvének leképezése?

Ezért tanultam meg járni! Ezt az sms-t kaptam a barátomtól Isztambulból a nyáron, amikor Fiola benyeste a franciáknak. Mindketten tudtuk, vagy mégis, inkább éreztük, hogy ez mit jelent. Hogy e néhány szó mögött micsoda közös, keservesen felemelő történet van, amit lehetetlen lenne máshogy ilyen pontosan elmondani. Én már nem tudok füstre nézni úgy soha már, hogy ne állni

lássam a füstöt. Hogy benne ne Mészöly levegőben megálló vonatfüstjét lássam. És Lázár Ervin? Csak annyit mondok, Dömdömdöm. Na ugye!

Otthon vagyunk Mészöly Miklósban, otthon Lázár Ervinben, otthon Pilinszky Jánosban.

Én mozizva olvasok, mióta olvasok. Látom a szavakat, megfestem a történeteket, megrajzolom, mozgatom a karaktereket. Nagy felelősség az illusztrátoré. Írás közben például láttam a főhőst, Tárkonyt, ahogy fölmászott a templomtornyra vagy éppen nem csinált semmit. Mióta megjelent a könyv, már csak úgy és olyannak látom őt, mint aki a könyvem lapjairól néz vissza rám, és jól van ez így.

Körülnézek és látom ezeket az elképesztő képeket, melyek beszippantanak, mert úgy ismerősek, hogy közben valami újat, izgatót, zavarbaejtőt is tudnak nyújtani.

Látom a kalapba zárt lányt, Bruckner Szigfridet, a Csillagmajort, Berzsiánt és Didekit, a kisiút az oroszánokkal, látom Bab Bercit, a Hétfejű tündért, Hapci királyt, a nagyravágyó feketerigót, látom Kökény kisasszonyt, látom a hegy árnyékát, a bánatos medvét, az elvarázsolt tűzoltózenekart,

Godina Eszter: Lázár Ervin: *A kislány, aki mindenkit szeretett*, 2021

Péntek Tímea: Mészöly Miklós: *Fehér cédrus*, 2021

Mester Kata: Mészöly Miklós: *Jelentés az öt egérről*, 2021

látom az atlétát, az öt egeret, látom Sulust, aki nem látott, a fehér cédrust, a kihűlt világot, a naphajú királylányt, látom a trapézt, a korlátot, látom a tengert, a halakat a hálóban.

Így fogom látni őket olvasás közben mostantól, ha elég merészek és játékba hívnak. Mert ha eltalál a kép, ha eltalál az illusztráció, nem fogok tudni szabadulni tőle, de nem is akarok, mert úgy fogom olvasni azt is, mint egy könyvet. Mert enyém lesz végleg, és én az övé, hiszen haza vezet. Haza,

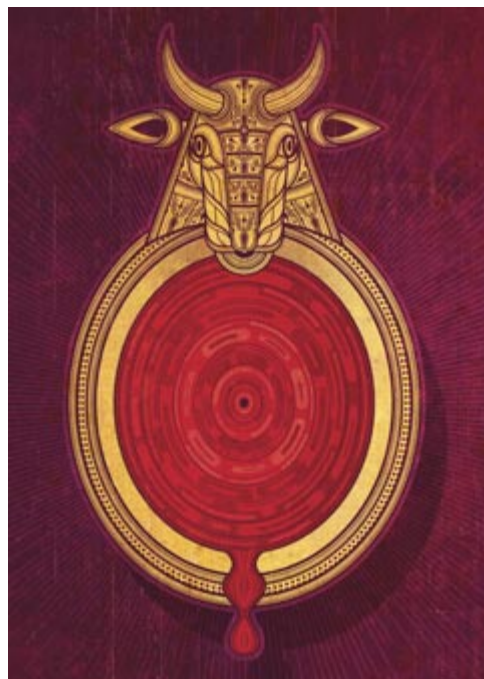
a nyelvbe, haza a könyvbe, haza a sajáttá váló történetekbe. Haza, a közös történetünkbe, amit együtt írunk, együtt rajzolunk, együtt olvasunk.

Kedves Illusztrátorok! Köszönet érte, hogy veletek és átlatok mi, bolyongó olvasók mindig hazatalálunk!

(A 2. Budapesti Illusztrációs Fesztivál évfordulós irodalmi pályaműveinek kiállítása. 2021. október 15 – november 28. Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum)

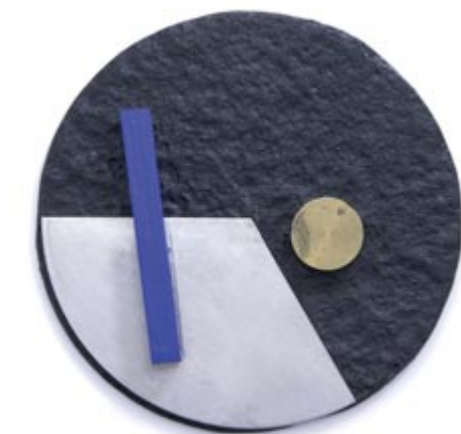

Herbst László: Lázár Ervin: Korona és kard. Mória, 2020

Baráth Fábián: *Belső táj III.* 2021. bronz, acél, viaszvesztéses, 149x149 mm, m: 62 mm

Ézsiás István: *Homage à Csiky Tibor.* 2021. vas, krómacél, fa, bronz, szerelt, 130 mm, m: 20 mm

Horváth László: *Jövő romjai III.* 2021. műszaki alkatrész, vaspor, krómacél, sárgaréz, vörösréz, vegyes technika, 58x93 mm, m: 65 mm

L. Kovásznai Viktória

A XXIII. SOPRONI ÉREMBIENNÁLÉRÓL*

Nem tudom, hogy a jövő történései a közelmúltat és napjainkat hogyan fogják értékelni, mindenesetre örvendek, hogy ismét összejöhetünk a XXIII. Érembiennálé megnyitására.

Öröme alapvetően az ad okot, hogy a távolságtartás hosszú időszaka után ismét együtt lehetünk. Nincs ember, akit ne érintett volna a pandémia, hiszen a vírushelyzet rendkívüli körülményeket és megváltozott élethelyzeteket okozott. Az elmúlt több mint egy év, a járvánnyal együtt járó korlátozások: a bezártság, a társas interakciók minimalizálása és az egzisztenciális félelem az élet minden területére hatottak, és a pandémiás fáradtság idővel mindenkin úrrá lett. Az elmondottak az érzékenyebb habitusú alkotókra fokozatosabban érvényesek lehetnek, ezért felmerül a kérdés, hogy konkrétan miként hathatott a karantén a művészekre.

Engedjék meg, hogy e témában saját élményeim és gondolataimat osszam meg Önökkel. Korábban úgy véltem, hogy az éremművészettel foglalkozó alkotók – a műfaj sajátos jellegéből fakadóan – talán nemcsak veszítettek, hanem nyertek is valamennyit ezzel a nehéz időszakkal. Eleinte valamennyi művész azt említette, hogy számukra a körülmények megváltozása nem hozott változást, napi feladataikat ugyanúgy a műterem magányában végzik, mint korábban. Miután az éremművészet igen bensőséges, intim műfaj, abban bíztam, hogy az elszigeteltség mélyebb rétegeket tesz hozzáférhetővé, és így e tevékenység jellemzői erőteljesebben jelentkeznek. Hát bizony tévedtem!

A kiállítás pályázati anyagának összegyűjtésére májusban került sor; akkor szembesültem a valósággal. Addigra az elszigeteltség, a befelé fordulás megtette a hatását. Az éremanyagot látva keresni kezdtem, hogy milyen érzéseket, gondolatokat

találhatok, mi jelezheti, illetve jelképezheti az elmúlt hónapokat: a bezártságot, a korlátokat, az elidegenedést, valamint a félelmet a világban és az egyén szintjén is. Eleinte egyfajta visszafogottságot érzékelttem, ám – sajnos – később sem tapasztaltam mást. A kiállított munkák alacsony száma is ezzel függ össze. Ez a visszafogottság a bizonytalanság állandó élményét tükrözte. Szemléltatást beszűkült az ember kapcsolata a külvilággal. Ilyen helyzetben hajlamosak vagyunk erőteljesebben figyelni befelé, megnőhet a szemlélődés szerepe – ám ez sem igazán tükröződik a művekben.

Próbáljunk hát máshonnan közelíteni a kiállítás anyagához! A bemutatott érmek minden Biennálén, így most is áttekintést adnak a hazai éremművészet jelenlegi helyzetéről, illetve bemutatják a művészek törekvéseit a hagyományos érmeiktől a formabontó alkotásokon át az időnként meghökkentő munkákig. A végeredmény a jelen esetben is igazolja, hogy a magyar érmészet szellemiségében, stílusában, valamint anyagkezelésében még mindig a nemzetközi élvonalba tartozik. Ugyanakkor több fiatal, kezdő művész is pályázott, de a korábbi bemutatókkal ellentétben kevesebb sikerrel. Mi lehet ennek az oka? Az érmészet tradícióihoz már kevésbé kötődnek, viszont a legújabb, mondjuk úgy: modern törekvésű darabjaik – a korábbiakhoz képest – erőtlenebbek, halványabbak. A már kiválogatott munkákat áttekintve a kép biztatóbb. Most is tapasztalható, hogy a magyar érmekre leginkább a sokszínűség jellemző, a nemzetközi kiállításokon is ezt szokták kiemelni.

Először az önmagában is sajátos egységet alkotó, vert érmekeket említeném, mert nagy számban szerepelnek. Érdekes megfigyelni, hogy az igen szigorú technológia ellenére nemcsak tipikus darabok születtek,

* A megnyitó beszéd szerkesztett vázlata

Kurucz Petra: *Csodaszarvas I.* 2021.
bronz, viaszvesztéses, 125 x 85 mm, m: 50 mm

Szunyogh László: *Mágus tájjal.* 2021.
bronz, öntött, 105 x 150 mm

hanem többen valamiféle megújulásra törekedtek. A modern érmek bizonyos eredményeit próbálják – a lehetőségeken belül – e hagyományos szegmensben érvényesíteni, miközben a munkák témái következetesen az emlékező funkciót követik.

Hasonló arányban találhatunk hagyományos, öntéssel kivitelezett emlékérmeket is. Azt gondolnánk, hogy alkotóik többnyire az idősebb generációból kerülnek ki, ami részben igaz, de a középnemzedék is jelentősen képviselteti magát. Munkáikban a biztos szakmai tudás és a modern szellemiség együttesen tükröződik. Közben az is tapasztalható, hogy a természetelvűség egyre fokozottabban veszt el fontosságát, ezáltal egyes érmek formanyelve már teljesen elvont. Ezeken – paradox módon – a hagyományos érmek artistikuma, valamint a modern szellemiség egymást erősítő egységet alkot. A magyar éremművészetben a hagyománytól a legmesszebbre a gépi megmunkálásra épülő konstruktív irányzat jutott el az 1970-es években. Ha nem is nagy számban, de a mai napig töretlenül jelen van, így ezen a kiállításon is a változatosság és

a színvonal emeléséhez járul hozzá, miközben egyfajta hagyományt képvisel.

A kiállított alkotások sorában új jelenség a viaszvesztéses eljárással öntött munkák megszaporodása. Ez a régi és igen finom formavilágot eredményező technológia reneszánszát éli a múlt század második felétől, és évtizedek óta jelen van, sőt, most aránya meglehetősen megnövekedett: minden negyedik érme e módszerrel készült. Azt gondolhatnánk, hogy a pontos, részletgazdag forma teszi vonzóvá, de a művészek inkább újszerű, friss mondanivalók, alakzatok megformálására, illetve kifejezésére használják.

Ez a bemutató is igazolja, hogy a magyar művészek élen járnak a fémek megmunkálásában. Miközben az acél megmunkálása továbbra is gyakori, olyan műveket szintén találunk, amelyekben a viaszvesztéses bronz darabokat hegesztett acéllal kombinálják. A bronz és az acél együttese olykor újszerű, modern darabokat eredményez. Megemlítenéd, hogy a változatos anyaghasználat sorában hangsúlyos szerepe lett a vas alkalmazásának is. Az új anyagok között érdekesség a festett akrilgyanta.

Szabó Virág: Ákom-bákom sorozat II, Óh! Na! Rózsai 2021.
vashuzal, hegesztett, 150 x 130 mm, m: 30 mm

Szabó György: Öreg fa könnyecseppet ejt III. 2020.
bronz, viaszvesztéses, 150 mm

Emellett egyre több üveggel találkozhatunk – természetesen a legkülönbözőbb technikákkal megművelve, melyek részben régóta használatosak, részben pedig újszerű megjelenést adnak az anyagnak. Ez utóbbiak előtt még sok kiaknázandó lehetőség áll. Az évtizedek óta alkalmazott, valamint az említett új anyagok felhasználása során láthatunk olyan munkákat is, amelyek nem egy, hanem több összetevőből, akár négy-öt alkotóelem felhasználásával készültek. Természetesen a vegyes anyag és technika meghatározású munkák esetén a különböző anyagok megmunkálásához más-más technológia, ezek alkalmazásához pedig meglehetősen nagy felkészültség szükséges. Csak összehasonlításképpen: az első Biennálén csaknem kivétel nélkül bronzból és öntéssel készült munkák szerepeltek, és azóta lépésről lépésre jutott el a műfaj az említett sokszínűséghez.

Az újdonságok bemutatásához a zsűri munkamódszere a kezdetektől fogva hozzájárult, miután nem egy kiválasztott irányt követve, hanem a szinte teljesen kötetlen pályázat alapján válogatott, és

mindössze egy adott színvonal megléte volt a mérvadó. A mindenkor kiállításokat az irányzatok felvonulásának is nevezhetnénk, ahol tradicionális módszerekkel aktuális mondanivalók várják a nézőket, miközben modern irányzatokat képviselő alkotások is gazdagon szerepelnek. Ez utóbbiak artistikus hatásukkal, finom kidolgozottságukkal kapcsolódnak a műfajhoz és hatnak a nézőre. Mindezek után még egy fontos tényezőről szükséges említést tennem. Az, hogy mi most összegyűlhetünk, és ezt a szép kiállítást megtekinthetjük, az Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzatának köszönhető, amely testület vállalta, hogy a szükséges feltételeket biztosítja egy ilyen rendezvény lebonyolításához. Köszönetünk nem udvariassági gesztus, mert Sopron városa kitüntető módon, rendkívüli elhivatottsággal áll már 1977 óta a magyar képzőművészet ezen ága mögé. A művészek nevében is mondom: köszönjük.

Azzal a reménnyel nyitom meg a kiállítást, hogy az alkotók továbbra is lelkesen készítik műveiket a következő bemutatóra, ismételt találkozásunkra.

Kalmár János: *Európa ablakából*, 2018.
vegyes anyag és technika, 90x76 mm

Lieb Roland Ferenc: *Panoráma II*, 2013.
beton, acél, vegyes technika, 125x150 mm, m: 40 mm

Lieb Roland Ferenc: *Entrópia I*, 2019.
beton, vas, vegyes technika, 115x150 mm, m: 55 mm

Tokai Gábor

A XXIII. ORSZÁGOS ÉREMBIENNÁLÉ SOPRONBAN

A soproni XXIII. Országos Érembiennálét L. Kovásznai Viktória, a magyar éremművészet legkiválóbb ismerője nyitotta meg. Alapos, mindenre kiterjedő figyelem jellemezte megnyitóját – mit lehet még utána a kiállításról mondani?

Ezúttal személyes benyomásokkal, véleményekkel egészíthetjük ki az elhangzottakat. A személyes hang a szokásosnál is bensőségesebbé tette az eseményt – jóllehet az éremművészek, éremkedvelők társadalma eleve egy meghittebb kört alkot – a Soproni Múzeum fiatal művészettörténésze, Krébesz Lili révén, aki szakmai feladatai mellett egyúttal a háziasszony szerepét is magára vállalta. Elmondta többek között, hogy amikor néhány hónappal ezelőtt idekerült, bizony nagyon keveset tudott az éremművészetről, és ezt saját pályakezdéséről alighanem nemcsak e cikk írója mondhatja el, de talán a legtöbb hazai művészettörténész is. A biennálék történetében ez évben szerepelt a legkevesebb alkotás a tárlaton (a mindenkori nagydíjas kiállítását most nem tárgyalva): 121 mű, kevesebb, mint harmada volt a VIII. kiállításon látható érmeinek (1991-ben, amikor 372 darabot számolhattunk meg a katalógusban). A művek száma 1987 és 1999 között konstansan 300 felett volt, majd 2001–2015 között mindig 200 fölött, de még az utóbbi két biennálén is meghaladta a 140-et. Bár elhamarkodott dolog volna azt mondani, hogy „mindez magáért beszél”, valamiről azonban mégiscsak árulkodik.

Egyre többször hallani szakmai körökben, hogy a műfaj „előregedik”, nincs szakmai utánpótlás. Mindez a katalógusból is ellenőrizhető, nincs benne titok: a 40 kiállító művész közül hárman a 30-as években születtek, a 40-es években tízenketten, az 50-esben tízen, a 60-asban hárman, a 70-esben négyen, a 80-asban hatan, a 90-esben pedig mindössze ketten. A mindenkori szakmai zsűritől természetesen nem várható el, hogy bármiféle kompromisszumot tegyen a minőség tekintetében, szolgálja ez akár a fiatalok bátorítását.

Bárkinek is a felelőssége, ha a fiatalok között nem nevelődik ki életerős éremművész generáció, biztos, hogy az nem a biennálé zsűrijéé. A példa mindenestre előttük áll, a ragyogó életpályák, a legendás alkotók sokasága.

Az utánpótlás mellett csaknem ugyanilyen horderejű kérdés az éremgyűjtők (azaz akik „eltarthatnák” az éremművészetet) viszonya az éremművészet alakulásához. Minden bántó szándék nélkül kijelenthető, hogy a gyűjtők preferenciája és a kortárs éremművészet saját belső fejlődése az utóbbi évtizedekben határozottan elvált egymástól. Művészettörténészként nagyon is érteni vélem ezt a folyamatot. Amíg az éremgyűjtő általában előbb kerül közelebbi kapcsolatba az érmmel, szereti meg a fém érintését, formáját, kézhez állóságát, tapintását és közérthető nyelvezetét, s csak ezután szélesedik ki érdeklődése általában is a „művészet” felé (tisztelet a kivételnek!), addig a művészettörténész előbb ismeri meg a művészet általános fejlődését és alakít ki véleményt a 20. századi, illetve a kortárs művészetéről, s többnyire csak ezek után kerül kapcsolatba az éremművészetrel, s próbálja azt a már kialakult művészetfelfogásában elhelyezni. Nem mellékes szempont ezen túl, hogy az éremgyűjtés a grafikával, az ex-librissel és a bélyeggyűjtéssel együtt jellemzően inkább azokat a gyűjtőhajlamú embereket „találja meg”, akik kevesebb tőkével rendelkeznek, s az olló ezen a téren is szétrnylik a gyűjtői forgalomban lévő és a kortárs éremművészek művei közt.

Nem szándékozom azonban Ézsaiás prófétaként dörgedezni a mai helyzet miatt, bizonyos tényekkel azonban mégsem árt szembenéznünk. Most azonban inkább örülünk annak, hogy egyelőre még nagyon is életerős éremművészetünk van, és az írás további részét a tényleges ismertetésre szánom.

A két évvel ezelőtti nagydíjas, Lieb Roland Ferenc önálló kiállításáról szólva akadozik a tollam, hiszen N. Mészáros Júlia katalógusbeli kitűnő tanulmányához

Szlávics László ifj.: Évszakok-Ősz, vas, aranyozott, vegyes technika, 70x95 mm

Soltra E. Tamás: A Szent Mihály templom felszentelésének ünnepére, 2020. aranyozott ezüst, vert, 35 mm

Szunyogh László: Hold és virág, 2021. bronz, öntött, 90x95 mm

nehéz bármit is hozzátenni, vagy akár röviden összefoglalni munkásságát, inkább személyes kedvenceimet nevezném meg. Így a (fő)díjnyertes *Entropia*-sorozatot, amely a művész egyik legkiforrottabb munkája, valamint a 2006-os tüntetések által inspirált emblemikus műveit.

Nehezebben lehetne érmeitől diametriálisan eltérő alkotásokat megnevezni, mint mestere, Soltra E. Tamás gondos, mívés és mintaszerű műveit, melyekkel a legjobb vert érem kategóriájában nyert idén díjat. Lieb Roland azonban ifj. Szlávics László is mesterének tartja, akinek művészetével jóval több a karakterbeli egyezés.

Ifjabb Szlávics László kétségtávol az egyik legsokoldalúbb éremművészünk. Műveinek áttekintése után is nyilvánvaló, hogy nagyobb, párhuzamosan futó ciklusokban gondolkodik, melyek ráadásul különbözőképpen rendeződnek el, ha technikai, formai vagy tartalmi szempontból, vagy éppen a megcélzott esztétikai hatás nézőpontjából vizsgáljuk. Mostani munkáit formai-technikai szempontból kíséreltem meg „besorolni”: ezek az 1995-ös és '97-es *Genezis*-sorozataira és az 1998-as *Sámán*-pénz-sorozatára emlékeztetnek.

Már régóta elmélkedem azon, vajon lenne-e ennyi soproni vagy soproni kötődésű (a most kiállítók között Kótai József, Kutas László és Bősze Eszter) éremművészünk, ha nem itt rendeznék meg az érembiennálékot? A kapcsolatot egyértelműnek látom, sőt úgy tűnik, talán jelentősen túl is terjed

ez a befolyás a város határain, és szinte egy nyugat-dunántúli regionális „bázisról” is beszélhetünk. Ide tartozik a tatabányai, Győrben tanító Szunyogh László, aki idén a Kiss Nagy András Emlékdíjat nyerte el. Szunyogh impulzív, tréfás, pajzán éremművész, azonban a 2017-es érembiennálén elmondott beszéde óta mindenki számára nyilvánvalóvá vált, hogy legalább ennyire mély a gondolatossága is.

Bősze Eszter pályája a Szombathelyi Művészeti Szakközépiskolában indult, ezután a soproni egyetemen folytatódott, ahol Veres Gábor és Somogyi Tamás tanítványai voltak. Veres Gábor kiváló Joyce-karakter-szobrának éremváltozatát állította ki, de alighanem sokunk számára emlékezetes marad 2007-es, díjnyertes Csúcs Ferenc-érme is. Somogyi Tamás éremművészetét meggyőződésem szerint félreismeri a szakma. Művészi karaktere inkább monumentalitást kíván, és a jelek szerint ez az érem kis felületén sokak számára rejtve marad. Idén teljesen új kollekcióval jelentkezett, melyben mesteri módon játszik a plasztikus és a rajzos kifejezésmód egymásra hatásával.

Ha egy nyugat-magyarországi regionális „kör” megléte egyelőre inkább hipotetikusnak tekinthető, annál határozottabban és erőteljesebben bontakozott ki az utóbbi években egy „szolnoki kör”, amely felszívta és továbbvitte a nyíregyházi és mezőtúri művésztelepek hagyományait is. Soltra E. Tamás és ifj. Szlávics László után Szabó György is belépett a kétszeri nagydíjasok „klubjába”, de rendkívül

Bősze Eszter: *Lezáva I*, 2021.
üveg, préselt, 120 mm

Bicsár Vendel: *Vörös vonal*, 2019.
festett üveg, 100x100 mm, m: 30 mm

Szabó György: *Nehéz álom II.*, 2019.
bronz, viaszvesztéses, 150 x 150 mm

Kutasi Tünde: *Tetőkert III.*, 2020.
bronz, viaszvesztéses, 80 x 80 mm, m: 30 mm

Baráth Fábián: *Belső táj I. - Víznyelő.*, 2021. bronz, acél, viaszvesztéses,
149 x 149 mm, m: 45 mm

Boros Miklós János: *Itt és most diptichon (Pilinszky J. 100) I.*, 2021.
bronz, acél, viaszvesztéses, hegesztett, 115 x 150 mm

meggyőző e tekintetben, hogy másik két „szolnoki”, Baráth Fábián (Civitas Fidelissima-díj) és Boros Miklós János (Magyar Éremművészetért Alapítvány díja) munkáit is díjazta a zsűri. A feltételeesen említett nyugat-magyarországi körrel ellentétben az együtt dolgozó, szoros kapcsolatban lévő művészek eltérő karakterük mellett is mintha egy közös stílust kezdenének kialakítani. A technológiai közösség – a viaszvesztéses öntés – valószínűleg már önmagában is kedvez a hasonló esztétikai

törekvéseknek, és a szóban forgó művészek egyenkénti jellemzésétől el is tekintenek. Tevékenységi területe és stílusa révén nagyon közelinek érzem a szolnokiakhoz a két éve díjazott Dorogi Jánost is. Rajtuk kívül elsősorban a női művészek alkalmazzák előszeretettel ezt a technikát, a négy éve díjazott Bakos Ildikó és Kurucz Petra, valamint Szabó Virág, aki az előző két biennálén is a díjazottak közt volt (jóllehet a mostani és az előző alkalommal nem ilyen munkákat adott be). Az utóbbi három biennálén

Ézsias István: *Moholy-Nagy emlékérem*, 2021.
plexi, műanyag, szerelt, 150 x 120 mm, m: 50 mm
Fotók: ifj. Szlávis László

Kutasi Tünde is ezzel a technikával készített művekkel jelentkezett¹. A művésznők között szorosabb kapcsolat nem ismerhető fel, mégis ha a tárlat egészében tekintjük őket, inkább a többiekől elkülönülő rokon vonásaik domborodnak ki.

Ugyancsak négy évvel ezelőtt nyert díjat Ézsias István és Horváth László, akiket a zsűri ismét díjazott, mindketten a konstruktív hagyományok utóvédjét jelentik, következetes művészettel, bár nagyon eltérő karakterrel.

Az idei biennálé legidősebb és legrégebben kiállító művészei (Kutas László, Rácz Edit és Czinder Antal) mintha csak „összebeszéltek” volna, bronzérmeikbe egyéb anyagokat applikáltak. Rácz Edit azonban már 1989 óta üveg-bronz kombinációjú műveket állít ki, Kutas Lászlónál viszont talán csak első ízben, a téma kínálta lehetőség (egy kő elhelyezése a síron) megragadására jelent meg a vegyes anyaghasználat. Czinder Antal élen járt az ilyen kísérletekben, amint az a kissé pop art-os megoldású, 1975-ös, *A sztár* című művén látható, ahol egy pipereasztalka tükrének keretébe valódi tükröt applikált, vagy ilyen az éjszakai égbolt érzékeltetésére alkalmazott zománc, illetve a bársony rátét².

Ha azt a feladatot kapnám, hogy keressem meg ismeretlenül a *Hommage à Eduardo Chillida* című alkotást, akkor alighanem a két éve díjazott Holló István művei jutottak volna eszembe. Azonban a *Hommage à Chillida* című mű valójában az egyik legfiatalabb résztvevő, Bóka Bálint munkája, aki Hollóval egy időben, és hasonlóan újszerű művekkel tűnt fel két éve. Holló István azonban a középgenerációhoz tartozik. Az érmeinél használt mázak

miatt érdemes röviden kitérni rá, hogy a biennálé zsűrije mindig nyitva tartja a kaput a keramikusok és az üvegművészek előtt (íden Fekete László, Ioannidou Thomai, Bősze Eszter és Bicsár Vendel).

A másik fiatal, Kovács Zoltán ugyancsak két éve szerepelt először és rögtön díjat is kapott a zsűritől. Most kiállított *Schiele*-érme azt mutatja, hogy érdemes lesz rá figyelni. Már régóta felfigyeltem a biennálén szereplő Schiele-érmekekre, és az a benyomásom, hogy nemcsak nagyon hálás éremtémát jelent a művészeknek, de Schiele műveihez csak a művészileg-technikailag jól képzett éremművészeink mernek hozzányúl³.

A negyven kiállító még mindig túl sok ahhoz, hogy mindenkiről szót lehessen ejteni, és a bevezetőben is hangsúlyozott szubjektív megközelítés miatt elkerülhetetlen egy ismertetésben a kiegyensúlyozatlanság. Úgy gondolom azonban, hogy minden kiállító művész hozzátesz valamit a saját munkáival a tárlat kiemelkedő színvonalához. Csak azt lehet kívánni, hogy ez a minőség még évtizedekig jellemezze a magyar éremművészetet!

(XXIII. Országos Érembiennálé. Kurátor és kiállítárendező: Nemes András. 2021. augusztus 1. – 2021. szeptember 12. Sopron, Festőterem)

1 Ugyancsak viaszvesztéses munkák jellemzik Rácz Edit és Kótai József munkásságát, őket azonban más összefüggésben kívántam tárgyalni.

2 *A sztár (Tükör)*, 1975, MNG Éremtár, ltsz.: MM 81.79; *Várakozás*, 1973, MNG Éremtár, ltsz.: 776-P (zománc); *Az éj*, 1981, III/1981. biennálé (bársony)

3 Mindegyiket reprodukálták a katalógusokban, így könnyen ellenőrizhető (a biennálé honlapján is): VI/1987: Karmó Zoltán; XIV/2003: Szűcs Róbert; XVI/2007: Farkas Ferenc; XVII/2009: Krajcsócs Károly

Somogyi Tamás: *Shakespeare*, 2021.
bronz, öntött, 96 mm

Kovács Zoltán: *Egon Schiele emlékérem*, 2020.
bronz, vert, 42 mm

Rácz Edit: *Lehet kerek vagy szögletes, váltsuk zöldre*, 2019.
bronz, üveg, viaszvesztéses, 100 mm, m: 30 mm

Horváth László: *Jövő romjai I.*, 2021.
műszaki alkatrész, vaspor, vegyes technika, 75 x 90 mm, m: 75 mm

Az Érembiennálé megnyitója a soproni Festőteremben

id. Szlávics László: *Őnarckép*, 1974. olaj-vászon, 140x100 cm

A kiállítás plakátja

Id. Szlávics László alkotásai a Szolnoki Galéria földszintjén, előtérben a *Vadász*, a *Sámán* és a *Bevonulás* c. alkotások.

Csiszár Róbert

SZLÁVICSTÓL – SZLÁVICSIG

IDŐSEBB ÉS IFJABB SZLÁVICS LÁSZLÓ ÉLETMŰ KIÁLLÍTÁSA

A magyar kultúra napján (2020-ban) nyílt meg a Szolnoki Galériában apa és fia életmű-kiállítása. A hatszáz négyzetméter felelő kiállításon több mint 200 alkotás mutatta be a két művész életművét. A kiállított anyag nemcsak azért volt különleges, mert a magyar művészettörténet majd negyven évet késett idősebb Szlávic László életművének bemutatásával, hanem azért is, mert a két életmű a szolnoki zsinagóga kiállítótermében találta meg azt a méltó helyet, ahol egymással és a szakrális téri világgal párbeszédben tudott a maga teljességében megmutatkozni és kibontakozni. A kiállítótér specifikumai oly rendkívüli módon találtak egymásra a két életmű minden darabjával, hogy túlzás nélkül mondhatjuk: bárhol rendezték volna meg, sehol ilyen lenyűgöző hatást nem mutatott volna. De miért is volt ennyire rendkívüli a kiállítás hatása? A kiállított műveket úgy lehetett elrendezni, hogy nemcsak tökéletesen megvalósult azok időrendisége, hanem azok téri látványukban, egészben mutatták meg a két életművet. Így idősebb Szlávic László alkotásaiban az emberi életet meghatározó egzisztenciális határhelyzeteinek élménye elementáris erővel tudott kibontakozni. Szobrai és festményei – melyek közül utóbbiak még sosem voltak kiállítva – alkotójukat a XX. századi magyar szürrealizmus legnagyobb alkotói közé helyezi. Mindegyik, életművét meghatározó alkotása szerepelt a kiállításon. A festmények közül az *Életet nincs* cíművel 1981-ben a magyar szürrealista művészet egyik ikonikus képét alkotta meg. Olyan mű ez, mint Dalinak az *Emlékezet állandósága* című képe. Nem tudjuk, hogy miért maradt el az ítélet, és azt sem, hogy az ÍTÉLET maradt-e el. Egy ítélet-végrehajtó hóhérbárd mered az égnek, melynek nyeléből fa sarjadt, de még ott van rajta valakinek vagy valakinek a vére. Mellette egy elvágott, véres bakancs. A szép, nyugodt, emberkéz művelte tájban a piros virágok, melyek pipacsok is

lehetnének, furcsán véresre festik a szépen megművelt földet. Nem lehet tudni, hol és mikor, melyik korban. Merthogy megállt az idő. Beállt az emlékezet állandósága. A metafizikus-szürreális állandóság, melyben a cselekmény soha nem ér véget és soha nem változik, egyszerre van, lesz és volt. Az ítélet elmaradt, de mementónak örök állandóságában itt maradt a véres, szakadt bakancs, emberi sorsvándorlásunk emlékére, a fává meredt véres hóhérbárd alatt, hogy aki még mer, el tudjon gondolkodni rajta.

Szobrai közül a *Bevonulás az életmű* egyik kiemelkedő alkotása, a kiállítás meghatározó darabja a mögötte álló másik művel, a *Sámánnal* együtt. E két mű uralja a teret, de nem elnyomja, hanem mellettük életre kelnek a hozzájuk képest apróbb szobrok is. A *Bevonulás* embertestű, sólyomfejű lény, mely magasba emeli a csuklyáját széttáró, halált hordozó, száját kitérő kobra, nem ismeretlen a művészetben. Egyes szimbólumai a közép-amerikai indiánoktól a Mississippi vidékének indiánjain keresztül az egyiptomiakig mindenütt előfordulnak, de ebben az eklektikus, szürreális formában nem. Mit is mond nekünk, hova vonul be a lény? Vagy inkább miért? A Mississippi vidékének indiánjai a madárembert természetfeletti istenségnek tartották, aki a felső világban a Nap, a Hold és a csillagok szellemeivel tart kapcsolatot. Itt a művész az egzisztencialista szürrealizmus eszközához nyúlva sűríti a nagy kultúrák szimbólumait. A madárember nyakában kereszt lóg. Kezében ott van a kígyó, utalva rá, hogy hatalma van felette. De mi felett? A kígyó ugyanis a megújulás, az új élet és a feltámadás jele, miként a kereszt is. Tulajdonképpen az egyetemes, mindenkor megújulni képes emberi kultúra és művészet vonul itt be. Az öntudatára ébredt tudattalan, a lelkierő és az intuitív bölcsesség. Maga a teremtető erő és hatalom. Mögötte az áldást adó *Sámán*, aki megáldja

id. Szlávis László: *Tengerparti reggeli*, 1974. vegyes technika, 50x67 cm

a *Bevonulást*. Miként látjuk, ez a Sámán nem ember, csak a „díszlete”, a maszkja, a ruhája. Lába sincs, csak egy bot, mely már elkezdett kihajtani. Az embersámán szertartási ruhákat és szent tárgyakat viselt a természet szellemeinek megtestesülését és erejét megerősítendő. Ruhája, maszkja azonosítja a szellemekkel, és aktiválja beavató, gyógyító vagy az ellenséget megtörő hatalmát. A művész itt nem egy törzsi sámánt mutat be alkotásában, hanem a SÁMÁNT. Mindazt belesűrítve, ami a beavató, közvetítő, megáldó erő és hatalom lényege. Ránézünk, csupa szimbólum. A palástja is lila, mely a bűnbocsátnak és a bűnbánatnak a színe kultúránkban. Palástján bogár mászik, jelezve, élettelen díszlet, mely azonban maga a létezés. A szellem ő, mely magában hordja a létezés alapját, mely a növényektől az állatokig, az emberig bezárólag biztosítja a benne részesülők számára a kibontakozást. A földből hajt ki, és magában foglal mindent, mi növényi, állati és emberi, mindent, amit úgy hívunk, létezés és létező. Drámáival, szépségeivel, sokszor nevetséges vagy szálnalmas eseményeivel, amelyek mind-mind egy irányba hatnak. Egy irányba és egy véglet, az elmúlás felé.

id. Szlávis László: *Étélet nincs*, 1981. olaj-vászon, 70x80 cm

Ezt a kettősséget, a nemlételet és a lételet hordozza magában és jeleníti meg a művész. Az előtte lévő *Bevonulással* együtt megrendítő drámai erőt testesít meg. A születéstől a beavatottság és kibontakozás diadalán és magasztosságán át egészen az enyészetig bezárólag. Egy egzisztencialista művész valomása a létezés misztériumáról.

Az újrealista assemblage technikával készült művek közül a *Tengerparti reggeli* különféle tárgyak egymás mellé helyezésével létrehozott háromdimenziós alkotás. Jellegzetes stílusjegye, hogy nemcsak egymás mellé tesz tárgyakat, hanem át is festi őket, vagy az alap formáival és színével egybeolvaszt olyan tárgyakat, melyeknek amúgy nem sok közük van egymáshoz, ezzel egy teljesen új jelentéstartalmat adva nekik. Egy közös jelentést vagy hangulatot fejez ki velük. Művének alapja a kékre festett két fatábla, amely nemcsak a tenger változó kékségét idézi elénk, hanem kivágott, hullámos középső részével a tenger öblét is. Peremével pedig a reggeliző tálcát, mely egyben a tenger is. Mint ahogy a hússütő villa is egyúttal villa és Tritón szigonya, amivel enni lehet és kifogni a tenger gyümölcseit. A csigaház pedig kettős jelentésével nemcsak a tenger gyümölcseit jeleníti meg, hanem Tritón kagylókürtjét is, mellyel meghív minket erre az idilli

id. Szlávis László: *Bevonulás*.
200 cm, hegesztett vaslemez

eseményre. A művésznek ez az alkotása nem csak egy tárgykollázs. Színei által egy háromdimenziós kép, mely idilli élethelyzetet jelenít meg az örökkévalóságba ágyazva.

Idősebb Szlávis László a magyar és az európai szürrealista művészet egyik kiemelkedő alkotója volt. Mind kifejezésmódban, mind szakmai felkészültsége révén egyedi, senki másához nem fogható látásmóddal és technikai megoldásokkal létrehozott életművet hagyott hátra, amely szellemiségében, művészeti hitvallásában alapja volt a másik életmű, fia, ifjabb Szlávis László pályája kibontakozásának. A kiállításban, mely eddigi munkásságának válogatásából állt, megjelentek óraszobrai is. Az ifjabbik Szlávis művei, édesapjától

eltérően nem a metafizikus, szürrealista időtlenségben és állandóságban születtek. Műveiben az ellentétek és dinamikák kiegyenlítése ölt testet. Művészete játékos-filozofikus látásmódjával a téri játékoság és a létezés filozofikus paradoxonjában merevedik fémbe, fába, üvegbe, hogy az anyag merevségét felhasználva jelenítse meg a gondolat dinamikáját. Az ő műveiben nem záródik le a gondolat, az élmény és érzés, hanem szellemi táncra és kalandra hívja és vezeti nézőjét. A kiállított anyagból így nála sem hiányoztak a meghatározó darabok.

Ifjabb Szlávis László Makrisz Agamemnon tanácsára kezdett el éremkészítéssel intenzíven foglalkozni. A nyolcvanas években nagy feltűnést keltett a kézi

íj. Szlávics László: *Madarak*, 1988. színezüst, vert, 45 x 45 mm

véséssel készített verőtüvekkel és a kézi éremvéséssel előállított alkotásaival. A vert érme készítésének gondolata, a negatívba vésett, öntött érmei kapcsán vetődött fel, amikor édesapja javasolta neki, hogy az acélba történő negatív véséssel készítsen verőtüveket. Ennek az eljárásnak a magyar éremművészetben van hagyománya, de igen kevesen alkalmazták. Művészi szinten meg annál is kevesebben. Biztos kezet és magas szintű technikai tudást kívánó műfajról van szó. Ezek a 45 mm-es érme a művész technikai tudásáról adnak képet.

A *Madarak-sorozat* érmei kivételes esztétikai tartalmat hordoznak, ahogy a formák felerősödnek a fényárnyék hatásokra, ahogy a madarak tollai térbe vannak emelve. A színezüst érme visszaidézik a japán fametszeteken és festett ládikákon megjelenő madarábrázolásokat. A kiállításon látható paradicsommadarakat, darukat, kolibriket és pelikánt ábrázoló érmei a magyar éremművészet ritkaságai, nem csak technikai előállításuk miatt, hanem formai, rajzi világuk miatt is. A motívumok rajzi megformálásukban, még egy ilyen rideg anyagon is, szinte

festőien, a pillanat életszerűségével és élményével ragadják meg e madarak életének pillanatait. Sokszor ilyen hétköznapi téma is tud elképesztő hatást közvetíteni. Műveiben észrevehető az apai szellemiségből hozott originalitás és egzisztencialista látásmód. Édesapjától eltérően művészete nem a metafizikus, szürrealista időtlenségben és állandóságban nyílik ki, hanem játékosabban, az ellentétek és dinamikák kiegyenlítésében ölt testet. Éremművészetével többször módosította, kitolta az éremművészet határait, s érmeiben ugyanaz a kiegyenlítődség figyelhető meg, mint Lao-Ce gondolataiban. Az itt is látható áttört *Dante emlékéremben* is szinte áramlik a tér. Az áttört részek formai hatáiraival tereli, vágja le és áramoltatja a teret. A tér nyitottságát és zártságát egyenlíti ki. Az ablakszerűen megnyitott érem, melyből Dante, mintha ablakon nézne ki, nem osztja meg az érmet elő- és hátoldala. Nem különül el az eleje és a hátulja. A művész kiváló karakterérzéssel ábrázolja Dante alakját, aki majdnem derékig látható az érmen. Nem a megszokott elől fej, hátul írás sémára készített alkotást láthatunk,

ifj. Szilávi László: Dante, 2008.
bronz, öntött, 110 mm

ifj. Szilávi László:
Este a székeleyknél, 2008.
fa, vegyes technika,
195 x 145 mm

hanem a szobrok körbejárhatóságának mintájára, finoman az érem vastagságát felhasználva, ravaszul térbe emelve ábrázolja a nagy költőt és filozófust, egyben az idézeteket is kompozíciós rendbe bevésve. Ötletességével és originalitásával éri el, hogy nem a megszokott okból, az elő- és hátoldal megosztottsága miatt szeretnénk kezünkben forgatni a művét, hanem a benne rejlő formai és térbeli játékoság miatt.

Óraszobroiban – *Hús óra, Végső óra, Vadász óra, Pásztor óra, Szárguldás* – nem az egzisztenciális feszültséget viszi tovább, hanem a dinamikák kiegyenlítődéset jelenti meg. E szemléletének eredménye az *Este a székeleyknél* című sorozat három kiemelkedő műve. Alkotójuk egyik kifejezési eszköze, hogy kiegyenlítődéstre törekszik. Ez a fajta törekvés

és a különböző ellentétek egységben történő megragadásának képessége jellemzi a három darabból álló sorozatot. E műveiben a szakralitás útjára lép a művész, de nemcsak kifejezésmódban, hanem technikailag is. Az archaikus művészet eszközéhez nyúl, ugyanis a fát, mely természetes anyag, nem vésővel munkálja meg, hanem a természet erejével, a tűzzel. A tűzzel, mely a természet körforgásának is alapvető ereje. E tenyéri munkákban a fa natúr sárgássága visszaidézi a lenyugvó nap erejét. De műve visszaidéz még valamit. Az apai művészet örökölt gyökereit is, amelyben az ötletesség, az originalitás munkál. Amelyben a művész egy olyan elemi erővel, mint a tűzzel, úgy tud alkotást létrehozni, hogy e természeti elem iránti alázata az égés folyamatának, véletlenszerűségének elfogadásával párosul.

Ahol a művészi felkészültség a véletlenszerűséggel harmóniába, kiegyenlítődsébe kerülve szolgálja az alkotást.

Hommage à Robert Capa. A XX. század legjelentősebb harctéri és dokumentarista fotósa, haditudósítója Friedman Endre néven látta meg a napvilágot Budapesten. Őt különböző háborúban fotózott. 1954. május 25-én esett el az indokínai háborúban. Ifjabb Szlávis László az újrealizmus eszközeit használva, egy korabeli fényképezőgéppel és némi öntőhomokkal létrehozott alkotásában tiszteleg Capa emléke előtt. Egyszerű szimbólumokkal, semmi cafrang, semmi pátosz. Egy nagyszerű haditudósító emlékének megörökítése ez a mű, két legfontosabb szimbólumával. Munkaeszközével, a fényképezőgéppel, valamint az idő és az örökkévalóság szimbólumával, a homokkal. Melyet, ha egy szűkített üvegbe helyezünk, kegyetlenül pergeti a percek, életünk perkeit is. A homok, mely folyton „folyik”, és szépen lassan elnyel mindent az örökkévalóságnak. De amely a pillanat erejét is mutatja. A pillanatképeket, melyeken emberek, nemzetek sorsa dőlt el, vagy éppen életük vége látható. Ifjabb Szlávis László nem portrét alkotott, hanem a Capa-életmű lényegét életének és tehetségének két legfontosabb momentumával ragadta meg. Az eszközt, mely rögzít minden meghatározó pillanatot, és az időt, melynek pillanataiban sorsunk születik. Egy alkotásba sűrített pillanat ez a mű. Amely a mások életének pillanataiból összeálló rövid életnek és életműnek állít emléket. Az életnek, melynek célja az emberi élet ritka és meghatározó pillanatainak és eseményeinek rögzítése volt. Tényként és talán tanúságként az utókor számára.

Szakrális művei csúcspontját képviselte a *Titkok kapuja*-sorozat. Ez a négy mű egyben a szellemi bejárata és kijárata is volt ennek a kiállításnak, melyben ez a két életmű úgy tudott egyszerre, egy térben megjelenni, hogy mind látványában, mind hatásában történelmet írt a Damjanich János Múzeum kiállításainak sorában.

(Szolnoki Galéria, 2020. január 22. – 2020. március 22.)

Ifj. Szlávis László:
Végső óra, 2009.
fa, vas, óraszerkezet,
vegyes technika, 235 cm

Ifj. Szlávics László:
Hommage à Robert Capa, 2015.
 homok, fényképezőgép, vas,
 160 x 150 x 150 mm

Ifj. Szlávics László: *Titkok kapuja*, részlet

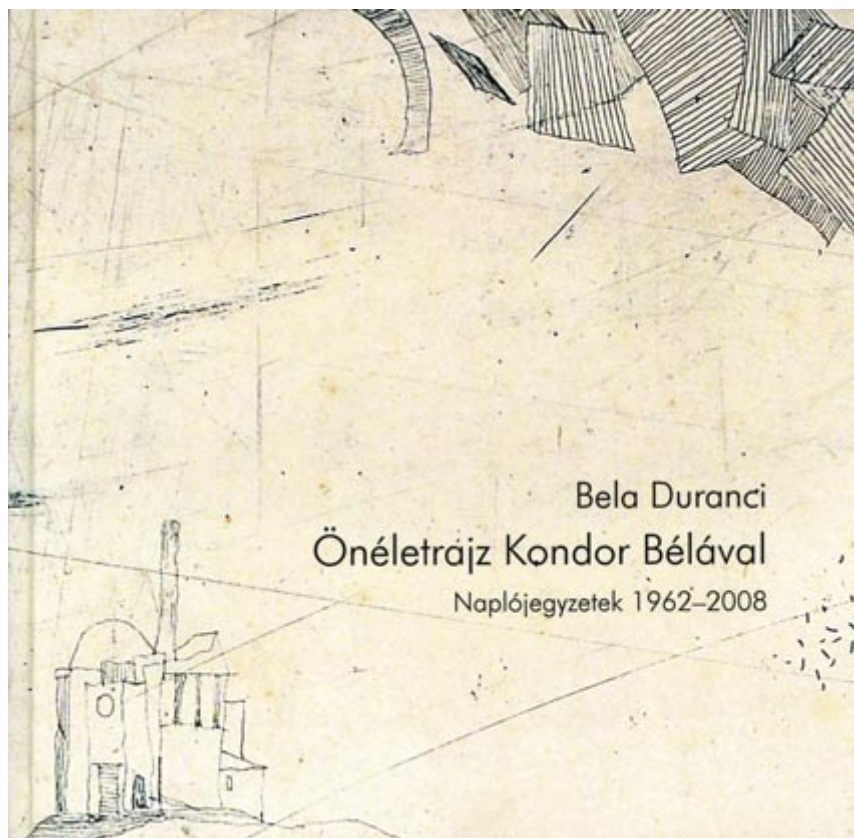
Ifj. Szlávics László: *Titkok kapuja*.

IN MEMORIAM

BELA DURANCI

(1931-2021)

Ninkov K. Olga

A VAJDASÁGI SZECESSZIÓS ÉPÍTÉSZET ELSŐ KUTATÓJA ÉS MŰEMLÉKVÉDŐJE

BELA DURANCI (1931–2021)

Duranci Bela (Bács, 1931. július 5. – Szabadka, 2021. július 1.) Szabadka első okleveles művészettörténésze volt, a II. világháború utáni építők és alapítók korának a tagja, akinek életéről és munkásságáról nehéz röviden írni.

A szabadkai gimnázium, illetve a szabadkai figurális rajztanfolyam és a múzeumbiztosi tanfolyam elvégzése után 1959. április 1-én került a Városi Múzeumba. Ezt a dátumot sorsszerűen tartotta, és nem csak azért, mert ez a nap a tréfálkozás és a bolondok világnapja, hanem mert tizenhat év múlva, pontban április 1-én távozott erről a munkahelyről.

Művészettörténeti tanulmányait a belgrádi Bölcsészettudományi Kar művészettörténeti tanszéke levelező tagozatán végezte: 1963-ban diplomázott *Román stílus a magyar építészetben és szobrászatban* c. diplomamunkájával. Időközben, 1960-ban gyümölcsöző együttműködést kezdett Dévics Imrével (1922–1971), aki 1962-ben többedmagával megalapította a Képzőművészeti Találkozót, a jugoszláv művésztelepek dokumentációs központját, amely eleinte a szabadkai Városi Múzeumban kapott helyet, ahol Duranci dolgozott. Abban az időben a Múzeumot a Raichl palotában helyezték el. Duranci így nem csak a Múzeum, hanem a Képzőművészeti Találkozó első művészettörténészeként is olyan jelentős jugoszláv-szintű kiállítások és szimpóziumok szervezője és részvevője volt, amelyeken egy életre szóló értékes szakmai tapasztalatokat és kapcsolatokat szerzett. Ez az energia és lendület végigkísérte életútját. Az alapítások folyamatában jött létre a vajdasági múzeumok művészettörténeti tagozata, amely éveken át vezette és irányította az ilyen profilú múzeumi szakemberek munkáját a Vajdaság területén. Pl. 1963-ban kezdeményezte

a múzeumi gyűjteményekben található képzőművészeti műtárgyak összeírását, amiben Duranci is részt vett. Ennek egyik eredménye volt 1973-ban a *Vajdasági Magyar Képtár 1830–1930* kiállítás létrehozása, amelynek a kurátora volt. Ezen kívül a szabadkai Városi Kultúrotthon kereteibe tartozó műemlékvédelmi szakosztály megalapításáig (1975. április 1-jéig) a múzeumok feladata volt a kultúrtörténeti emlékek tanulmányozása és védelme, így abban is részt vett, tehát azt is mondhatjuk, hogy egyben a szabadkai Községi Műemlékvédelmi Intézet első művészettörténésze volt.

A szecesszióval akkor kezdett el foglalkozni, amikor azt Európa többi részén is kezdték felfedezni. 1965-ben készítette el a szabadkai Városházáról szóló tanulmányát, amelynek következményeként a Komor Marcell és Jakab Dezső tervei alapján épült épület 1967-ben védelem alá került. A városháza Róth Miksa műhelyében készült színes üveglakait kezdeményezésére restaurálták 1975-ben, és helyezték vissza 1977-ben, korábbi eltávolításuk után, eredeti helyükre.

A múzeumi anyaggal kapcsolatos tudományos munkája 1965-ben vette kezdetét: a régi szabadkai képzőművészet tanulmányozására vonatkozó, ekkor megjelenő szövege jelenti a régebbi keletű honi festészet tanulmányozásának kezdetét a Szabadkai Városi Múzeumban. Kutatásai alapozó jelentőségűek a további kutatók számára, így például Nagy István (1873–1937) festőművész vajdasági munkásságáról készített katalógusa és kiállítása, vagy az 1968-ban rendezett Csincsa Elemér (1893–1944), az 1969-es Pechán József (1875–1922) tárlat, és az 1973-ban rendezett B. Szabó György (1920–1963) tárlat. Fontosak és megkerülhetetlenek a szabadkai képzőművészetre vonatkozó összefoglaló jellegű munkái,

mint pl. az 1970-ben realizált *Szabadka festészete 1945–1970*, és az 1984-es *Képzőművészeti alkotások Szabadka 1944–1984* című tárlatok és katalógusok. Bár Bela Duranci 1975-ben elhagyta a Múzeumot, a Képtárban végzett munkatapasztalatait továbbra is hasznosította. Új kutatásainak összegezeként rendezte meg a *Nagybánya és a Vajdaságiak* kiállítást 1996-ban, a művésztelep 100 éves megalakulása alkalmából, melyen domináns szerep jutott a Szabadkai Városi Múzeum képzőművészeti gyűjteményének. 1975-től a szabadkai Kultúrotthonban helyezkedett el, és mint a Tartományi Műemlékvédelmi Intézet külső munkatársa dolgozott. Léway Endre (1911–1985) építésszel a szabadkai műemlékvédelmi bizottságot szervezte. Ebből alakult 1980-ban a ma is létező hivatalos intézet, a szabadkai Községi Műemlékvédelmi Intézet, ahonnan Duranci 1984-ben vonult nyugdíjba. E kilenc év alatt érdeklődése a festészettől az építészet felé fordult, s a szabadkai, majd a vajdasági szecesszió vált fő kutatási területévé. A *vajdasági építészeti szecesszió* című könyve 1983-ban jelent meg az újvidéki Forum Könyvkiadónál, amelyet a *Híd*-ban 1979. januárjától decemberéig megjelenő tizenegy írása előzte meg.

A művésztelepi mozgalom és a kortárs képzőművészet területén kifejtett munkássága is figyelemre méltó. Több képzőművészhez fűzte barátság, többüknek volt pártfogolója, méltatója. Emlékeztetek kiállítás-megnyitói. A Kondor Bélával (1931–1972) egy életre szóló barátság volt ihletadója az *Önéletrajz Kondor Bélával – Naplójegyzetek 1962–2008* című könyvének, amely 2013-ban magyarul is megjelent a miskolci Mission Art Galéria gondozásában. Számos tanulmánya, ismeretterjesztő cikke, méltatása jelent meg magyarul, szerbül és horvátul múzeumi és képzőművészeti szakfolyóiratokban, hetilapokban, napilapokban, gyűjteményes kiadványokban. Az általa írt több mint húsz monográfia jellegű könyv egy része az újvidéki Forum Könyvkiadónál látott napvilágot. Írásainak és a róla készült írásoknak a bibliográfiája is – amely Papdi Izabella és Vojnić Hajduk Ivona munkája – e kiadó gondozásában jelenik meg *Bela Duranci bibliográfiája (1960–2020)* címen. A bibliográfia születésnapjára ajándék lehetett volna számára. Bela Duranci július 5-én lett volna 90 éves. A kiadvány így a testi lét végzete felett épít hidat a szellemi létezés vaskosan megépített örökségének továbbvitelére.

AJTÓKAT NYITOTT A KÉPZELET VILÁGÁBA

MIROSLAV CIPÁR (SEMETEŠ, 1935 – POZSONY, 2021)

Elhunyt Miroslav Cipár festőművész, a szlovák képzőművészet legsokoldalúbb egyéniségeinek egyike, a szlovák kultúra kiemelkedő személyisége és '89 novemberének¹ jelentős alakja. Az időn kívül álló munkássága mindmáig kísér bennünket. A múlt század hetvenes éveitől kezdve Csehszlovákia vizuális identitásának alakítói közé tartozott. Gyerekek és felnőttek számára készített illusztrációk százait hagyta maga után².

2021. november 8-án este, nyolcvanhat éves korában meghalt a festőként, grafikusként és illusztrátorként is ismert szlovák képzőművész, **Miroslav Cipár**. 1935. január 8-án született Semeteš településen, amely napjainkban a Vysoká nad Kysucou (Hegyeshely) község része.

A zsolnai (Žilina) gimnáziumban tett érettségi vizsga után a pozsonyi Pedagógiai Főiskolán szerzett diplomát, mint a szlovák nyelv és a képzőművészeti nevelés tanára; itt Eugen Lehotský professzor tanítványa volt. Ezt követően Vincent Hložník és Peter Matejka professzorok irányításával sikeresen végzett a pozsonyi Képzőművészeti Főiskola grafika és monumentális festészet szakán.

A legsokoldalúbb, leguniverzálisabb szlovák képzőművészek közé tartozott. Egyaránt jelen volt a festészet, a grafika, a könyvillusztráció, a monumentális művek és a márkajelzések területén; éppúgy készített szobrokat, mint színházi díszleteket és rajzfilmeket. Szlovákián kívül többek között Berlinben, Betlehemben, Daytonben, Havannában, Kobében, Kölnben, Oszakában, Párizsban, Pekingben, Prágában, Tokióban, Újdelhiben és Washingtonban szerepelt önálló kiállítással.

Miroslav Cipár több kulturális projekt születésénél és megvalósításánál volt jelen: közéjük tartozik a Pozsonyi Illusztrációs Biennálé (Bienále ilustrácií Bratislava, BIB) és a Naiv Művészet Triennáléja (Trienále insitného umenia). 1979-ben Miroslav Cipár megkapta a Ľudovít Fulla-díjat; 2001-től a Ľudovít Štúr-díj I. fokozatának a kitüntetettje.

Gazdag portfóliójában egyaránt találunk festményeket, szobrokat és grafikákat, de számos ismert logó alkotója is ő volt – több mint kétszázé, amelyek

1 Utalás a Csehszlovákiában 1989. november 17-kezdődött, elsősorban hatalmas tömegtüntetésekben megnyilvánuló eseménysorozatra, amely az önmagát túlélte, de a diktatórikus hatalomgyakorláshoz öngyilkos elszántsággal ragaszkodó rezsim bukásához vezetett. Cipár szinte kezdettől fogva részt vett a népmozgalomban, s meghatározó szerepet játszott abban, hogy a szlovák képzőművészek rövid időn belül határozottan kinyilvánították: elutasítják a rendszert és elítélik az általa alkalmazott erőszakot.

2 Miroslav Cipár az 1960-as évektől haláláig a szlovák képzőművészet élvonalát képviselte, európai rangú alkotó volt, de illusztrátori munkássága gazdag életművén belül is kiemelkedő jelentőségű. A könyvillusztráció világában olyan szerepet játszott, mint a műfaj magyar képviselői között Gyulai Líviusz, Kass János, Reich Károly és Würtz Ádám.

közül a Szlovák Nemzeti Galéria (Slovenská národná galéria), a Pozsonyi Zenei Ünnepségek (Bratislavské hudobné slávnosti) és a Pozsonyi Illusztrációs Biennálé logója a legismertebb.

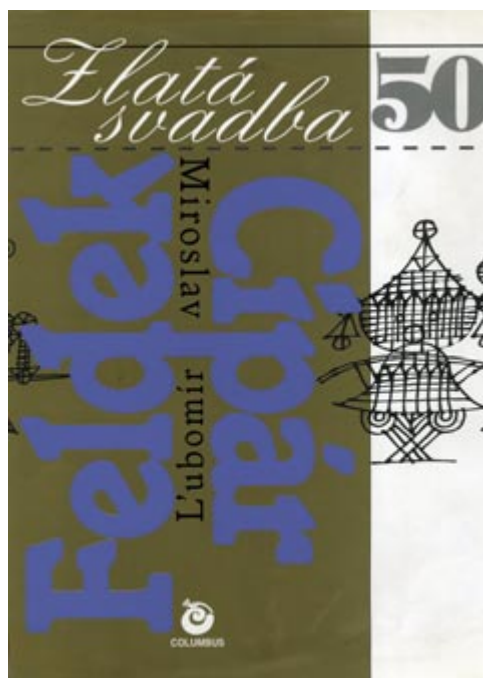
Miroslav Cipár elsősorban nagyszerű illusztrátorként került be a közönség széles körének tudatába. Illusztrációinak köszönhetően gyerekek nemzedékeinek jó ismerőse. Melyik gyerek ne ismerné például Mária Ďuričková **Aranykapu**, illetve **A hófehér hercegnő** című könyveihez készült illusztrációit

vagy **A Duna királynője** című könyvet, amelyekkel szintén díjakat nyert? Az 1977-es évben az *Aranykapu* illusztrációért a Pádai Egyetem Európa-díját kapta, továbbá a BIB Aranyérmét és a lipcsei IBA bronzérmét. *A hófehér hercegnő* és *A Duna királynője* illusztrálásáért pedig a BIB '73 és a BIB '77 Plakettjét kapta. Miroslav Válek³ **A nagy utazási láz** című könyvének illusztrálását az 1982-es lipcsei IBA Aranyérmével ismerték el. Aranyas-díját a Világ Legszebb Könyvei elnevezésű, 1972-ben Nizzában megrendezett fesztiválon kapta.

Így vallott munkájáról: „*Szinte naponta festek. Hogyha nem vagyok a műteremben, ideges vagyok, ingerült, zavart. De ha dolgozom és megy a munka, hogyha tudom, mit fogok csinálni, kedves vagyok, szétosztom magam és jó nekem.*”

(Készült az Art&History megemlékezése alapján, 2021. november 9.)

Fordította és a jegyzeteket írta:
G. Kovács László

³ Miroslav Válek (1927–1991), költő, publicista, műfordító, kommunista politikus. A modern szlovák költészet és a gyermekirodalom legjelentősebb alkotói közé tartozik, a vaskalapos Husák-rezsim kulturális minisztereként azonban egy rossz történelmi szerepet játszott el.

Miroslav Cipár
illusztrációi

Burger Lajos (1859–1929) festőművész

Királyfalvi Kraft Károly (1879–1964) festőművész

Reinerné (Rainerné) Istvánffy Gabriella (1875–1964) festőművész a műtermében

Szerk. jegyzet: Az Art Limes 2018/2. számának – „Képzőművészek a XIX.–XXI. századi Esztergomból” – összeállításához néhány művészről újabb fotókat „leltünk” régi folyóiratokban!

Tóth Enikő*

KELE RÓBERT KÉPGRAFIKUS „UTOLSÓ” CÍMŰ KIÁLLÍTÁSA A TATABÁNYAI MÚZEUMBAN, 2016-BAN

**KIEMELÉSEK ÉS KIEGÉSZÍTÉSEK A HÍD TÉVÉNEK ADOTT
KURÁTORI INTERJÚ ALAPJÁN**

A Tatabányai Múzeumban már korábban is rendeztünk Kele Róbert műveiből egyéni kiállítást, 2006-ban, az akkori Múzeumok éjszakájához kötődve. Az volt az első, ha úgy vesszük, most ez az utolsó. A címadás oka egyszerű a művész részéről: egyéni kiállításokban mostanában és a távolabbi jövőt is tekintve sem gondolkozik, csoportosban igen. Innen jött tehát az „Utolsó” cím. 2006–2016, tehát tíz év telt el.

Olyan képek is megjelennek a most látható kiállításban, amelyeket már 2006-ban bemutatunk. Ezek érdekes módon találkoznak, kapcsolódnak azokkal a művekkel, amelyek viszont egészen frissek, idén készültek.

A rendezési koncepcióra most nem térnék ki, de aki eljön a múzeumba, érzékeltetni fogja az említett kapcsolódásokat, különbözőségeket, illetve egymásra vonatkozásokat. Annak ellenére érzékeltetni fogja, hogy a falon, a képek mellett se címetek, se évszámokat nem fog találni. Van olyan művész, aki előszeretettel, jó érzékkel ad címeteket, van, aki számára ez nem releváns, Kele Róbert esetében ez utóbbiról van szó. Az évszámokhoz megpróbáltam – ha nem is ragaszkodni, de – kapcsolódni, végül arra jutottam, Robinak igaza van, nem meghatározó, hogy mi melyik évben készült. Aki majd látja a képeket, a stílusuk, az anyaghasználatuk, a színviláguk alapján körülbelül érzékeltetni fogja az időbeli eltéréseket. Valóban nincs kiemelkedő jelentősége az elkészítés idejének.

Ezen a ponton kiemelendő, hogy Kele Róbertnek vannak olyan grafikái, amelyek éveken át készülnek. Esetenként fél év múlva, két és fél év múlva is

hozzányúl a korábban elkészült művekhez. Össze gyűri, összeragasztózza, vizezi. Ezt gyakran megcsinálja a legelső fázisban is – hosszadalmas, körültekintést igénylő és különös technikával készül az itt látható művek jelentős része. Sokszor valóban éveken át formálódtak az itt látható állapotúra bizonyos grafikai alkotások. Az alkotó elvágta őket, rájuk vitt még egy kis külső réteget, feliratokat helyezett el utólag, újabb színeket mosott bele a papír anyagába. Ez egy nagyon érdekes játék, és végeérhetetlenséget, egyfajta folyamatot hangsúlyoz. Ami egyébként az egész kiállítást meghatározza. Olyan motívumok jelennek meg ezeken a kiváló grafikákon, amelyek mindegyike önmaga is, de mindig valami mássá is változik. Az inda egy hullám is, a mérleg sokszor egy város része, a kéz sokszor egy szárny, hogy csak a legegyszerűbb, leginkább egyértelmű példákat említsem – azért emeltem ki ezeket, mert szinte minden egyes képen megjelennek.

A képeken belüli motívumokon keresztül is összefüggésekbe, folyamatba rendeződik a kiállítás egésze. A szalamandra hirtelen egy másik szalamandra lesz. A másik szalamandra egy hajó vitorlája lesz. A hajó vitorlája egy zászlócska lesz. Vagy a fúvó szél lesz. Ősidők óta ismert, művészek által gyakran alkalmazott motívumokról beszélünk. A legjobb dolog, amit egy ember, egy néző tehet egy műalkotással – és most képzőművészetről beszélek –, hogy elidőz mellette, nézi hosszan, elmerül benne a szó legjobb, legtisztább, legnemesebb értelmében. Ezeknek a képeknek az esetében az általában megszokotthoz képest valószínűleg

* A cikket lektorált formában az Art Limes 2021/1. számában közzétük. Szerzője azonban kifogásokkal élt a szerkesztett változattal kapcsolatban, ezért most írását változatlan formában publikáljuk.

hosszabb időre lesz szüksége a szemlélőnek, mert annyira sok rejtett, apró vonalka, nüansz, érdekesség, értelmi és érzelmi szál, megbolydított emlékkép, kulturális idézet bukkan fel, hogy az ember szinte nem is hisz a saját szemének. Ez egy nagyon érdekes és izgalmas kirándulás.

Olyan az egész kiállítás – bizonyos képek ezen belül még konkrétan is hangsúlyozzák ezt –, mintha haláltánc fogogna a szemünk előtt. A haláltáncot soha nem tartottam negatívnak, pejoratívnak. Nyilván kötötték a pestisjárványhoz, nyilván kötötték a törekeny emberi élethez a középkor óta. Az ember, az önmagáról gondolkodó ember számára mindig az egyik alapvető felvetés avagy megközelítési mód volt a haláltánc-élettánc motívum, akkor is, amikor éppen nem így nevezte. Ez a vonulat, ez a gondolkör áthatja ezeket a képeket.

Minden mindent húz-von magával, minden mindent önmagára gomolyogtat, vesz, emel és mindenbe az ember maga is belegomolyogtat önmagából mindent. És ezeket próbálja feltérképezni. Mi mást teszünk a világban? A filozofálgatás vagy esztétizálás szándéka nélkül mondom ezt. Erről szólnak ezek a képek. Ezt képezik le számunkra a képek. Hogy igenis a világba próbálunk eszünkkel, szívünkkel behatolni, és ebben a világban sokszor nem is hasonlóságok vannak, hanem kőkemény analógiák. Tényleg minden ugyanaz tud lenni másképpen.

Amikor egy térképet ábrázol Kele Róbert képe, az időnként olyan, mint akár egy belső, emberi szervezet, test zsigeri mélységeibe történő utazás. Amikor egy térképet ábrázol, az néha olyan, mint egy veduta, egy régi városi látkép. Aztán a városi látkép egyszer csak ott imbolyog egy mérlegben. Ez már egy teljesen más, egy valóságghűnek nevezett

ábrázolástól elrugaszzkodó képi világ. A reális és irreális között lebegünk ide és oda a kiállítás nézése közben, a szemlélőt bizonytalan állapotba rántja így módon a képek sora. Ebben a meghatározatlanságban úgymond fogódzót keresve nyílunk ki a képekben megmutatkozó világ felé.

Realisztikusan ábrázolt képi elemek kapcsolódnak össze irreális módon. És éppen így szólnak a valóságról. A valóságról, amelynek megragadott vagy megragadni vélt részei önálló világot alkotnak az elménkben. A szabadon egymáshoz rendelt elemek összefüggésszerű rendszere feszes elmebeli és képi logikát mutat, de ez nem egy statikus rend. Ez egy folyamatosan változó, alakuló, játszó, élő, képekben megmutatkozó, önmagában forgó történet, amelyben a dolgok végtelen számú variációban ízesülnek, ízesülhetnek egymáshoz. A szem és a térkép azonos. A látó-látni tudó és a látható-megmutatkozó tudó azonos. A képen ezért az írisz maga a térkép.

Izgalmas, elgondolkodtató és kifejezetten szép, esztétikus ez a kiállítási anyag. Technikailag, a megfogalmazás, a megvalósítás módját tekintve különleges. Az eszmeiségét, a gondolkörét, mondhatni talán azt, hogy szándékolt üzenetét tekintve rendkívül erőteljes, esetenként hátborzongató képekről beszélünk. Felkavaró kiállításról beszélünk, amelynek képein át művész és néző egyszerre hatol a mikro- és makrovilágba, átfedésekben, analógiákban értelmezve azokat. Történik ez olyan képi és művészi energiával, hogy már nincs jelentősége annak, hogy éppen melyik irányba mozdulunk nézőként, mert a kettő ugyanaz. A világtérkép-labirintus rajzolata ott látható a szem íriszén. Azért, mert amit lát, az nem más, mint önmaga.

ARCANUM DIGITÁLIS
TUDOMÁNYTÁR

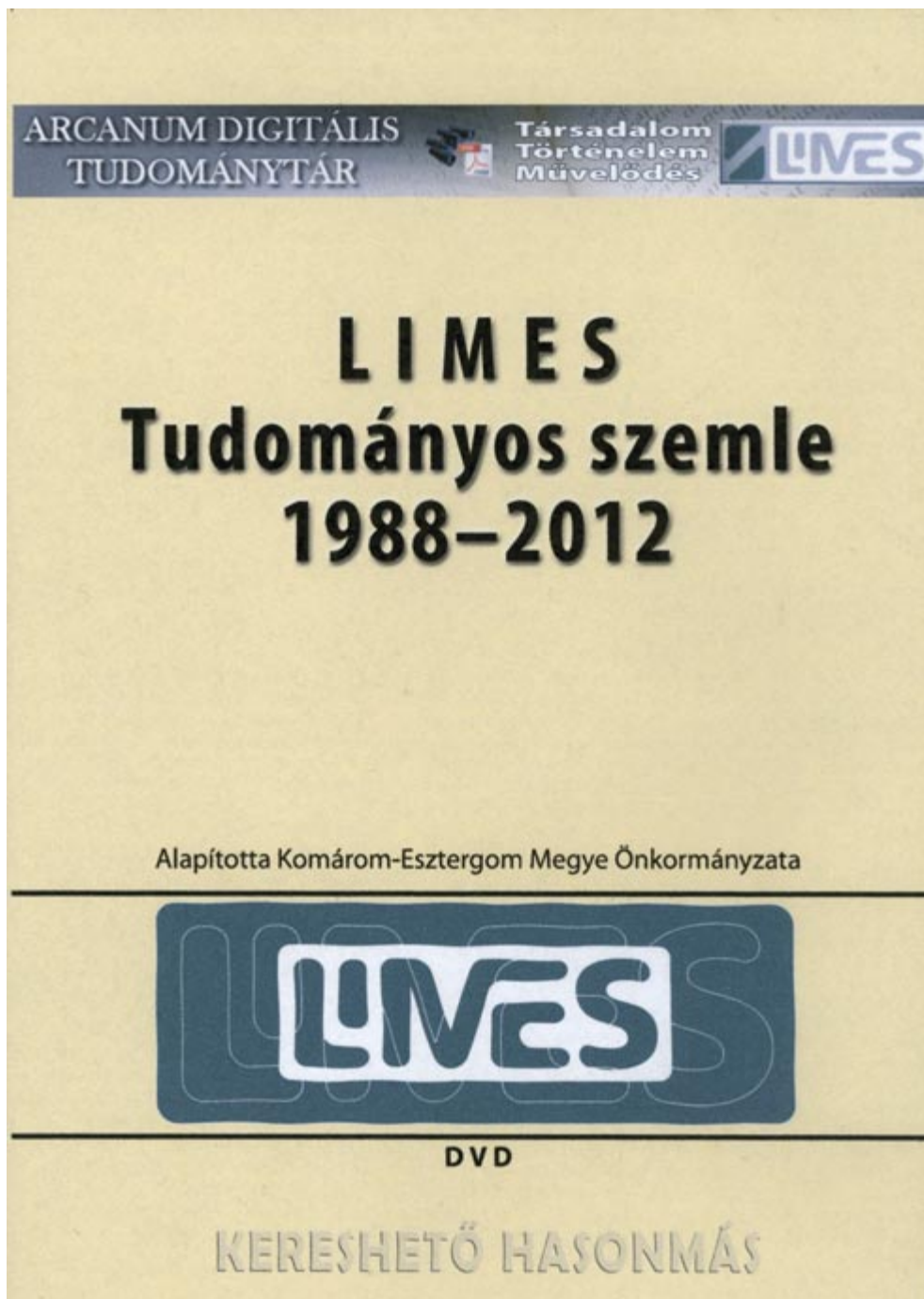

Art Limes 1992–2015

DVD

KERESHETŐ HASONMÁS

Megjelent DVD-n az Arcanum-Adatbázis Kft. kiadásában a LIMES tudományos-történelmi szemle valamennyi száma (25 évfolyam, 95 szám, 14 000 oldal.) További információk a kiadó honlapján

MEGJELENT ILLUSZTRÁCIÓS SZÁMAINK:

2004/3.4. szám – A gyermekkönyv-illusztráció I-II. (elfogyott)	---
2006/4 – 2007/1. szám – Magyar illusztráció Bolognában - III. (elfogyott)	---
2008/1. szám – A gyermekkönyv-illusztráció IV.	850 Ft
2009/1. szám – Gyermekkönyv-illusztráció V.	850 Ft
2009/2. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VI.	850 Ft
2010/3. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VII.	850 Ft
2010/4. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VIII.	850 Ft
2011/3. szám – Gyermekkönyv-illusztráció IX. – A képíró: Kass János 1.	850 Ft
2011/4. szám – Gyermekkönyv-illusztráció X.	850 Ft

További képző- és iparművészeti számainkban is szerepel egy-egy összeállítás az illusztrációról! Így pl. legutóbbi, 2018/6. KÉP-TÁR IX. számunkban Szurcsik József: Az illusztrációs szakma kérdései, valamint Révész Emese: Szabad játéktér. Kortárs magyar illusztráció című cikke. A megjelent számok részletes tartalma honlapunkon található: www.artlimes.hu;

KÖZLEMÉNYEK:

- 2020-ban megjelenő számaink megrendelhetők (részben a régi számok is) a szerkesztő vagy a szerkesztőség e-mailjén: viragjeno46@gmail.com; info@artlimes.hu; valamint megvásárolhatók az Írók Boltjában. A LIMES című egykori történelmi-tudományos szemle egyes számai az MNL Komárom-Esztergom Megyei Levéltártól rendelhetők meg.

Iparművészet

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

FRISZ TERMÉS

A fahévízszűrő Károlyi Katalin mesterháza mellett a FRISZ TERMÉS szoboralkotásokról és vásárokról. Két szobor bemutatása után a kortárs magyar iparművészeket nézi a Károlyi József Alapítvány újságírója.

• 362

Tudás

A ház – ami őseket

2019. október 6-án nyílt a Czéhengszai Iparművészeti Biennálé Dél-Koreában, ahol Magyarország, Gália mellett, meghívott vendégeként szerepel az Asia kiállítás kiállító. A magyarországi eseményen, a kiállító 2000 négyzetméteres négy darabművet tartalmazó kiállításán, több (mű) műtér koncepciója alapján mutatkozik be a hazai művészek és iparművészek egy sokszínű társasága.

• 220

Tudás

Legördülő selyemszálak a tati vártan

Ha Katalin, a tehetséges, tudomány-művészet-összekötő a legújabb generációt és a kiállító munkát bemutatni kívánja a Károlyi Domokos Múzeumban. Ha Katalin nemcsak tudomány, hanem művészet is, a kiállító művészet területén kiállított anyagok, technikák, más művészek, a performance-ig terjednek.

• 1006

Tudás

A ma textilművészete - Textile Art of Today

A Textile Art of Today (A ma textilművészete) egy nemzetközi művészeti projekt, amely korábbi textilművészeket a budapesti Vigadó Galériában mutatja be. Ez a projekt más világkiállításokról alkot kiállításokat, hogy a textilművészetet a jelenkori európai kultúrában és művészetben, és a látogatók négy európai országban (Magyarország, Hollandia, Oroszország, Lengyelország) is láthassák. Jelentőséget hangsúlyozza a V4 országok kulturális megerősítését.

• 617

Tudás

„NÁPELETTŐL, NAPNYUGATIG”

Nemzetközi nemzetközi kiállítás egy 60 méteres, 40. évforduló alkalmából.

• 452

Tudás

Magyar design kiállítások a Romanian Design Week-en

A Balassi Intézet - Bukaresti Magyar Intézet szervezésében a magyar formatervezés újabb kiállítását mutatja be a 7. alkalommal megrendezésre kerülő Romanian Design Week-en.

• 503

Tudás

„Bauhaus 100” plakátállítás világtitka a XIX. Tervezőgrafikai Biennálé alkalmából

A hazai vizuális kommunikáció legújabb eredményeinek megismerésére 23. alkalommal került megrendezésre a 2017-2018 között tartott alkotmányos grafikai kiállítások, amelyek világtitka mutatja be a Pesti Vigadó a kiállításnak.

• 713

Tudás

Számok

	Iparművészet 101	• 1081
	Iparművészet 102	• 1113
	Iparművészet 103	• 1113
	Iparművészet 104	• 1137

70 éves a bábjátás Békéscsabán

NOVEMBER 2019

H	K	SZ	CS	P	SZ	V
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Friss hírek

„Törvényszerűség”

Aktuális

TAKARÉKOS SZURREÁL

Nedves Péter Barnabás Ágáró című kiállítása a Békéscsabai Alkotó Ház - Betegszemle Galériában.

214

Tovább

Tülször a már ismeretlen

Rómeó és Júlia

FRISS TERMÉS

LAUNDRIES

CSEKKOLD! 4.0 HATÁRTÁRLÉPÉSEK A

Felvióék kincsei

X. KORTÁRS KERESZTÉNY IKONOGRA...

A szavak és a dolgok a Meseből...

A TIZENHARMADIK

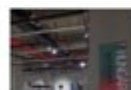
A Háromgű Tolyfa Tündére - p...

Molnár Farkas / Megfagyott emlé...

Nemzetközi díjat nyert a Békés...

A kéz - ami összeköt

Legördülő selyemszálak a tatal...

VAN MŰVÉSZI VÉNÁD?

FÉSZEK: Vámos János festőművés...

ART transfer-dj

„SZENTENDRE - KULTÚRPART 2019”...

Nem is tudjuk, mikorra szerenc...

70 éves a bábjátás Békéscsab...

Legújabb számok

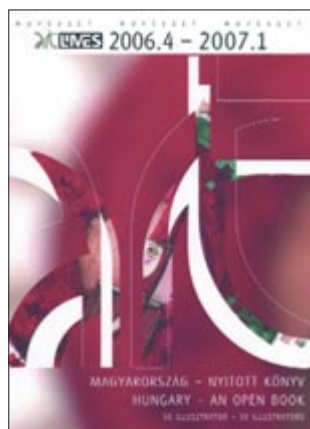
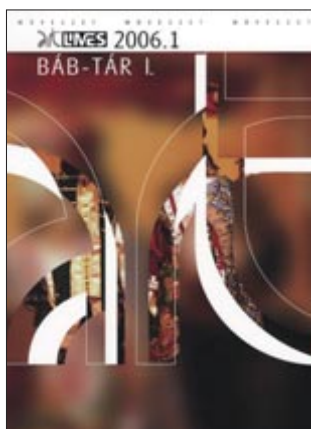
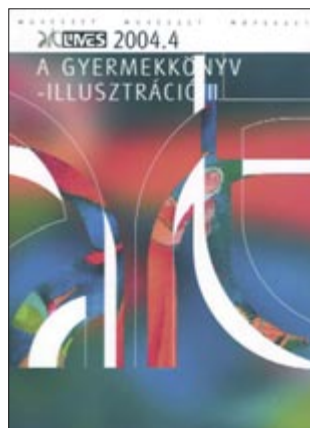
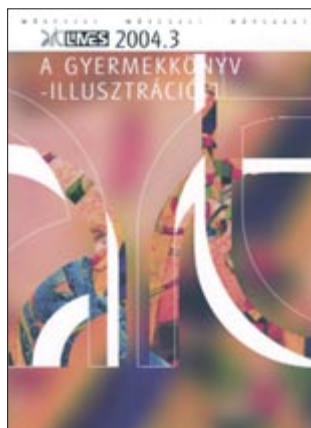

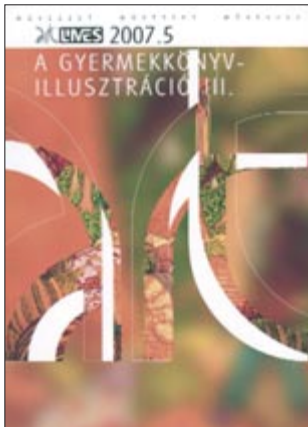
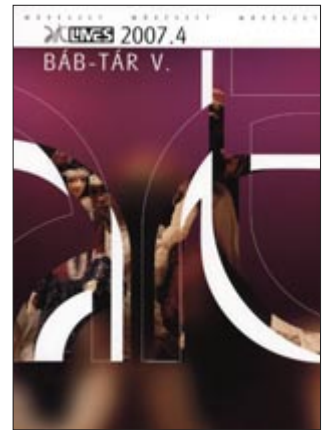
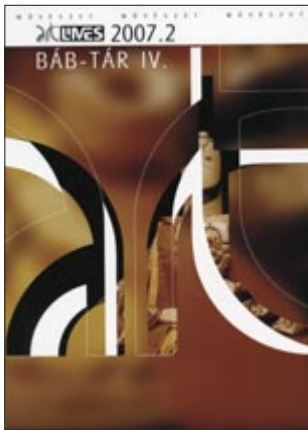
Archívum

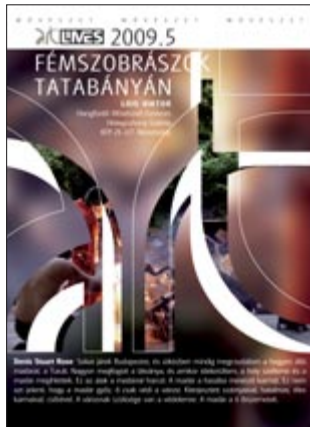
2018	2017	2016	2015
2014	2013	2012	2011
2010	2009	2008	2007
2006	2005	2004	2003
2002			

Kövessen minket!

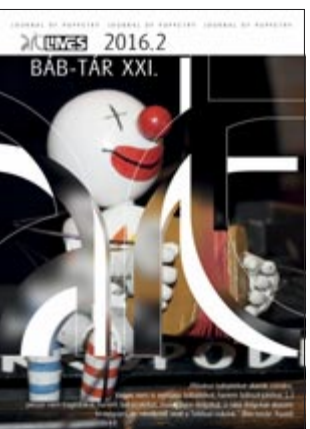
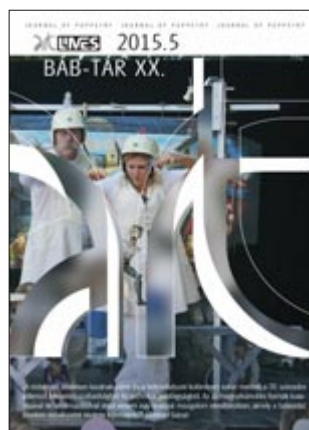

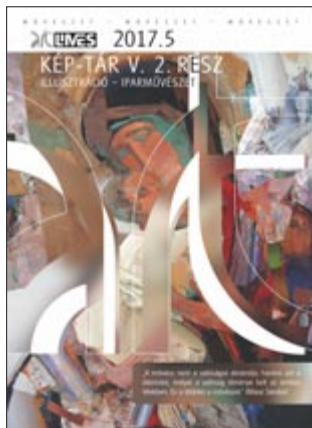
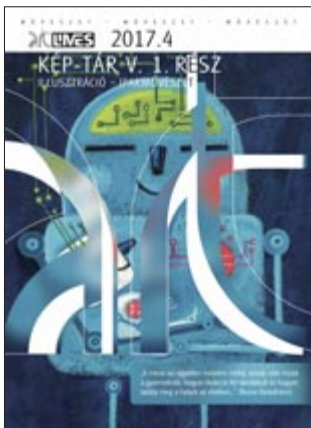
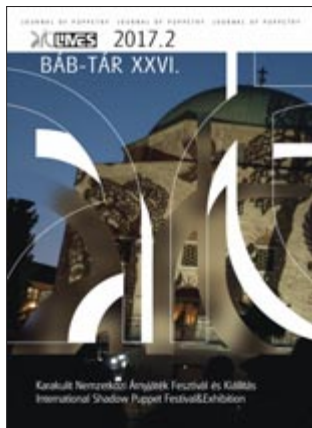

MEGJELENT SZÁMAINK:

2003/1. szám – BÁBOK ÉS BÁBUK (elfogyott)	–
2003/2. szám – A PASZTELL (elfogyott)	495 Ft
2004/1-2. szám – DIKTATÚRA ÉS MŰVÉSZET I-II.	990 Ft
2004/3-4. szám – A GYERMEKKÖNYV-ILLUSZTRÁCIÓ I-II. (elfogyott)	990 Ft
2006/1. szám – BÁB-TÁR I. (elfogyott)	–
2006/2-3. szám – BÁB-TÁR II-III.	990 Ft
2006/4 – 2007/1. szám – Magyar illusztráció Bolognában (elfogyott)	850 Ft
2007/2. szám – BÁB-TÁR IV.	650 Ft
2007/3. szám – Kihelyezett tagozat	850 Ft
2007/4. szám – BÁB-TÁR V.	850 Ft
2008/1. szám – A gyermekkönyv-illusztráció IV.	850 Ft
2008/2. szám – Képzőművészek Esztergomban a 20. században	850 Ft
2008/3. szám – BÁB-TÁR VI.	850 Ft
2008/4. szám – ÜVEGSZOBRASZAT	850 Ft
2008/5. szám – BÁB-TÁR VII.	850 Ft
2009/1. szám – Gyermekkönyv-illusztráció V.	850 Ft
2009/2. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VI.	850 Ft
2009/3. szám – Wehner-Vernissage	850 Ft
2009/4. szám – BÁB-TÁR VIII.	850 Ft
2009/5. szám – Fémszobrászok Tatabányán	850 Ft
2009/6. szám – BÁB-TÁR IX.	850 Ft
2010/1. szám – BÁB-TÁR X.	850 Ft
2010/2. szám – BÁB-TÁR XI.	850 Ft
2010/3. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VII.	850 Ft
2010/4. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VIII.	850 Ft
2011/1. szám – BÁB-TÁR XII.	850 Ft
2011/2. szám – Képzőművészek Tatabányán a 20. században	850 Ft
2011/3. szám – Gyermekkönyv-illusztráció IX.	
A képiró: Kass János, 1. rész	850 Ft
2011/4. szám – Gyermekkönyv-illusztráció X.	850 Ft
2012/1. szám – BÁB-TÁR XIII.	850 Ft
2012/2. szám – IPARMŰVESSÉG I.	1.000 Ft
2012/3. szám – A KÉPÍRÓ, KASS JÁNOS	1.000 Ft
2012/4. szám – BÁB-TÁR XIV.	1.000 Ft
2013/1. szám – IPARMŰVESSÉG II.	1.000 Ft
2013/2. szám – IPARMŰVESSÉG III.	1.000 Ft
2013/3. szám – BÁB-TÁR XV.	1.000 Ft
2013/4. szám – BÁB-TÁR XVI.	1.000 Ft
2013/5. szám – Képzőművészek Dorogon I.	1.000 Ft
2014/1. szám – Képzőművészek Dorogon napjainkban	1.000 Ft
2014/2. szám – BÁB-TÁR XVII.	1.000 Ft
2014/3. szám – KÉP-TÁR I.	1.000 Ft

2014/4. szám – KÉP-TÁR II.	1.000 Ft
2015/1. szám – BÁB-TÁR XVIII.	1.000 Ft
2015/2. szám – BÁB-TÁR XIX.	1.000 Ft
2015/3. szám – A képiro: Kass János, 3. rész	1.000 Ft
2015/4. szám – Képzőművészek Tata városában I. kötet	1.000 Ft
2015/4. szám – Képzőművészek Tata városában II. kötet	1.000 Ft
2015/5. szám – BÁB-TÁR XX.	1.000 Ft
2016/1. szám – KÉP-TÁR III.	1.000 Ft
2016/2. szám – BÁB-TÁR XXI.	1.000 Ft
2016/3. szám – BÁB-TÁR XXII.	1.000 Ft
2016/4. szám – KÉP-TÁR IV.	1.000 Ft
2016/5. szám – BÁB-TÁR XXIII.	1.000 Ft
2016/6. szám – BÁB-TÁR XXIV.	1.000 Ft
2017/1. szám – BÁB-TÁR XXV.	1.000 Ft
2017/2. szám – BÁB-TÁR XXVI.	1.000 Ft
2017/3. szám – BÁB-TÁR XXVII.	1.000 Ft
2017/4. szám – KÉP-TÁR V. – I. rész	1.000 Ft
2017/5. szám – KÉP-TÁR V. – II. rész	1.000 Ft
2017/6. szám – BÁB-TÁR XXVIII.	1.000 Ft
2018/1. szám – BÁB-TÁR XXIX.	1.000 Ft
2018/2. szám – KÉP-TÁR VI. Képzőművészek Esztergomban I.	1.000 Ft
2018/3. szám – KÉP-TÁR VII. Képzőművészek Esztergomban II/1.	1.000 Ft
2018/4. szám – KÉP-TÁR VIII. Képzőművészek a Vajdaságban	1.000 Ft
2018/5. szám – BÁB-TÁR XXX.	1.000 Ft
2018/6. szám – KÉP-TÁR IX.	1.000 Ft
2019/1. szám – BÁB-TÁR XXXI.	1.000 Ft
2019/2. szám – KÉP-TÁR X. Képzőművészek Esztergomban II/2.	1.500 Ft
2019/3. szám – BÁB-TÁR XXXII. – Budapest Bábszínház '70	1.000 Ft
2019/4. szám – BÁB-TÁR XXXIII.	1.000 Ft
2019/5. szám – BÁB-TÁR XXXIV.	1.000 Ft
2021/1. szám – KÉP-TÁR XV.	1.000 Ft
2021/2. szám – BÁB-TÁR XXXVIII.	1.000 Ft
2021/3. szám – BÁB-TÁR XXXIX.	1.000 Ft
2021/4. szám – KÉP-TÁR XVI.	1.000 Ft

Folyóirataink megvásárolhatók:

– Budapesten: Írók Boltja (Andrássy út 45.)

Megrendelhető: Könyvtárellátó Kht., 1134 Budapest, Váci út 19.

Kernstok Alapítvány/Art Limes Szerkesztősége, 2800 Tatabánya, Kós Károly u. 3. fsz. 3.

E-mail: viragjeno46@gmail.com

Honlapjaink: www.artlimes.hu; www.limesfolyoirat.hu

